

Den snille, den slemme og den dumme

- En sosiolingvistisk analyse av språkholdninger som formidles gjennom dialektbruk i
NRK Super

Christine Alexandra Nikolaisen

NOR4091 - Masteroppgave i nordisk, særlig norsk,
litteratur og språk i Lektor- og
adjunktprogrammet

31. mai 2013

Universitetet i Oslo

© Christine A. Nikolaisen

Den snille, den slemme og den
dumme

- En sosiolingvistisk analyse av
språkholdninger som formidles
gjennom dialektbruk i NRK
Super

UIO

Trykk: Reprosentralen,
Universitetet i Oslo

<http://www.duo.uio.no>

2013

Sammendrag

Denne oppgaven er et sosiolingvistisk studium av språkholdninger som formidles gjennom dialektbruk i NRK Super. Ved å analysere forholdet mellom dialekt og personlighetstrekk hos karakterene i tv-seriene *Ekkel og Lekker*, *Blekkulf* og *AF1*, utforsker jeg språkholdningene som formidles. Disse seriene inneholder mangfold av talemål, og talemålet de ulike karakterene snakker kan gi konnotasjoner til dialektene og dialektbrukerne som framstilles. Dette kan forsterke eller motvirke allerede eksisterende stereotypiske oppfatninger i samfunnet. I tillegg til å se på sammenstilling av personlighetstrekk og dialekt hos karakterene i NRK Super, trekker jeg referanser til kjente mennesker og karakterer fra andre arenaer og diskuterer hvorvidt tv-seriene inneholder uheldige stereotyper som bidrar til stigmatisering av dialektbrukere. Dette kobles til hvorvidt det formidles noen form for dialektalt prestisjehierarki i tv-seriene, og om det er noen prestisjeforskjeller mellom sørøstnorsk standardtalemål og andre dialekter.

Tv har vesentlig innflytelse i barnas sosialisering, og valgene som tas kan derfor ha stor potensiell påvirkning. I tillegg til å være den mest populære barnekanalen, er NRK Super en statlig kanal, noe som innebærer et annet ansvar enn kommersielle barnekanaler.

Holdningene som formidles sier derfor noe om statens makt og innflytelse. Sentralt i oppgaven står språkholdningsteorier, samt teorier om språk og identitet, sosialisering og massemedienes makt.

Forord

Å jobbe med denne oppgaven har vært en hyggelig og lærerik prosess.

En stor takk rettes mot

- Einar for teknisk hjelp og korrekturlesing
- Anne for korrekturlesing
- Andrea for generell støtte og for å ha skrevet motiverende dikt til meg
- Tone for hyggelige fagsamtaler og gjennomlesing av oppgaven
- Ikke minst vil jeg takke veilederen min Unn Røyneland for motiverende veiledning med nyttige og lærerike innspill

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	2
1.1	PROBLEMSTILLING	2
1.2	OM NRK SUPER SOM ANALYSEOBJEKT	3
1.3	TIDLIGERE FORSKNING	4
1.4	OPPBYGGING AV OPPGAVEN	5
2	TEORI	6
2.1	DIALEKT OG STANDARDTALEMÅL	6
2.1.1	DEFINISJONER AV DIALEKT	6
2.1.2	HAR VI STANDARDTALEMÅL I NORGE?	7
2.2	SPRÅKHOLDNINGER	8
2.2.1	HVA ER SPRÅKHOLDNINGER?	8
2.2.2	SPRÅKHOLDNINGER KNYTTET TIL MULTIETNOLEKTER	9
2.2.3	PRESTISJEHIERARKI	10
2.2.4	STEREOTYPIER	11
2.3	SPRÅK OG IDENTITET	12
2.3.1	TILPASNINGSTEORIEN	12
2.3.2	SPRÅK SOM IDENTITETSINDEKS	13
2.4	SPRÅK I TV	14
2.4.1	KAN TV FØRE TIL SPRÅKFORANDRING?	14
2.4.2	HVORDAN SKAL DET SNAKKES I MEDIA?	15
2.4.3	SPRÅKLIG MAKT	17
2.4.4	MEDIA OG SOSIALISERING	18
3	METODE	20
3.1	KVALITATIV OG KVANTITATIV METODE	20
3.1.1	INNHOIDSANALYSE	20
3.1.2	KVALITATIVT INTERVJU	21
3.2	DATAMATERIALE	22
3.2.1	INNHEMTING AV DATA	22
3.2.2	VALG AV DATAMATERIALE	22
3.2.3	ANALYTISKE VERKTØY	24
3.2.4	TRANSKRIPSJONER	24
4	ANALYSEDEL	26
4.1	OM NRK SUPER	26
4.1.1	SPRÅKLIG MANGFOLD I KANALEN	26
4.1.2	SPRÅKMANGFOLD I DOKUMENTARSERIER	27
4.1.3	DUBBING	29
4.2	OM ANALYSENE	29
4.3	EKKEL OG LEKKER	30
4.3.1	HANDLINGSFORLØP I EPISODEN "TILBAKE IGJEN"	30
4.3.2	ANALYSE	31
4.4	BLEKKULF	34
4.4.1	HANDLINGSFORLØP I EPISODEN "PLASTPOSEN"	35

4.4.2	ANALYSE	35
4.5	AF1	40
4.5.1	HANDLINGSFORLØP I SESONG 1	40
4.5.2	ANALYSE	41
4.6	DISKUSJON	48
4.6.1	NORDNORSK	49
4.6.2	TOTEN-DIALEKT	49
4.6.3	ØSTFOLD-DIALEKT	51
4.6.4	OSLO ØST	52
4.6.5	BOKMÅLSNÆRT STANDARDTALEMÅL	53
5	AVSLUTNING	56
5.1	FUNN	56
5.2	KONKLUSJON	57
	LITTERATURLISTE	58
	VEDLEGG	64
1.	TRANSKRIPSJON AV EKKEL OG LEKKER	64
2.	TRANSKRIPSJON AV BLEKKULF	68
3.	TRANSKRIPSJON AV UTDRAK FRA AF1	72
4.	SPØRSMÅL SOM BLE SENDT TIL NILS STOKKE PÅ FORHÅND	73
5.	TRANSKRIPSJON AV INTERVJU MED NILS STOKKE	74
6.	SUPERNYTTS SPRÅKPLAKAT	78
7.	SPRÅKREGLER I NRK	81
8.	IPA	82

1 Innledning

I september 2012 uttalte dialektforsker Ann-Kristin Molde fra Universitetet i Bergen til *Adressa*, at det eksisterer stereotypiske framstillinger av dialektbrukere i tv og film for barn. Trøndersk brukes for eksempel ofte av naive og trege karakterer (*Adressa.no* 2012). Molde mener altså at barne-tv formidler et prestisjehierarki av dialekter som kan være stigmatiserende, ved at noen dialekter gang på gang kobles til visse personlighetstyper. Når det i lange tider har vært utbredt at barn fra hele landet bruker talt bokmål i rolleleker, kan dette synes å være påvirket av språket de møter på tv. 10. mai i år hadde *Morgenbladet* en artikkel om dette. Her intervjues blant annet professor Hanne Gram Simonsen fra Universitetet i Oslo, som mener denne språkbruken er et resultat av det sørøstlandskdominerte språket i barne-tv. Dosent Margareth Sandvik fra Høgskolen i Oslo supplerer med at barn i rolleleker gjerne spiller noen de ønsker å være. Bruken av standardtalemål kan derfor tyde på en oppfatning av dette talemålet som mer prestisjefullt enn andre dialekter (*Morgenbladet* 2013).

Dialektstereotypier er velkjent i norsk komikk, og på mange måter er det fint å ha så mange ulike dialekter å spille på for å skape karakterer. Men når det gjelder tv for barn, kan det synes som om man bør være varsom med hva slags språkholdninger som formidles. I motsetning til barn, har voksne erfaringer som gjør det lettere å ikke ta slike stereotypier på alvor. Det bildet som skapes av ulike talemål på tv, kan derfor ha stor påvirkningskraft på barna. Når det er sagt, er det viktig å kunne identifisere seg med det de ser på tv. Det er derfor bra om det er mangfold av dialekter i programmer for barn, slik at barna kan oppleve sin dialekt på tv. Denne oppgaven skal ta for seg dialektbruk i barnekanalen NRK Super, og hva slags språkholdninger som formidles.

1.1 Problemstilling

Problemstillingen i oppgaven er:

Hva slags språkholdninger formidler NRK Super?

Med dette mener jeg hva slags holdninger, assosiasjoner, meninger og lignende NRK Supers seergruppe kan få til ulike talemål i Norge, basert på det de har sett på kanalen. Fokuset vil

være på om det formidles prestisjehierarki mellom ulike talemål, og om fremstillingene av språkbrukerne er stereotypiske og potensielt stigmatiserende. Dette skal jeg studere gjennom å analysere språk og personlighetstrekk hos karakterene i tv-seriene *Ekkel og Lekker*, *Blekkulf* og *AF1*. I tillegg til analyse av seriene, har jeg intervjuet redaktøren i NRK Super, Nils Stokke, som har bidratt til informasjon som jeg kan supplere teori, analyser og diskusjon med.

1.2 Om NRK Super som analyseobjekt

Dette er en sosiolingvistisk oppgave, og sosiolingvistikk har røtter i lingvistikk, antropologi og sosiologi. Slike studier omhandler gjerne hvordan språklige trekk og varieteter indekserer klassetilhørighet, kjønn, etnisitet, personlig identitet og lignende, eller samtaleanalyser hvor samtalsens strukturelle trekk som turtaking, tema og språkhandlinger analyseres (Johnstone 2000: 1, 6). Denne oppgaven undersøker førstnevnte, altså hvordan språklige trekk og varieteter symboliserer noe sosialt. Det er en grunnleggende erkjennelse innen sosiolingvistikken at språk ikke bare er et kommunikasjonsmiddel, men også bærer av et symbolsk innhold. Som Guri Melby sier er ”all språklig interaksjon er preget av sosiale strukturer som både blir uttrykt og reproduisert gjennom språket” (2007: 8). Jeg skal studere hvordan slike sosiale strukturer framstilles gjennom talemål i de aktuelle tv-seriene.

Monika Bednarek (2010) viser til at tv ofte anses som lavere og mindre prestisjefull form for kultur og underholdning. Likevel er denne formen for underholdning en av de vi bruker mest, og populariteten gjør dette til et interessant analyseobjekt. Mediet vil kunne fortelle mye om hvordan et samfunn er organisert og hvordan det skapes mening i samfunnet. I tillegg er det mye læring gjennom å se på tv; man får se framstillinger av verden, man får innblikk i hvordan det er å være andre og man kan identifisere seg med det man ser (Bednarek 2010: 7 – 8). Nils Stokke¹ informerer om at barn er den gruppen i Norge som ser minst på tv, men NRK Super er den kanalen de ser mest på. Tall fra TNS Gallup viser at barn i alderen 2 – 11 år i gjennomsnitt så 100 minutter tv om dagen i 2012 (TNS 2013), og av denne tiden ble 39 % brukt på å se på NRK Super (NRK 2013). Hvordan verden blir framstilt på denne kanalen har derfor potensielt stor påvirkningskraft. Grunnen til at jeg tar for meg NRK Super, er den

---

¹ For transkripsjon av intervjuet, se vedlegg 5

spesielle posisjonen kanalen har sammenlignet med de andre barnekanalene. Mens de andre er kommersielle og dermed tar avgjørelser som er preget av dette, har NRK et statlig oppdrag. Hvilke holdninger kanalen formidler, sier derfor noe om hvilke holdninger staten fremmer.

1.3 Tidligere forskning

Rosina Lippi-Green (1997) belyser i boken *English with an Accent*, hvordan media- og underholdningsbransjen framstiller sosiale og geografiske varieteter i USA. Gjennom ulike Disney-filmer, viser hun formidling av stereotypiske språkholdninger til ulike aksenter. Hun viser for eksempel hvordan den slemme ulven i filmen *De tre små grisene* fra 1930 er kledd som en jødisk selger og snakker engelsk med jiddisk aksent. Lignende ser man i *Aladdin* hvor de snille snakker standard amerikansk, mens de slemme snakker engelsk med arabisk aksent. Begge disse eksemplene formidler indirekte at folk med utenlands aksent er slemme (1997: 79 – 81). Gjennom analysene diskuterer Lippi-Green hvordan standard amerikansk blir indoktrinert gjennom skole og media som det beste og det mest riktige språket (Lippi-Green 1997).

Janne Sønnesyn (2011) brukte i sin masteravhandling, *The use of accents in Disney's animated feature films 1995-2009*, Disney-filmer i sine analyser. Hun viser hvordan ulike aksenter systematisk kobles til visse personlighetstyper. I likhet med hva jeg gjør i denne oppgaven, ser Sønnesyn framstillinger i media som uttrykk for eksisterende holdninger i samfunnet. I hennes avhandling er det engelske aksenter og varieteter som undersøkes, og hun fant blant annet at det var flere karakterer med standard amerikansk uttale nå enn før i Disney-filmer.

Guri Melby (2007) diskuterer i sin masteravhandling, *Dialekt og parykk*, hvordan sørøstnorsk standardtalemål symboliserer det normale og umarkerte, mens dialekter symboliserer det markerte og sære i Team Antonsens sketsjer. Spesielt utsatt blir nordnorske dialekter, som i flere sketsjer kobles til naive og enfoldige karakterer. Karakterene som snakker sørøstnorsk standard er som regel mer intelligent og bærer av normale personlighetstrekk, men standardtalemål kobles samtidig til makt, urbanitet og modernitet. Dialekter kobles på den andre siden til ruralitet, lokalsamfunn og tradisjoner. Disse tre studiene viser hvordan

standardtalemål systematisk kobles til det normale, mens dialekter til stereotypiske og ofte stigmatiserende personlighetstrekk.

1.4 Oppbygging av oppgaven

Første del av oppgaven, del 2, består av begrepsavklaring og teoridiskusjon. Denne delen inneholder definisjoner av dialekt, diskusjon om standardtalemål, teori om språkholdninger, prestisjehierarki og stereotypier, teori om språk og identitet, og teori og diskusjon om tv-ens språk og makt. Deretter følger en metodedel, del 3, hvor jeg forklarer, diskuterer og kritiserer metodebruken i analysene og intervjuet med Stokke. Før selve analysene gir jeg informasjon om NRK Super, samt refleksjon og diskusjon rundt den generelle språkbruken og holdningsformidlingen kanalen viser. Analysedelen, del 4, består av handlingsreferat og kartlegging av språk og personlighetstrekk hos karakterene i tv-seriene. Deretter diskuterer jeg hva slags språkholdninger som formidles, om det framstilles dialektstereotypier og om det eksisterer noe prestisjehierarki mellom standardtalemål og de andre dialektene. Til slutt i avslutningen, del 5, oppsummerer jeg funnene og konkluderer.

2 Teori

2.1 Dialekt og standardtalemål

2.1.1 Definisjoner av dialekt

Da det er ulike oppfatninger av hva dialekt er, er det nødvendig å klargjøre hvordan begrepet forstås i denne oppgaven. Miriam Meyerhoff skiller mellom geolekt (regional dialekt) og sosiolekt (sosial dialekt) (2011: 13 – 17), noe som er vanlig i angloamerikansk tradisjon. Hun foretrekker imidlertid begrepet *varietet*, da hun mener dialektbegrepet gir negative assosiasjoner (2011: 32). Grunnen til dette er dilemmaer knyttet til definisjon og diskusjon av dialekter, da det er vanskelig å definere hvor grensen mellom dialekt og språk går. I tillegg påpeker Unn Røyneland at ”svært ofte har politiske, geografiske, historiske, sosiologiske og kulturelle forhold langt meir å seie enn dei reint lingvistiske” for slike grenser (Mæhlum, Akselberg, Røyneland & Sandøy 2008: 16). Det synes som om dialekt-begrepet ikke har like negative assosiasjoner i Norge, da vi er et land som er opptatt av å ta vare på dialektmangfoldet. Røyneland (Mæhlum et al. 2008: 24 – 25) viser til tre måter en kan definere dialekt på:

Lingvistisk definisjon: Ein dialekt er ein geografisk, sosial eller etnisk varietet som i seg sjølv utgjer eit komplett språkssystem. (...) Sosiologisk definisjon: Ein dialekt er ein varietet som kunne ha fungert som eit språk, men som ikkje er formelt standardisert. (...) Psykologisk definisjon: Ein dialekt er den talemålsvarietet ein person lærer først, uavhengig av kva for samfunnsmessig status eller funksjon denne varietetten elles måtte ha.

Røyneland påpeker at disse definisjonene ikke står i kontrast, men utfyller hverandre. I likhet med den psykologiske definisjon, definerer William Labov ”vernacular” som: ”the speaker’s most automatic linguistic production free of conscious interference, (...) as the speaker’s most unreflective, spontaneous, speech” (Eckert 2011: 3). Peter Auer bruker dialekt kun om geografiske forskjeller innen et språk, og han bruker begrepet som en motsetning til standardtalemål; hvis vi ikke har dialekter har vi heller ikke noe standardspråk og omvendt (2005: 7 – 8). Likevel er det vanlig at en i Norge kaller sørøstnorske varieteter som ligner bokmål for dialekt, selv om bokmål er standardskriftspråk. I denne oppgaven tar jeg utgangspunkt i den psykologiske definisjonen Røyneland viser til, og Labovs definisjon. Dialekt ses dermed som en persons morsmål, og som språkbrukerens mest spontane og naturlige talespråk. Sørøstnorske talemål som ligger nært opp mot bokmål, ses dermed også som dialekter da dette eksisterer som morsmålet hos mange. I denne oppgaven vil dialekt

omfatte både geolekter og sosiolekter, det vil si både geografiske og sosiale talemålsforskjeller.

2.1.2 Har vi standardtalemål i Norge?

Som jeg har vært inne på er det mer enn geografi som skiller hvordan vi snakker. Sosiale samfunnslag har også noe å si, og en slik inndeling ble først relevant for omkring 200 år siden. Industrialiseringen førte til ny sosial lagdeling, og på 1700-tallet begynte middelklassen i England å snakke et prestisjefullt og skriftmålsnært språk, som var noenlunde likt blant middelklassen over hele landet (Theil 2005: 487 – 488). Det har vært en del uenighet blant norske språkforskere om vi har et slikt standardtalemål i Norge. Offisielt har det ikke blitt vedtatt noe standardtalespråk, men mange mener at det likevel eksisterer i praksis (Jahr & Mæhlum 2009). Rolf Theil (2005: 480) definerer standardspråk slik:

Eit standardspråk er eit sett med måtar å snakke på som har desse prototypiske eigenskapane:

- Dei blir rekna som meir korrekte og sosialt akseptable enn andre måtar å snakke på,
- Dei har høgare prestisje enn andre måtar å snakke på,
- Dei blir nytta av folk med høgare utdanning,
- Dei blir definert i ordbøker og grammatikkar,
- Dei blir brukte som skriftspråk,
- Dei blir brukte i viktige funksjonar i samfunnet – i regjeringa, parlament, domstolar, byråkrati, utdanning, litteratur og næringsliv.

Her er det flere punkter som gjør at talemål som ligner bokmål kan kvalifisere som et standardtalemål. I tillegg til at bokmål er et skriftspråk og har en grammatikk, mener Brit Mæhlum at har mange en oppfatning om at dette talemålet har høyere prestisje, er mer korrekt og mer sosialt akseptert å snakke enn andre dialekter (Mæhlum 2007). Dette ser vi blant annet i Stian Hårstads (2010: 333 – 334) avhandling. Trøndersk ungdom som intervjues skiller mellom *bredt* og *fint* språk, hvor *bredt* refererer til *mer* dialekt, mens *fint* til *mindre* dialekt. Oslomål betegnes som *fint*, samtidig som *normalt*, noe som vil si at oslomål blir ansett som det umarkerte og i så måte kobles det til standardtalemål.

Dialekt er likevel noe som står sterkt i Norge. ”Det som først og fremst særkjenner etableringen av nasjonen Norge språkhistorisk og språkpolitisk, er den ekstraordinære posisjonen dialektene ble tildelt” (Mæhlum 2007: 44). På den andre siden mener Mæhlum og Røyneland at det er en sannhet med modifikasjoner at Norge er et dialektparadis (2009: 227). At Norge er et dialektparadis er basert på oppfattelsen som for eksempel Peter Trudgill (2002: 32) har, nemlig at Norge er et av landene i Europa med størst toleranse for

talemålsvariasjon. Mæhlum mener dette ikke er helt riktig, og viser til at det særlig blant østnorske dialekter skjer en forandring hvor flere tilnærmer seg et språk lignende det en finner i Oslo. Mæhlum og Røyneland påpeker at det kan være mer enn prestisje som påvirker standardisering av dialekter, men de er tydelige på at dialektenes status åpenbart spiller inn (2009: 227). Videre viser Mæhlum (2007) til at det offisielt og språkpolitisk ikke har blitt vedtatt noe normert talemål. Opplevelsen kan likevel være en annen; det synes som om mange har en forestilling om bokmålsnær østlandsdialekt som standardtalemål. Mæhlum (2007: 45) hevder at dette talemålet fungerer som og har fått status som normbærende.

Det kan være positive sider med å ha et slikt standardtalemål, som at nasjonen har et nøytralt og samlende talespråk som alle behersker. På den andre siden viser blant annet Peter Garrett (2010: 7) og Helge Sandøy (2004: 8) hvordan standardtalemål gjerne ses på som det eneste legitime språket, noe som nedgraderer statusen til andre talemål. Denne tendensen kan man se i Norge, da de to offisielle skriftspråkene vi har av mange ses på som fasitspråk. I disse skal man skille mellom *de* og *dem* og *da* og *når*, selv om mange ikke skiller mellom disse i muntlig tale.

Utafor teateret er det vanlegast å ikkje skilje mellom *de* og *dem* (...) På den offisielle scenen skal ein terpe inn at Norsk språk er noko anna enn norsk språk, og den ideologien rår så sterkt at norsktalande nordmenn ikkje trur på sitt eige språk (...) At ein har greidd å manipulere dei lojale medborgarane, kjem fram nettopp ved denne konsentrasjonen om korrekt og ikkje-korrekt. Ved å arrestere kvarandre med å peike på feil etc. (...) Korrektheit blir brukt som suksesskriterium og er årsak til språklege nederlag, mest hos dei minst privilegerte nederst i hierarkiet (Sandøy 2004: 8).

Disse holdningene kan synes å bli fremmet av NRK, fordi talespråket som brukes skal følge bokmålets eller nynorskens rettskriving². Dette er med på å forsterke oppfattelsen av at vi har et muntlig standardspråk. NRK Super har imidlertid egne språkregler³. I denne oppgaven tar jeg derfor utgangspunkt i at talemål som ligner bokmål, er dialekter som *også* har funksjon som standardtalemål. Disse dialektene vil jeg kalle bokmålsnært standardtalemål.

2.2 Språkholdninger

2.2.1 Hva er språkholdninger?

Språkholdninger er assosiasjoner knyttet til ulike talemål. Selv om det ikke alltid er bevisst, dømmer vi mennesker utfra hvordan de snakker, og det er ikke tilfeldig hvorfor vi gjør det. Som Nik Coupland (2007) er inne på, designer vi språket vårt for et publikum. Vi velger en

---

² Se NRKs språkregler i vedlegg 7, paragraf 1.1 og 1.5

³ Se Supernytts (nyhetssending for barn) språkregler i vedlegg 6

stil som er passende og en stil som sier noe om hvem vi er eller ønsker å være (2007: 54), og språket er derfor en stor del av identiteten vår. Garrett (2007: 22) beskriver språkholdninger som noe vi har lært. Dette skjer gjennom sosialisering som innebærer personlige erfaringer og påvirkning fra samfunnet, noe som også inkluderer media. Selv om visse talemål verdsettes mer enn andre, er det som Coupland (2007: 88) peker på, kun ulike måter å si det samme på. Han bruker eksemplene ”and stuff like that” og ”and that sort of thing”. Referenten er den samme, og i så måte er betydningen lik. På den andre siden er ikke betydningen lik, da stilene tillegges ulik verdi og det siste eksempelet foretrekkes og anses som mer korrekt enn det første. Dennis Preston (2009: 107 – 108) påpeker det rare i dette, da vi normalt legger mer merke til språklig innhold enn struktur. Dette kan ha med forventninger å gjøre. Om man hører noe som avviker fra forventningene, som at det engelske pronomenet ”I” uttales som monoftong ”ah”, kan dette føre til reaksjoner og klassifiseringer. Preston eksemplifiserer med klassifiseringer som ”he sounds like some redneck, (...) she sounds like she doesn’t have enough sense to come in out of the rain, (...), he sounds like some racist bastard”. Lignende ser man i uttale av *r*, som blant annet i Labovs banebrytende studie fra 1966 beskriver (Eckert 2011). Hvordan amerikanere uttaler *r*, gir assosiasjoner hos mottakeren som kan plassere taleren i spesifikke grupper. Studier viser at dette er faktorer som kan gjøre at informanter for eksempel mener at taleren er mer eller mindre skikket til ulike jobber (Preston 2009: 118). Små variasjoner innen uttale kan altså føre til sterke oppfatninger om språkbrukeren som person.

2.2.2 Språkholdninger knyttet til multietnolekter

Da *AFI* tar for seg minoritetsungdommer med multietnolektisk språk, er det relevant å skrive noe om holdninger til slike varieteter. Multietnolekt brukes stort sett av ungdom med minoritetsspråklig bakgrunn, og de språklige særtrekkene har funksjoner som markering av tilhørighet og solidaritet til et fellesskap, samt avstand til andre grupper (Svendsen & Røyneland 2008: 78 – 79). I Skandinavia preges varietetene av ordtilfang fra ulike språk, brudd på V2-regelen⁴, forenkling av grammatiske kjønn og stakkato aksent (Opsahl & Nistov 2010, Svendsen & Røyneland 2008). Dette er ikke nødvendigvis tegn på svak norskspråklig kompetanse, men heller en språklig stil. Cutler og Røyneland (2013: 3) viser imidlertid til at

---

⁴På norsk skal subjektet komme etter det finite verbalet i helsetninger når setningen åpnes med et annet ledd enn subjektet (Opsahl & Nistov 2010: 87 – 88): ”jeg var på stranden i går” > ”i går var jeg på stranden”. Dette kalles V2-regelen eller inversjon. Brudd på regelen vil gi: ”i går jeg var på stranden”

det også kan være *mer enn* å uttrykke personlig stil. Det har også et politisk budskap, som et opprør mot oppfattelsen av minoritetspregede talemål som mindre legitime. Det kan også tenkes at de skandinaviske multietnolektene i stedet for å være feil, heller er etablering av nye språklige normer. Både Svendsen og Røyneland (2008) og Opsahl og Nistov (2010) finner gjennomgående språklige strukturer, og det kan derfor argumenteres for at multietnolekter etableres som nye dialekter.

Multietnolekter møter mange negative holdninger, som at varieteten ødelegger det norske språket (Cutler & Røyneland 2013: 11). Møller (2009) har undersøkt stereotypiske oppfatninger til minoritetsspråklige dansker. En ung mann blir av informantene blant annet karakterisert som kriminell, selv om de kun har hørt stemmen og språket hans. I motsetning til de andre stemmene informantene hørte, var denne den eneste som ble plassert i en spesifikk gruppe hvor språkbrukerens klesstil og livssituasjon ble beskrevet i detalj. Slike detaljerte karakteristikker illustrerer sterke språkholdninger.

2.2.3 Prestisjehierarki

Sandøy (2000: 356) viser hvordan prestisje knyttet til ulike dialekter påvirker i hvilken grad dialekten brukes i offentlig samfunnsliv. Han påpeker at det er helt normalt at en vestlending eller nordlending bruker dialekten sin i tv og radio, mens østlandsdialekter med lav prestisje ikke er like akseptert. Han nevner eksempler som finansminister Sigbjørn Johnsen som bruker hedmarksdialekten i alle situasjoner. Det er uvant å høre at denne dialekten brukes av en politiker, noe som tyder på at den tradisjonelt har blitt brukt lite i slike sammenhenger. Det kan tenkes at noe av grunnen til dette er at flere av dialektene har mange likhetstrekk med mer standardnære dialekter, men de har flere trekk som ses på som "feil" når de sammenlignes med standardtalemål. Pierre Bourdieu (1991: 50 – 51) forklarer hvordan denne sammenligningen fører til nedgradering av dialekter:

Measured *de facto* against the single standard of the 'common' language, they are found wanting and cast into the outer darkness of *regionalisms*, the 'corrupt expressions and mispronunciations' which schoolmasters decry. Reduced to the status of quaint or vulgar jargons (...)

Standardvarieteter befinner seg gjerne på toppen av prestisjehierarkiet (Mæhlum 2007: 39), blant annet fordi den ses på som det mest korrekte. Det bør nevnes at Karine Stjernholm (2012) argumenterer for at talemål fra Oslo vest, som på mange måter har operert som standardtalemål, ikke lenger har den høye prestisjen det en gang hadde. Dette ser vi gjennom en gjensidig nivellering mellom talemål fra Oslo øst og vest. Det kan derfor tenkes at et

talemål med trekk fra både Oslo øst og vest, kan ses på som det mest nøytrale standardtalemålet.

Mæhlum forklarer hvordan konnotasjoner til standardtalespråk og dialekter ikke har oppstått som følge av refleksjon og vurdering, men at det er et ”*doxa*; en kunnskap som tas for gitt og dermed ikke blir underlagt refleksjon og vurdering”, som et resultat av ”sosiokulturelle, politiske og historiske mekanismer” (2007: 38). Dette kan føre til at de som ikke følger standardmålets normer, kan blir vurdert som mindre intelligente og ikke like verdt å lytte til (Kulbrandstad 2007: 116). Bourdieu (1998) mener dette er et resultat av blant annet medias symbolske dominans som fører til homogenisering av samfunnet, ved at en viss type smak ses på som mer prestisjefull. Dette innebærer at språk ses på som symbolsk kapital ved at noen talemål ses på som mer prestisjefulle på det lingvistiske markedet, og at man derfor kan vinne eller tape på å snakke ulike talemål. Resultatet blir at det ikke bare er dialektene som rangeres, men konnotasjoner til ulike dialekter påvirker hvordan man oppfatter selve språkbrukerne (Mæhlum 2007: 40). Endre Brunstad sier at ”dersom vi meiner at alle menneske har like stor verdi, må då òg alle morsmål ha like stor verdi. Å rangere språk, vert i røynda å rangere menneske og kulturar opp mot kvarandre” (Brunstad 2007: 37). Gjennom tv formidles slike holdninger og hierarkier ofte gjennom stereotypier, som vi nå skal se mer på.

2.2.4 Stereotypier

Det er mange semiotiske tegn som forteller hvem man er. Tar man utgangspunkt i en karakter på tv, kan man i tillegg til dialekt, språklig stil, aksent, stemmekvalitet og innhold, se på karakterens atferd (hva han gjør, mimikk, gester og lignende) og utseende (kjønn, alder, kropp, hudfarge, hår og klær). Karakterene er multimodale, noe som vil si at hver av uttrykksformene (klær, språk, personlighets også videre) er en modalitet som uttrykker noe (Bednarek 2010: 18 – 19). Til sammen skaper de ulike modalitetene en helhet; karakterens identitet. Noen sammensetninger vil imidlertid kunne oppfattes mer stigmatiserende enn andre.

Det er vanskelig å komme utenom å ha visse stereotypiske oppfatninger. Dette er generaliseringer basert på personlige erfaringer og/eller holdninger som er vanlige i samfunnet. Det er ikke rart og ikke alltid negativt med stereotypiske holdninger, da det er vanskelig å se hvert menneske for seg uten å dømme ut fra grupperinger hun eller han

tilhører. Som Meyerhoff (2011: 26) sier, inkluderer lingvistiske stereotypiske oppfatninger hvordan vi forestiller oss at blant annet geografisk tilhørighet, kjønn, aldergruppe og miljø påvirker språket vårt. Når personer og/eller dialekter blir imitert, kommer visse trekk gjerne særlig til syne. Man kan ikke legge skjul på at det er noe i mange av disse stereotypene, og at det er en grunn til at de har oppstått. Likevel mener Meyerhoff at mye er overdrevet og ofte basert på myter. Selv om vi i Norge i dag har stor valgfrihet både når det gjelder talemål, livsstil og verdisyn, eksisterer det fortsatt fordommer og stereotyper knyttet til ulike dialekter. Mæhlum (2007: 67) nevner hvordan østlandsdialekter nord for Oslo har mange slike konnotasjoner knyttet til seg. Om man for eksempel bruker hedmarksdialekt i en debatt på riksdekkende tv risikerer man, ifølge Mæhlum, blant annet to ulike tolkninger; på den ene siden kan man bli ”oppfattet som spesielt pålitelig og tillitvekkende, en person med høy troverdighet og integritet”. Andre kan imidlertid tolke deg og språket ditt som et ”uttrykk for manglende faglig prestisje og tvilsom kompetanse”. De stereotypene som ofte fremstilles legger altså opp til forventninger til ulike dialektbrukere, selv om dialektbrukerne ikke alltid lever opp til eller kjenner seg igjen i stereotypene.

2.3 Språk og identitet

For å kunne bruke teori om hvordan dialekt i barneprogrammer påvirker seernes identitet, bør jeg først avklare hvordan identitet blir forstått i denne oppgaven. Mæhlum (et al. 2008: 109) viser til to ulike forståelser av begrepet. På den ene siden har man en essensialistisk identitetsoppfatning som tolker identitet som noe statisk og permanent. Denne identiteten er medfødt og lar seg ikke påvirke av ytre forhold. På den andre siden har man konstruktivistisk identitetsoppfatning som ser identitet som dynamisk. Denne oppfatningen ser mennesker som bærere av flere identiteter, da mennesker har ulike roller og er ”mangfoldig, heterogent og sammensatt” (2008: 109). I denne oppgaven forstår jeg begrepet på en slik konstruktivistisk måte, og vektlegger at man gjennom møte med verden utvikler og forandrer identiteten sin og at man skifter identitet etter kontekst.

2.3.1 Tilpasningsteorien

Howard Giles’ tilpasningsteori prøver å forklare hvorfor man forandrer eller modererer språket sitt i møte med andre, og hva effekten av dette kan være (Giles & Smith 1979). Om man ønsker å identifisere seg med eller å ta avstand fra samtalepartneren, kan dette synes gjennom språklig atferd. I møte med andre mennesker kan vi for eksempel divergere, som vil

si at vi gjennom språket skaper avstand til samtalepartneren. Det vil si at en fra Oslo øst kan i møte med en fra Oslo vest gå inn for å snakke med flere østkantstrekk enn han ellers ville gjort, for å vise avstand til den andres sosiale tilhørighet. Det motsatte, å konvergere, vil si at vi ”nærmer oss samtalepartnerens måte å snakke på”. I slike tilfeller identifiserer vi oss med den andre samtalepartneren, noe som også kan innebære å ta avstand til egen dialekt (Mæhlum et al. 2008: 112 – 114). Om det gjennom samfunnet skapes et stigmatiserende og stereotypisk bilde av en dialekt, vil dette kunne føre til at dialektbrukere markerer avstand til den uønskede stereotypien ved for eksempel å tilnærme seg samtalepartnerens språk. Fenomenet hvor man forandrer språklig atferd etter kontekst og mål, har blant annet blitt kalt *kameleon-effekten*, og Hårstad (2010: 69 – 70) forklarer fenomenet som både intuitivt og *intensjonalt*. Slik atferd kan være intensjonal ved at språkbrukeren er ute etter assimilering for å oppnå et mål. På denne måten vil man imitere det som blir sett på som prestisjefullt (op.cit: 70), og talemål som topper prestisjehierarkiet vil derfor være attraktivt å tilnærme seg.

2.3.2 Språk som identitetsindeks

Når jeg analyserer bruk av dialekt i NRK Super, tar jeg utgangspunkt i teori om at språket man møter i samfunnet er viktig for utforming av identitet og sosialisering inn i samfunnet (Mæhlum et al. 2008: 110 – 111). Stjernholm (2012) viser hvordan sammenhengen mellom språk og geografisk opphav ikke er like stor som den var tidligere. Man kan i større grad velge hvordan man vil snakke, i likhet med at man står friere til å selv velge identitet. Stjernholm ser dette i sammenheng med Oslo, og hvordan talemålet man snakker ikke lenger har så mye med hvor i byen man bor, men heller andre faktorer som har med identitet og livsvalg å gjøre (2012: 50). Som Coupland (2007) sier, kan man bruke språket som et instrument for å skape identitet, ved at vi designer språket for et publikum. Et eksempel på dette er hvordan den internasjonale hiphop-kulturen påvirker språket. Alim, Ibrahim & Pennycook (2009) viser hvordan spesifikke lingvistiske koder indekserer tilhørighet og identifikasjon med dette miljøet, og Cutler & Røyneland (2013) poengterer at en hiphop-identitet ikke bare sier noe om musikksmak. Dette sier også noe om politiske meninger og holdninger til samfunnet, noe som viser at man kan bruke språket som identitetsindeks på flere nivåer: musikksmak, politiske meninger, etnisk og kulturell sympati, gruppetilhørighet og så videre.

Bourdieu (1991) skiller mellom denotasjon og konnotasjon, hvor denotasjon viser til den objektive betydningen av hva man sier, mens konnotasjon til hvilke personlige assosiasjoner man har til det som blir sagt. Hvilke konnotasjoner andre har til din dialekt og hvordan de dømmer deg ut fra det, vil kunne ha betydning for hvordan man oppfatter seg selv; ”vi bruker de andre som et speil, og i dette speilet ’ser’ vi oss selv” (Mæhlum et al. 2008: 111). Når andre knytter stereotyper til en gruppe dialektbrukere, vil dette ifølge Bourdieu kunne *skape* virkeligheten og gruppens identitet (1991: 221). Dette kan føre til at man blir tillagt trekk og egenskaper som ikke samsvarer med hvordan man ser på seg selv eller ønsker å bli sett som. En negativ språkidentitet kan føre til atferdsmessige endringer, som for eksempel språkforandring (Mæhlum et al. 2008: 111). Dette fordi språkets grad av prestisje kan øke eller svekke språkets etnolingvistiske vitalitet (Giles, Bourhis & Taylor 1977), som indikerer et språks mulighet til å bestå. Giles et al. (1977) viser til at faktorer som språkets status, demografi og institusjonell støtte (for eksempel gjennom massemedier) styrker eller svekker den etnolingvistiske vitaliteten. Lav etnolingvistisk vitalitet kan føre til språkskifte hos språkbrukerne, som igjen kan være årsak til mulig språkdød. Dette vil si at andres negative konnotasjoner eller negative syn på dialekt og dermed dialektbrukere, kan føre til at enkelte foretar språklige justeringer som kan føre til mulig dialektnivellering eller dialektdød på makronivå.

2.4 Språk i tv

2.4.1 Kan tv føre til språkforandring?

Det er ulike meninger om hvorvidt media kan føre til språkforandring, nivellering eller påvirke språkholdninger. Både Labov og Trudgill har vært skeptiske til massemedienes posisjon når det gjelder språkforandring, da begge mener at kun ansikt-til-ansikt-kommunikasjon kan påvirke språket (Coupland 2007: 184). Trudgill hevder at uansett hvor mye man ser på tv, vil ikke tv-en påvirke språket vårt. Dette fordi vi ikke snakker med tv-en, og dermed trenger vi ikke å tilpasse språket vårt. Ifølge Trudgill er det nemlig språklig tilpasning som skal til for språkforandring. Han sier også at om vi hadde blitt påvirket av tv-språket, ville det vært flere simultane nasjonale språkforandringer, noe som ikke er tilfelle (Trudgill 1986: 40 – 41). Coupland mener på den andre siden at media har stor påvirkning, og gir oss erfaring innen ulike aksenter, dialekter og øvrige varieteter, noe vi møter like ofte gjennom media som i ansikt-til-ansikt-kontakt (Coupland 2007: 184). Han nevner blant annet at tv-serien *Friends* spredte trenden med å bruke ”so” i setninger som ”I’m *so* going to marry

that guy”. Dette spredte seg ikke bare i USA, men også til Storbritannia og andre land⁵. I tillegg viser Coupland at media gjennom diskurs, kontekst og sjangre kan påvirke de sosiale assosiasjonene man får til språklige varieteter. I England førte for eksempel dialektbruk i barne-tv til positive assosiasjoner hos barna til stigmatiserte nord-engelske dialekter (2007: 184).

Erfaringer som tidligere kun var forbeholdt privatlivet, får vi i dag også gjennom media. Dette kan gjøre at media i større grad enn tidligere påvirker språket. Det kan tenkes at språkholdninger og identiteter som formidles gjennom tv, også kan føre til språkforandring. På én side kan stigmatiserende bruk av dialekter føre til at visse dialekter får negative assosiasjoner, noe som kan føre til at de respektive språkbrukerne ikke ønsker å assosieres med dialekten og tilnærmer seg et annet talemål. På den andre siden kan tv formidle positive holdninger til en dialekt, og språkbrukeren får en positiv språkidentitet. Jeg går altså ut fra at media formidler holdninger som kan påvirke seernes språkholdninger og språkbruk.

2.4.2 Hvordan skal det snakkes i media?

John F. Myles (2010: 108) viser til en radiostasjon i England som konsekvent bruker dialekt i stedet for standardtalemål. Men å bruke egen dialekt er ikke uproblematisk;

The following quote by a BBC local radio DJ (...) notes how he identifies himself as an 'ordinary working-class-bloke', but decides that he needed to adopt a 'north-western accent' as a means of avoiding being identified with any particular area, social or cultural group within the region: (...) so there is a very large identity and it's divided between Liverpool and Manchester and the Lancashire 'pie eaters' and 'cloggies', then posh bastards down south (...) But there isn't a north-western community, but they are happy to accept north-western. If I had a Salford or Wigan accent then the people of Oldham would say he's really for them (...).

Dette viser hvilke sterke konnotasjoner man har til dialekter. Stemmen din blir viktig når man jobber i radio eller tv, og det er derfor lurt å tenke at man skal representere en stemme som passer for alle. Om programlederen bruker en lokal dialekt kan han samtidig som han markerer nærhet til noen, markere avstand til andre. Å finne riktig balansegang og stemmer som kan brukes i norsk tv, kan derfor være utfordrende.

Stortinget har presisert, i tillegg til at det står i NRKs språkregler, at ”NRK har ansvar for vårt felles språk” (Vinje 1998: 146), og Språkrådet uttale i 2007 at ”NRK må reknast som den viktigaste normspreiaren når det gjeld språk” (Språkutvalget i NRK 2007: 3). NRK har

---

⁵ Også i Norge har denne trenden blitt spredd, og setninger som ”Jeg skal *så* bestille meg massasjetime når masteroppgaven er levert”, kan forekomme.

dermed et stort ansvar når de velger talemål, men Ragnar Rommetveit (1978: 322) mener det kan være problematisk å forsøke å favne alle. Når massemediene henvender seg til folket som et *du*, som vil si at man representerer ”eit slags tenkt minstemål av felles føresetnader i ei folkegruppe”, kan det ifølge Bourdieu (1998: 49 – 50) føre til homogenisering og nivellering av folket. På den andre siden, er det viktig at språk som brukes i media er forståelig for de fleste av landets innbyggere. Tv og radio bruker ofte et talespråk som ligger nært opp mot skriftspråket, og Finn-Erik Vinje mener noe av grunnen er at den som snakker i tv eller radio ikke kan kontrollere hva lytteren får med seg av det som blir sagt. Vinje nevner at som lyttere blir vi mer kritiske til språket, noe som gjør det viktig at taleren snakker ”korrekt”, som vil si å følge normene til bokmål eller nynorsk (1998: 146).

Vinje viser til Lønning (1984) som mener at NRK skal tale til nasjonen som en enhet, og at det er for mye dialekt på kanalen. Når dialekt i tv brukes i programmer som ikke er tilsiktet distrikter, mener han det er et angrep på Norges ”nasjonale enhetsbånd nr. 1 og dermed på norsk nasjonalitet som sådan” (1998: 150). Vinje bygger videre på dette og sier at ansatte i NRK bør snakke normaltalemål, noe som vil si det språket som alle nordmenn har erfaring med og forstår. På denne måten vil talemålet være nasjonsbindende. Å speile talemålsvariasjon blir dermed opp til intervjuobjekter og gjester, i tillegg til at man vil høre på intonasjon og fonetikk hvilken landsdel personen som snakker er fra (1998: 150). At alle skal føle seg inkludert og forstå hva som blir sagt på tv, er derfor et argument for å bruke standardisert talemål på tv og radio. Et annet interessant spørsmål Vinje stiller, er hva som regnes som språklig mangfold, om man skal ha språklig mangfold på tv. Skal det da tillates blandingsdialekter? Skal ”*skjærte, bærte*” og sammenblanding av *da/når* og *de/dem* tillates? (1998: 154 – 156). Dette er et dilemma NRK Super også er kjent med; skal man tillate apikal *l*⁶ i ord som *bål* og *bolle* blant oslobarn, eller ”*fylling*” i stedet for ”*çylling*”? Dette er slik mange snakker til vanlig, og det kan derfor argumenteres for at det er en del av deres naturlige dialekt og en del av det norske språkmangfoldet. Nils Stokke sier at å finne barn i osloområdet uten apikal *l* er nesten umulig. NRK Super er opptatt av å bruke barn i programmene sine, men de er strengere på ”korrekt” språkføring når voksne snakker på tv, da de i større grad er språklige rollemodeller. Barneskuespillerne blir i stedet oppfordret til å snakke slik de gjør til vanlig.

---

⁶ Oslo-målet har tradisjonelt en annen *l*-lyd, nemlig laminal *l*/, i ord som *kalle*, *sal* og *bolle*, *bål*. I de senere år har imidlertid en apikal *l*-uttale blitt stadig mer vanlig i alle posisjoner i ordet, også etter bakre /a(:)/ og /o(:)/ hos unge språkbrukere i Oslo-området (jf. Svendsen 2012). Denne uttalen er lik den som brukes i store deler av Østfold og sammenfaller med den *l*-lyden man i Oslo har i *rl*-forbindelser (f.eks. i *Jarl*, *forlag*, *herlig*).

Å holde på dialektmangfoldet er en del av hvordan vi gjennom vår språklige og politiske historie har blitt. Når det gjelder tv for barn, kan det være nyttig for seerne å oppleve sin egen dialekt, da dette kan påvirke den språklige selvtiliten i positiv retning. Et annet argument er at seerne skal lære å forstå andres dialekter, noe som er en del av sosialiseringen inn i det norske samfunnet. Om det kun er standardtalemål som snakkes på tv, kan dette formidle lav verdsetting av andre dialekter, som igjen kan føre til dialektnivellering. Dette vil kunne medføre mindre dialektmangfold og at en del av vår kultur forsvinner.

2.4.3 Språklig makt

Det er lange tradisjoner for at språk har blitt brukt som maktgrep, for eksempel gjennom ideen om én nasjon – ett språk. Flere steder, som i Frankrike og Spania på 1500-tallet, innførte makthaverne sin egen dialekt som riksnorm, ”som et ledd i opprettholdelsen av politisk kontroll” (Haugen 1978: 250). Språklig enhet utviklet seg så til et romantisk ideal i Vest-Europa på 1800-tallet, noe som har ført til liten grad av dialekter i flere av disse landene. Melby (2007) viser i sin masteravhandling hvordan standardtalemål blir tillagt makt i humorprogrammet Team Antonsen. Når programlederne er seg selv, snakker de standardnært sørøstnorsk, men når de trer inn i en karakterrolle, skifter de som regel dialekt. Sørøstnorsken de snakker representerer det normale og umarkerte i disse sketsjene, mens andre dialekter blir det unormale og markerte (Melby 2008: 65). Det sørøstlandske talemålet gis mer makt, da karakterene som snakker dette som regel er mer intelligente og normale enn andre dialektbrukere som framstilles. Ifølge Melby bygger dette på allerede eksisterende oppfatninger i samfunnet, og da spesielt når det gjelder nordnorske dialekter, da nordlendinger har blitt sett på som naive og enfoldige (2008: 44). Når dialekt brukes på denne måten, kan det tenkes at det ikke bare avspeiler eksisterende stereotypiske oppfatninger, men også forsterker disse oppfatningene.

Måten standardtalemål og dialekt brukes i Team Antonsen kan være et eksempel på skjult makt, som Helge Sandøy forklarer gjennom hva han kaller kulturelt hegemoni: ”Poenget i ’hegemonisk makt’ er enkelt sagt å fokusere på korleis menneske blir styrte ved hjelp av sosiale mekanismer utan sjølve å oppdage det” (2004: 5 – 8). Sandøy mener mediene har fått stor makt i normeringen av språket, da Språkrådet retter seg etter hva slags språk som er dominerende i media. Dette vil si at det ikke er et språklig demokrati, men noen få instanser

som styrer utviklingen av språket. Gjennom hegemonisk makt eller det Bourdieu kaller symbolsk vold (1991), kan fjernsynet påvirke tilskueren i en ønsket retning. NRK er en lisensfinansiert kanal, og seertall er derfor ikke like viktig for dem. Siden de er eid av staten innebærer det også et større ansvar for hvordan innholdet påvirker befolkningen. Jeg spurte Nils Stokke om dette, noe han mente uten tvil var en viktig faktor:

Vi har et annet ansvar siden vi er lisensfinansiert og har et helt annet oppdrag. De andre barnekanalene er i Norge av en annen grunn enn det vi er; Nickelodeon skal jo til slutt tjene penger, men vi skal jo skape og ha et norsk innhold, og bygge innholdet rundt norsk kultur på en annen måte. En kommersiell kanal ville vel aldri brukt ekstra penger på produksjon i Førde, Tromsø og Trondheim (Intervju 14.02.13).

Ansvar og mulighetene NRK Super har, gjør at de tar en del andre valg enn kommersielle barnekanaler. Å bruke flere dialekter og å spille inn serier og reportasjer rundt om i hele landet koster mer penger og fører ikke nødvendigvis til flere seere. På den andre siden viser dette også grad av språklig makt. Staten har klare meninger om hva slags språk som skal være på tv og påvirke seerne, og NRK får derfor penger til å oppfylle disse ønskene. Da tv kom på 60-tallet mente mange at dette ville føre til homogenisering av folket. Bourdieu kalte dette en undervurdering, da han mente det i meget stor grad ville føre til homogenisering (1998: 49 – 50). NRK var lenge den eneste tv-kanalen og barne-tv var det eneste programmet for barn, og man kan derfor si at de har hatt stor homogeniseringsmakt. Det bør presiseres at språklig makt ikke nødvendigvis er negativt, da den kan brukes til å fremme holdninger mange seere mener er gode.

2.4.4 Media og sosialisering

”Mediene formidler (...) ikke bare virkeligheten. De definerer, strukturerer og forklarer den også” (Waldahl 1989: 173 – 174). Hva vi ser på tv er virkeligheten i form av symbolske representasjoner. Hvordan verden blir framstilt i slike representasjoner kan ofte avvike fra hverandre, og det kreves innsikt fra den som ser på til å skille relevant og irrelevant framstilling av verden. Det som ikke er symbolsk virkelighet, er objektiv virkelighet. Sistnevnte oppleves gjennom personlige erfaringer. Gjennom input fra både symbolsk og objektiv virkelighet danner vi subjektiv virkelighet som er en del av vårt mentale skjema. Den subjektive virkeligheten vil påvirke senere erfaringer vi gjør oss (Waldahl 1989 loc cit). Denne oppgaven tar utgangspunkt i at seernes språkholdninger lar seg påvirke av hva de opplever på tv, og at tv har blitt en stor del av barnas sosialisering.

Sosialisering handler om å bli en del av et samfunn og en kultur, og mediene har fått en stadig større betydning for dette (Haugen & Larsen 2000: 46). Som vi har sett, mener Trudgill (1986) at mangelen på interaktivitet begrenser tv-ens mulighet til å påvirke seernes språk, mens Coupland (2007) mener media både gir oss flere språklige erfaringer og kan føre til holdningsendring. I dag kan det virke som om massemediene er kommunikasjonsformen som i størst grad brukes for å få informasjon om det ytre samfunnet, altså det utenom omgangskretsen vår av venner, familie, kolleger, naboer og lignende. Disse mediene gjør det mulig å nå mennesker fra store geografiske områder samtidig (Martinussen 1984: 345). Det vil si at barn i stor grad blir kjent med resten av Norge gjennom massemedia. Tidligere var *personlig erfaring* det viktigste i dannelsen av erfaringsgrunnlaget som fører til væremåte, holdninger og verdier. I dagens samfunn er imidlertid hva Ragnar Waldahl (1989) kaller *vikarierende erfaring* også en stor del av denne prosessen. Dette er erfaringer man etablerer gjennom media, hvor folk erverver ”kunnskaper, inntrykk og opplevelser om sider ved virkeligheten de selv ikke har erfart eller vært i berøring med”. Den erfaringen mottakeren har fra før vil likevel virke inn på i hvilken grad man lar seg påvirke. Om et tv-program omhandler noe man har mye kunnskap om, vil det man leser eller ser påvirke deg i mindre grad enn om man ikke har noen erfaring på dette området (Waldahl 1989: 39 – 41). Dette vil si at barn er ekstra påvirkelige, da de jevnt over har færre erfaringer enn voksne. Tv for barn har derfor et stort ansvar med tanke på holdningene som formidles.

Holdningsendring eller holdningsdannelse kan blant annet beskrives gjennom stimulus-respons-teorier. Slike læringsteorier handler i bunn og grunn om at to ulike former for stimuli knyttes sammen, noe som gjør at de assosieres med hverandre. I reklamer kan slike assosiasjoner benyttes ved at menneskene i reklamen for eksempel er veldig glade, og man får en positiv assosiasjon til produktet det reklameres for (Waldahl 1989: 79). Når det gjelder dialekt i barne-tv kan denne læringsteorien beskrive hvordan dannelsen eller endring av holdning kan skje. Om ett talemål alltid knyttes til en intelligent og snill karakter, skapes det en assosiasjon mellom dette talemålet og denne personlighetstypen. Om talemålet alltid knyttes til en dum og tullete karakter, kan det føre til en forbindelse mellom talemålet og slike personlighetstrekk. Siden barn kan være lettere påvirkelige enn voksne, er det viktig at de språklige valgene NRK Super tar, er gjennomtenkte. Hvilken karakter som får hvilken dialekt, kan gi følger for hva barnet kommer til å forbinde med denne dialekten. Som Coupland (2007) viser, kan denne påvirkningskraften brukes på en positiv måte ved å stimulere gode assosiasjoner til dialekter med lav prestisje, slik det ble gjort i britisk barne-tv.

3 Metode

Jeg benytter kvalitativ metode i denne oppgaven, og kvalitative datatyper er som regel deltakende observasjon, uformell intervjuing eller kvalitativ innholdsanalyse (Grønmo 1996). Denne oppgaven benytter kvalitativ innholdsanalyse av de tre tv-seriene *Ekkel og Lekker*, *Blekkulf* og *AF1*, og kvalitativt intervju av NRK Supers redaktør Nils Stokke.

3.1 Kvalitativ og kvantitativ metode

Sigmund Grønmo illustrerer det spente forholdet som har vært mellom kvalitative og kvantitative metoder, som kan oppsummeres med påstandene ”If you can’t count it, it doesn’t count” og ”If you can count it, that ain’t it” (Grønmo 1996: 73). En stor forskjell er altså at der kvalitativ metode bruker ”data uttrykt med tekst”, bruker kvantitativ ”data uttrykt ved andre mengdetemer” (Grønmo 1996: 74). Et kvalitativt studium gir mulighet til å fordype seg i og undersøke *hvorfor* og *hvordan* ulike språklige varieteter brukes, og formålet er å oppnå en dypere innsikt i sammenhengene mellom språk og språkbrukerne. Der kvantitative undersøkelser vil gi en oversikt, gir kvalitative undersøkelser heller dyp forståelse av mekanismer (Mæhlum et al. 2008: 77 – 78). I tillegg brukes kvantitative undersøkelser til å teste ut hypoteser, mens kvalitative studium begynner med en problemstilling og utvikler hypoteser underveis (Silverman 2011: 5). Grønmo (1996: 105) påpeker at det ikke er noen konkurrerende forhold mellom metodeparadigmene, men de har ulike egenskaper. Et kvalitativt studium vil kunne bidra til å utvikle teorier og problemstillinger, mens kvantitative vil kunne gi strukturerte og presise framstillinger.

David Silverman (2011: 16) forklarer at kvantitative tilnærminger ikke nødvendigvis er det beste om man skal undersøke holdninger, da det er problematisk å telle ulike holdninger. Med dette mener han at det kan være vanskelig å finne koherente holdninger blant mennesker, slik at disse kan plasseres i gitte kategorier. Kvantitative undersøkelser vil kunne kartlegge holdninger som finnes, men de vil ikke kunne gå i dybden og undersøke hvorfor de eksisterer og hvilke konsekvenser de kan få, i like stor grad som kvalitative studium kan (Silverman 2011: 16 – 17).

3.1.1 Innholdsanalyse

I en kvalitativ innholdsanalyse fordyper man seg i tekster og systematiserer sitater. Tekstenhetene sammenlignes og vurderes opp mot hverandre og opp mot teori, for å belyse

en problemstilling. En kvantitativ innholdsanalyse bruker en mer statisk analysemetode som forholder seg til et kategoriskjema, og plasserer tekstenheter i gitte kategorier (Grønmo 1996: 79 – 81). Videre sikter kvalitative analyser på å oppnå en helhetlig forståelse ut fra spesifikke forhold og å utvikle hypoteser og teorier underveis. Dette vil si at analysene konsentrerer seg om ganske få enheter og dybdeanalyserer disse, og skaper en helhetsforståelse ut fra dette. Kvalitative innholdsanalyser vil således utforske kategoriernes innhold, illustrere funnene med sitater og analysere og tolke parallelt med datainnsamling. Kvantitative analyser omfatter gjerne et større utvalg av tekstenheter og kan dermed gi funn som i større grad lar seg generalisere. Slike innholdsanalyser vil utforske kategoriens utbredelse, dokumentere ved hjelp av tabeller og tolke og analysere i etterkant av datainnsamlingen (Grønmo 1996: 92 – 93).

I denne oppgaven egner kvalitativ innholdsanalyse seg godt. Dette fordi jeg konsentrerer meg om et begrenset antall tekster, og ønsker å fordype meg i hvilke språkholdninger som formidles gjennom tekstenheter. Kvantitative undersøkelser ville krevd en del ressurser, da det kan være tidskrevende å lage undersøkelser, finne informanter og sortere data. I min undersøkelse velger jeg i tillegg en annen vinkling enn å undersøke målgruppens holdninger, da jeg i stedet undersøker hva slags holdninger som *formidles* til målgruppen. Det vil si at jeg går direkte til en av de kildene som kan tenkes å speile samfunnets holdninger og skape dem. Dette kan kobles til det Garrett (2010: 46 – 51) kaller ”social treatment study”, som går ut på å finne hvordan varieteter brukes og omtales, og kan si noe om språkholdningene som finnes i samfunnet (Garrett 2010: 51).

3.1.2 Kvalitativt intervju

Intervjuet jeg gjorde med Nils Stokke⁷ ble først og fremst gjort for å få informasjon om kanalen og innblikk i hvordan NRK Super tenker og tar avgjørelser. Dette har gitt nyttig informasjon som jeg har supplert både teori-, analyse og diskusjonsdelen med. Når jeg i tillegg går direkte til kilder og analyserer, gir dette meg muligheten til å sammenligne hva Stokke sier og hva jeg finner ut i analysene mine. Han spurte om å bli tilsendt spørsmål på forhånd⁸, noe som gjorde at han kom godt forberedt til intervjuet. Spørsmålene jeg stilte i selve intervjuet avviker litt fra dem jeg sendte på forhånd, men hovedspørsmålene er de

---

⁷ Se transkripsjon i vedlegg 5

⁸ Se spørsmålene han ble sendt på forhånd i vedlegg 4

samme. Som Grønmo (1996: 78) sier, står man i et kvalitativt intervju fri til å forandre spørsmål underveis og stille uplanlagte spørsmål. Dette fordi intervjuet i større grad fortøner seg som en samtale, i motsetning til kvantitative intervjuer som heller er strukturert utspørring med fastsatte spørsmål og svaralternativer (1996: 79). Spørsmålene jeg stilte Stokke, gikk ut på i hvilken grad kanalen har et dialektmangfold og hvordan dette påvirker seerne, samt pedagogiske mål og aspekter kanalen fremmer. I intervjuet forklarte Stokke hva deres ideelle mål er, og i analyse- og diskusjonsdelen ser jeg om disse målene blir møtt og hva NRK Super faktisk får til. Dette kan kobles til det Silverman (2011) sier om hvordan intervju fungerer som indirekte representasjoner, da intervjuobjektet har mulighet til å konstruere en virkelighet. Når jeg benytter kvalitativ innholdsanalyse i tillegg, gir dette muligheten til å studere hva som faktisk skjer (Silverman 2011: 166 – 169).

3.2 Datamateriale

3.2.1 Innhenting av data

Råmaterialene i denne oppgaven er selve tv-seriene og intervjuet med Nils Stokke, mens materialet som brukes i analysene er transkripsjonene av seriene og intervjuet. Dette betyr at materialet som brukes er fortolkninger, da jeg har gjort et utvalg fra råmaterialet ved å velge visse aspekter å fokusere på i transkripsjonene. Materialet mitt er derfor transkripsjonene heller enn tv-seriene. I *Ekkel og Lekker* og *Blekkulf* er det én episode fra hver serie som er transkribert, mens fra sesong 1 i *AFI* er det deler fra hele sesong 1. Når det gjelder utvalgene som er gjort, er disse særlig illustrerende for tendenser gjennom hele seriene. Det vil si at jeg har sett flere episoder av *Blekkulf* og *Ekkel og Lekker*, selv om jeg kun har transkribert én episode fra hver av seriene. I disse seriene har jeg derfor først gjort et utvalg ved å velge episode, og så ved å velge utdrag fra transkripsjonene. De utdragene som til slutt har havnet i analysene, mener jeg er spesielt illustrerende for karakterenes språk og personlighet, samt relevant for problemstillingen. Når det gjelder tilgang til seriene, ligger hele sesong 1 av *AFI* på NRK Supers nett-tv, mens de to andre fikk jeg på minnepinne fra Nils Stokke.

3.2.2 Valg av datamateriale

Grunnen til at jeg har valgt akkurat disse seriene, er at jeg ønsker et variert analysemateriale, samtidig som det ikke skal være for stor forskjell mellom dem. Stor forskjell ville gjort det vanskelig å sammenligne karakterene på tvers av seriene. Variasjonen som er der, gjør imidlertid at analysene favner et bredere spekter av kanalens innhold, noe som fører til

høyere grad av *relabilitet*. Relabilitet vil si at dataens evne til å gi et riktig bilde av forholdene som undersøkes. I kvantitative studium betyr dette at datainnsamlingen skal gjøres nøyaktig slik at resultatene skal kunne bli de samme om undersøkelsen gjøres på nytt (Mæhlum et al. 2008: 75). I denne kvalitative undersøkelsen, tenker jeg at om man favner en bredere del av kanalens innhold, vil dette gi et svar som i større grad lar seg generalisere enn om man velger mindre variasjon. Det er variasjon mellom seriene da *Ekkel og Lekker* og *Blekkulf* er animasjonsserier og for de minste barna, mens *AFI* er i ekte film og for eldre barn. I tillegg er *AFI* og *Blekkulf* produsert av NRK, mens *Ekkel og Lekker* er importert og dubbet. Dette er interessante ulikheter ved at karakterene i de to førstnevnte seriene i større grad er skapt av NRK, mens i *Ekkel og Lekker* har de måttet finne stemmer og dialekter de mener passer i oversettelsen. Det som utgjør likhetene og som gjør det interessant å sammenligne karakterene og dialektbruk, er at alle seriene er fiktive, har mangfold av språklige varieteter og alle har karakterer med tydelige personlighetstrekk. I tillegg har jeg valgt materiale hvor noen av talemålene går igjen i de ulike seriene. Disse likhetene kan gi større *validitet*, som betyr at opplysningene som er samlet inn er relevante for problemstillingen (Mæhlum et al. 2008: 75). For å øke relabiliteten og for å gi et bedre innblikk i og hvilke språkholdninger kanalen formidler, kunne man tatt for seg flere programmer. Dette ville en kvantitativ metode i større grad kartlagt og gitt svar på. Man kunne også ha sammenlignet med andre kanaler og gjort en holdningsundersøkelse blant målgruppen, men det er et stort prosjekt og for omfattende for denne oppgaven.

Da jeg begynte med analysedelen, var jeg usikker på om jeg skulle analysere seriene som helhet, eller én episode fra hver av dem. Serien jeg startet med var *Ekkel og Lekker*. Her er det separate handlinger i hver episode, og språk og personlighetstrekk kommer godt frem i enkeltepisoder. Dermed virket det mest hensiktsmessig og overkommelig å analysere én episode. Dette så også ut til å fungere bra med *Blekkulf*, men siden språket til karakterene Bitten og Stein ikke kommer veldig godt fram i episoden jeg valgte, tok jeg i tillegg med noe dialog fra en annen episode. Med *AFI* viste det seg at denne metoden ikke holdt, da handlingen i episodene er sammenhengende. Det er også forskjell i hvor mye de ulike karakterene er med i hver episode. På grunn av dette har det blitt slik at i *Ekkel og Lekker* og *Blekkulf* er det enkeltepisoder som analyseres, mens i *AFI* analyseres hele sesong 1.

NRK Super viser også bredt språkmangfold i dokumentarseriene de sender, og planen var derfor å også analysere en av disse. Dette viste seg å være vanskelig, da jeg da måtte velge en

annen innfallsvinkel enn til de andre programmene jeg skulle analysere. Jeg har løst dette med å heller ha en del i analysekapittelet hvor jeg skriver om språkmangfoldet i dokumentarseriene, da det er viktig å få med dette selv om de ikke dybdeanalyseres. NRK Super har også flere serier hvor alle snakker samme dialekt⁹. Dette er gode eksempler på bruk av dialekter uten formidling av stigmatiserende holdninger, da dialekten ikke knyttes like sterkt til personlighetstrekk når alle karakterene snakker samme dialekt. Dette gjør også at slike serier ikke passer så godt i denne oppgaven, da det blir mindre interessant å analysere sammensetningen av dialekt og karakter.

3.2.3 Analytiske verktøy

I hver analyse skriver jeg handlingsreferat av episoden eller sesongen som skal brukes som analysemateriale, for så å bruke sitater fra transkripsjonene til å kartlegge personlighetstrekk og dialekt hos karakterene. I diskusjonsdelen drøfter jeg språkholdningene som formidles ved å sammenligne karakterene på tvers av seriene, samt ved å trekke referanser til andre kjente karakterer. Gjennom å sammenligne karakterene på tvers av seriene kan jeg se om det eksisterer gjennomgående mønstre i kanalen som kan være stigmatiserende. Ved å trekke referanser til andre kjente karakterer, kan jeg se hvordan dialektene framstilles i seriene jeg har analysert, sammenlignet med hvordan de tidligere har blitt framstilt. Dette vil gi et innblikk i holdningstendenser i samfunnet og om det videreføres allerede eksisterende språkholdninger som kan oppleves stigmatiserende. Et annet viktig verktøy i kvalitative innholdsanalyser, er å bruke teori og begreper aktivt. I analysene og diskusjonsdelen brukes først og fremst språkholdningsteori, samt teori om sosialisering, språk og identitet og stereotypier for å knytte funnene opp mot tidligere funn, og for å begrunne dem. Jeg testet ut funnene mine i diskusjon med venner, kolleger og medstudenter, og det kom da fram flere kjente karakterer de forbandt med de aktuelle dialektene. Dette var til stor hjelp.

3.2.4 Transkripsjoner

I transkripsjonene har jeg kun lagt vekt på det som er nødvendig for mine analyser. Dette vil si at jeg ikke har fokusert mye på pauser, intonasjon, hvor trykket legges og lignende, med mindre det har vært relevant. Det jeg først og fremst har fokusert på er trekk som viser at karakteren snakker en gitt dialekt, samt på gode eksempler på språklig variasjon og utdrag

---

⁹ *Hjerterådt*, *Vaffelhjerte* og *Milly og Molly*, er eksempler på serier med fiktiv handling hvor alle karakterene snakker samme dialekt. Det samme gjelder dokumentarserier som *Klart eg kan*, hvor hele serien er lagt til Florø.

hvor karakterenes personlighet kommer fram. For å få fram en del av de språklige trekkene, har jeg brukt enkelte tegn fra IPA¹⁰ i utdragene som brukes i analysene. Det vil si at jeg kun har brukt slike tegn når jeg fokuserer på visse fonetiske trekk som kjennetegner dialekten. I tillegg bør jeg nevne at jeg bruker dobbel parentes, ((...)), når jeg kommer med kommentarer som gestikulering eller annet som foregår som ikke er tale. Noen få steder hvor pauser er framtrepende, har jeg markert det med parentes med punktum, (.), og overlappende markeres med klammer, [...]. For å illustrere at noen snakker høyt bruker jeg store bokstaver, og de stedene det er relevant å beskrive trykklegging, har jeg understreket de trykksterke delene av setningene eller ordene. Vedlagt ligger transkripsjoner av episodene av *Ekkel og Lekker*¹¹ og *Blekkulf*¹², samt noe transkripsjon fra *AFI*¹³. Siden jeg analyserte hele sesong 1 i *AFI*, transkriberte jeg kun dialoger jeg mente var interessante for oppgaven.

---

¹⁰ Se oversikt i vedlegg 8

¹¹ Se transkripsjon i vedlegg 1

¹² Se transkripsjon i vedlegg 2

¹³ Se transkripsjon i vedlegg 3

4 Analysedel

4.1 Om NRK Super

NRK Super startet opp i 2007 som NRKs tilbud til barn mellom 2 og 12 år, og som en konkurrent til andre barnekanaler som har etablert seg i Norge. Stokke påpeker at det ikke lenger er noe som heter barne-tv, altså halvtimen med barneprogram fra kl. 18.00 – 18.30, da Super har sending fra 06.30 til 19.30 hver dag. Kanalen har avdelinger i Oslo, Førde og Trondheim, og skal starte opp i Bergen. I tillegg lages noen av programmene eksternt, som for *Kaptein Sabeltann* i Kristiansand, *Fjellgården i Trollheimen* på Nord-Vestlandet og *Blekkulf* i Bergen. 75 % av det som sendes er innkjøp, men i ”prime time” sendes egenproduserte programmer. Av det som importeres, dubbes nesten alt, da det er fokus på at barna skal kunne få med seg hele handlingen. Om det ikke dubbes til norsk, mener Stokke at barna risikerer å miste viktige poeng og læringsmuligheter. Kanalen har fått kritikk for å dubbe blant annet *Barna i Bakkebygrenda*, men Stokke påpeker at de setter læring gjennom å forstå handlingsforløpet, foran nordisk språkmangfold. Norsk dialektmangfoldet er likevel noe kanalen fokuserer på. I 2010 lå kanalens nynorskandel på 9 %, mens for 2012 oppfyller kanalen kravet på 25 % (NRK 2013). Nynorskandelen innbefatter dialekter som ligger nærmere nynorsk enn bokmål.

4.1.1 Språklig mangfold i kanalen

Gjennom å bruke ekstra ressurser på å fremme Norges språkmangfold, formidler kanalen holdninger om at dette er viktig. Jeg har vært inne på den store makten og påvirkningskraften tv har når det gjelder språk og holdninger. Det Sandøy (2004) kaller hegemonisk makt og det Bourdieu (1998) kaller skjult makt og symbolsk vold, beskriver påvirkningskraften tv har, og som gjerne skjer som underbevisste prosesser hos seerne. Fram til nyere tid opplevde barna at 90 % av barne-tv var på bokmålsnært talemål, noe som kan ha hatt innvirkning på dialektnivelleringsprosesser. Mange barn ser opp til programlederne og karakterer i barne-tv, og om disse har snakket et bokmålsnært talemål, vil det muligens gitt dette talemålet høy status. Når kanalen de siste årene har gått inn for å vise flere dialekter, bruker de makten de har på å fremme dialektmangfold og muligens skape holdninger som er positive til ulike dialekter. På den andre siden kan det å bruke dialekter på en stigmatiserende måte, gjøre at den språklige makten kanalen har fører til stigmatiserende språkholdninger. Som jeg nevnte i metoddelen, er serier hvor alle snakker samme dialekt gode eksempler på ikke-

stigmatiserende bruk av dialekt. Dette fordi koblingen mellom karakter og språk muligens ikke blir like sterk. Dette ser vi for eksempel i *Fjellgården i Trollheimen*, *Barna i Bakkebygrenda*, *Helt hekta* og *Gjengen på taket*¹⁴.

4.1.2 Språkmangfold i dokumentarserier

Flere av kanalens dokumentarserier viser språkmangfold, og man møter barn fra ulike steder i Norge. Jeg kommer ikke til å dybdeanalysere noen av dokumentarseriene, men jeg skal gi en liten presentasjon av to av dem her, da de er gode eksempler på dialektbruk i kanalen.

Sånn er jeg og sånn er det tar for seg barn med en sykdom eller tilstand som gir utfordringer i hverdagslivet, og hver episode handler om et nytt barn. Noe av poenget med serien er å vise at selv om man har en sykdom eller tilstand, er man på de fleste områder som alle oss andre. Språk er ikke et sentralt tema i serien, men det er noe som uansett er med da barna er fra forskjellige kanter av landet og følgelig snakker ulike dialekter. Det er en overvekt av barn med sørøstlandsk dialekt, som på mange måter kan forsvares med at det er en stor del av befolkningen som snakker slike dialekter. Det kan være nyttig for barna som ser på å få høre ekte barn med ekte dialekter i en slik dokumentarserie. Det gir god variasjon i både personlighetstyper og dialekter, og seerne kan se at brukere av ulike dialekter er vanlige barn. Her unngår de også mulig stigmatisering, siden det ikke er noen som har bestemt hvilke personlighetstyper som skal snakke hvilken dialekt. I tillegg kan det være fint å oppleve sin egen dialekt brukt av et annet vanlig barn på tv, da det å kunne identifisere seg med dem man ser på tv kan være bra for selvfølelsen.

Supernytt er NRK Super sin nyhetssending for barn, og viser språklig mangfold gjennom nyhetsankere og reportere som snakker ulike dialekter. I tillegg har de reportasjer fra hele landet, så intervjuobjekter snakker også ulike dialekter. Super Nytt prøver å lage en så autentisk nyhetssending for barn som mulig. Tradisjonelt i *Dagsrevyen* snakkes det talt bokmål eller nynorsk, men aksepten for dialekter har blitt større de siste årene. Nyhetsanker Ingerid Stenvold har blant annet fått tillatelse til å bruke sin dialekt fra Finnøybotn, så

---

¹⁴ I *Fjellgården i Trollheimen* snakker de nordvestlandsk dialekt, i *Barna i Bakkebygrenda* hedmarksdialekt, i *Helt hekta* rogalandsdialekt og i *Gjengen på taket* østfoldsdialekt.

lenge hun formulerer seg slik at de fleste nordmenn forstår henne (Skeie 2009, nrk.no). NRK har egne språkregler¹⁵, og nedenfor vises et utvalg av disse:

- 1.1 I nyhetssendinger og programinformasjon skal programledere og annonsører bruke offisielt bokmål eller nynorsk. Redaktørene kan gjøre unntak hvis det ikke er i strid med reglene og retningslinjene nedenfor.
- 1.2 I andre sendinger og i nyhetsinnslag (reportasjer, rapporter, kommentarer, intervjuer osv.) kan dialekt brukes, også i riksdekkende sendinger, hvis det ikke er i strid med reglene og retningslinjene nedenfor.
- 1.5 NRK skal følge reglene for offisiell rettskriving. Redaktørene kan gjøre unntak når særlige sjangerkrav gjør det hensiktsmessig.
- 2.5 NRK skal avspeile mangfoldet i det norske språket, også når det gjelder dialektbruk og uttale farget av andre språk.

Ifølge språkreglene skal nyhetsankere og annonsører snakke bokmål eller nynorsk, mens i reportasjer og andre programmer kan det snakkes dialekt. Som det nederste punktet viser, er NRK likevel opptatt av å vise landets språkmangfold. Det kan tenkes at når det gjelder nyheter synes det mer nøytralt og lettere forståelig, og dermed mer samlende for hele det norske folk, om det snakkes bokmål (Vinje 1998) eller nynorsk. *Supernytt* har laget egne språkregler¹⁶, og her noen utvalgte punkter:

- Vi unngår så langt som mulig vanskelige ord. Hvis de må brukes forklarer vi ordet eller begrepet i samme setning eller rett etterpå
- Vi er konsekvente i bøyningsform gjennom hele saken og sendingen
- Vi må formidle nyhetene på en mest mulig naturlig og muntlig måte
- Vi ønsker at folk i Supernytt bruker dialekten sin, både reportere og programledere. MEN dersom dialekten har ord vi ikke forstår – bruk et ord som barn i Norge kjenner!
- Seernes forståelse av det som blir sagt må gå foran reporters dialektbruk
- Ett av de overordnende målene i mandat er at vi skal **forklare det som skjer slik at barna forstår**
- Ekstra viktig er det at språket i Supernytt er **forståelig** og **riktig** for at vi skal kunne være en troverdig nyhetsformidler av nyheter til barn

Supernytts språkregler har altså et formål om å fremme dialekt, ved at de spesifikt ønsker at programlederne og reportere skal snakke dialekten sin. Dette står i kontrast til Dagsrevyen, hvor lokale dialekter stort sett brukes av intervjuobjekter og i distriktsnyheter. Det kommer også fram at et av målene til *Supernytt* er å gjøre nyheter forståelige og tilgjengelige for barn, og derfor unngår de vanskelige ord og dialektord som mange av seerne sannsynligvis ikke forstår. Seernes forståelse av hva som formidles vektlegges derfor mer enn reporterens dialektbruk, noe som er viktig da dette primært er et program som formidler informasjon om verden, og ikke for å lære seg språk. Å fremme språkmangfold er likevel et underordnet mål siden de fokuserer på å bruke dialekter, og kunnskap om landets dialekter blir derfor indirekte et læringsutbytte av å se på både *Supernytt* og *Sånn er jeg og sånn* er det. Det er slik at de med mindre kunnskaper fra før av lettere blir påvirket av hva de ser på tv (Waldahl 1989). Da

---

¹⁵ Språkreglene til NRK ligger som vedlegg 7

¹⁶ Språkreglene i Supernytt ligger som vedlegg 6

kan det være viktig at tv for barn gir et realistisk bilde av Norges språkmangfold ved å bruke ekte språkbrukere, i tillegg til karakterer i serier med fiktivt innhold.

4.1.3 Dubbing

En stor andel av programmene som sendes på NRK super er importert fra utlandet og dubbet i Norge. Kanalen ønsker å benytte seg i størst mulig grad av barnestemmer, noe som er bra med tanke på at seeren skal føle gjenkjennelse og identifikasjon med karakterene. Samtidig gjør dette det vanskelig å fremme språkmangfold, da alle dubbingstudioene er i Oslo. Stokke forklarer at barn som flytter til Oslo fra andre steder, skifter dialekt fort, og det blir derfor en utfordring å få tak i barn som snakker andre dialekter enn oslomål. Det ble startet et dubbingfirma i Volda, og NRK Super har derfor noen programmer hvor Volda-dialekt brukes. Det ble imidlertid vanskelig å få dubbingstudioet til å gå rundt økonomisk, noe som førte til nedleggelse. Det brukes også en del voksenstemmer i dubbing, og da er det enklere å få tak i skuespillere med andre dialekter. Kanalen vektlegger også at skuespillerne skal snakke et naturlig og muntlig språk. Dette gjør at NRK Super ikke velger å bruke oslobarn til å snakke nynorsk, da de har erfart at dette ofte høres kunstig og stivt ut¹⁷.

NRK har selv dubbet den nye serien om *Barna i Bakkebygrenda*, og de har bevisst valgt å dubbe serien i Solør i Hedmark. Dette for å bruke stemmer som virker troverdige, da Solør er et område som kan ligne på Bakkebygrenda. På samme måte brukte de stemmer fra Jæren for å dubbe den australske animasjonsserien *Helt hekta*. Serien handler om surfing, og da Jæren er et av de få stedene i Norge hvor det drives med denne sporten, kan denne dialekten virke mer troverdig for seerne. En svensk dukkeserier som heter *Gjengen på taket*, har blitt dubbet med østfolddialekt. Stokke forklarer at dette kun ble gjort for å fremme dialektmangfold, og ikke fordi det er noe med serien som kan forbindes med Østfold. Det er likevel dyrere for NRK å gjøre dubbingen selv, spesielt når de flytter produksjonen andre steder for å gjøre det. Dette viser at de bruker ekstra ressurser på å dubbe med dialekt, noe som igjen viser at de oppriktig er interessert i å fremme dialektmangfold.

4.2 Om analysene

Massemedia er en stor del av dagens sosialiseringssprosess (Martinussen 1984, Waldahl 1989). Mediene er en kilde til både å skape og forstå egen identitet, samt forståelse av

---

¹⁷ Informasjonen er hentet fra intervju med Nils Stokke, se transkripsjon i vedlegg 5

samfunnet og kulturer i Norge og resten av verden (Bednarek 2010). NRK Super har derfor et viktig ansvar når det gjelder hva slags språkholdninger de formidler. Jeg velger å analysere serier hvor flere dialekter brukes, da det er interessant å se på samspillet mellom personlighetstrekk og dialekt hos de ulike karakterene. Media gjør mer enn å beskrive virkeligheten, da de også har makt til å skape og definere den (Bourdieu 1991, Waldahl 1989). Etter stimulus-respons-teori (Waldahl 1989) kan resultatet av at samme type karakterer får samme dialekt gjentatte ganger, være at dialektbrukere blir assosiert med visse trekk. Resultatet kan bli stereotypiske holdninger, og de er gjerne overdrevne og basert på myter (Meyerhoff 2011). I analysene skal jeg undersøke NRK Supers formidling av språkholdninger og prestisjehierarki.

4.3 Ekkel og Lekker

Dette er en kanadisk serie om insektene Ekkel og Lekker som bor i et kjøkken sammen med andre insekter. Serien er dubbet og karakterene Ekkel og Lekker snakker henholdsvis totning og

østfolddialekt, mens resten av karakterene snakker standardnært sørøstnorsk. Jeg syntes

jeg dro kjensel på både stemmen til Ekkel og Lekker, og ikke overraskende er stemmene deres henholdsvis Eldar Vågan fra Vazelina Biloppbøggers og Øivind Johannessen, skuespilleren bak komifiguren Raymond.

Alle karakterene i "Ekkel og Lekker". Bildet er hentet fra tv.nrk.no

4.3.1 Handlingsforløp i episoden "Tilbake igjen"

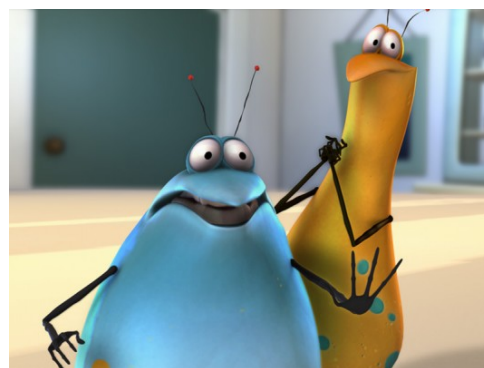
Ekkel og Lekker oppdager en pølse i en take-away-emballasje på kjøkkenbenken, og kommer seg inn i emballasjen gjennom et hull. De begynner å spise, men etter hvert kommer de på at de bør vokte hullet så ingen andre får spise av pølsen. Ekkel ber Lekker om å vokte hullet, noe Lekker er negativ til i og med at han da ikke får spist. Han går allikevel bort til hullet for å vokte. Plutselig titter insektet Fransel inn i hullet og spør Lekker hva som skjer. Lekker svarer *"ingenting. Slettes ingenting. Og du kanke komme inn for vi må holde pølsa hemmelig"*. Fransel kommer seg inn og begynner å spise, og Lekker forlater posten sin og begynner å spise igjen han også. Deretter ser vi at også insektet Bestefar, sitter der og spiser. Uten noen til å vokte hullet kommer flere og flere seg inn, deriblant sjefsinsektet Margrethe.

Hun beordrer alle å slutte å spise, og ber Kjetil, som virker som assistenten hennes, om å flytte maten til reiret hennes. Dette er en umulig oppgave da pølsen er kjempestor i forhold til hva han er.

Plutselig blir det mørkt inni pølseemballasjen, og det begynner å riste. Ekkel får det for seg at de er på vei tilbake til Pølsebua, stedet Ekkel og Lekker kom fra før de endte opp på kjøkkenet hvor de nå bor. Det blir stille og Ekkel kjenner lukten av varmt fett, slik som i Pølsebua, og sier han skal føre gruppen til Pølsebua. De kommer seg ut av emballasjen, og på utsiden er det masse søppel. Ekkel finner ikke Pølsebua. Samtidig som dette skjer, holder Forførika og Stank, to insekter som kom seg ut av emballasjen før det ble mørkt, på å planlegge en redningsaksjon. Ekkel, Lekker og de andre har nemlig havnet nedi søppelkassen på kjøkkenet. Gjennom en slags dominobane Stank har laget, greier de å åpne søppelkassen slik at insektene kommer seg ut.

4.3.2 Analyse

Hvis vi først ser på personlighet, blir Ekkel og Lekker framstilt som morsomme. Østfoldingen Lekker virker noe mer sympatisk enn totningen Ekkel, men Ekkel på sin side virker mer intelligent. Eksempel på dette finner vi ved at Ekkel ber Lekker vokte hullet i pølseemballasjen. Dette er noe Ekkel vinner på, siden han da får fortsette å spise, mens Lekker ikke får spise siden han må passe på hullet. Like etterpå viser

Ekkel og Lekker. Bildet er hentet fra eldarvagan.no

Lekker igjen at han er mindre intelligent, da han avslører hemmeligheten om pølsen når insektet som vil inn spør hva han driver med. Lekker er imidlertid snillere enn Ekkel, noe vi ser i en scene hvor Margrethe sitter fast i noe gjørmeaktig. Lekker vil hjelpe henne, men det vil ikke Ekkel om han ikke får noe igjen for det.

Når det gjelder språklig mangfold, er det flere dialoger hvor språklig variasjon kommer tydelig til syne i episoden;

Ekkel: ((stopper opp og gnir seg i øynene)) Å Lekker, **je** er så sulten at **je** ser syner,

Lekker: ((rister flere ganger på hodet)) **Jeg** også Ekkel, hehe, **jeg** ser en pølse, (.) hva ser du?

Ekkel: Å ja! Det samma!

Ekkel: Vent litt no! ((holder en pekefinger opp)). Hvis du **kæp sjå** 'n,

Lekker: og du **kan se** 'n,

((Begge løper bort til pølsen))
Ekkel: Dette er ækte pølse!
((Begge kryper inn i hullet i emballasjen))

Her kommer det frem ulike varianter av ”jeg”, ”kan” og ”se”; Ekkel sier ”je”, ”kæj” og ”sjå”, mens Lekker sier ”jeg”, ”kan” og ”se”. Det blir ikke gjort noe poeng ut av at de snakker forskjellig, men heller naturliggjort da begge snakker på sin måte uten å konvergere. Da de er venner og begge er snille, formidler språkbruken at det er helt greit å bruke ulike språklige varianter. Om én av disse karakterene hadde vært slem, kunne dialekten til den slemme karakteren bli oppfattet som mindre ønskelig enn dialekten til den andre. Nedenfor er flere eksempler på bruk av ulike varianter:

Ekkel: Pass på **hølet** så ingen **kjem** inn
Lekker: Åffer skal jeg alltid **gjør**ra det a?
Ekkel: vel, det er billigere enn å bare kope veit du, hvis begge skulle vokte hølet, for da vil vel ingen tå oss kunne **eta itte** sant?
(...)
((Det har blitt mørkt i posen))
Margrethe: Hvem er det? (.) jeg kan høre en som **spiser**
((Det begynner å riste))
(...)
((Ekkel løper avgårde for å finne pøseboden))
Margrethe: Ring oss når du kommer til **pøseboden**! Sjef!
Lekker: Løkke til, Ekkel!
(...)
Ekkel: Je har **funni pølsebua**!
Lekker: Ekkel! ((løper bortover))
Fransel: **Pølsebua**, her kommer vi, iha! ((løper))
Bestefar: Hæ? **Pøseboden**? He? Å, ja! Haha! ((sovner))

Ekkel har typiske varianter fra Toten-dialekten som senkning i ”hølet”, enstavet presens med omlyd ”kjem” og nektelsesadvebet ”itte” og presens perfektumbøyningen ”funni” (Mæhlum & Røyneland 2012). I dette utdraget ser vi også ulike varianter av substantivet pøsebod i bestemt form entall (-*bua* vs. -*boden*) og ulike leksemer av det å innta føde (*spise* vs. *eta*). Ekkel, Lekker og et av de andre insektene sier ”pølsebua”, mens Bestefar og Margrethe sier ”pøseboden”. På samme vis sier Margrethe ”spise” mens Ekkel bruker jamvektsformen ”eta”. ”Pøseboden/pølsebua” er ikke kun en dialektal forskjell, men også en sosiolingvistisk markør, da ”bod” tilhører riksmålstradisjonen og dermed et leksem som har blitt ansett som ”finere”. Jeg vil også påstå at ”eta/spise” har et slikt sosiolingvistisk skille, da ”eta” oppfattes som et leksem som brukes i mer landlige enn urbane områder. Dette kan både tyde på et classeskille og et by-land-skille mellom Ekkel og Lekker og flere av de andre. Margrethe er sjefen på kjøkkenet og framstilles som fisefin og sjefete. Hun har på seg smykker og går rundt med en håndveske, og beordrer de andre insektene rundt. Hun snakker et standardnært talemål, og når hun bruker andre språklige varianter enn det Ekkel og Lekker gjør, skaper

dette et tydeligere skille mellom dem. Margrethe holder seg imidlertid ikke alltid til det finere språket:

Ekkel: Ælle sommen følger mej pent og pynt'lig!

Margrethe: Så **frøtt** deg jålegutt! ((Sparker Ekkel i rompa så han forsvinner vekk fra hullet))

Ekkel: HEJ!

Margrethe: He, hvem tror han at han ER! ((Går ut hullet, men det er langt ned til bakken og hun faller ned))

Etter Margrethes talemål å dømme, ville man muligens forventet at hun sier *flytt*. Margrethe er imidlertid ganske høylytt. Sånn sett passer det at hun sier "*frøtt dæ*" med senkning og tjukk *l*, som muligens gir mer empatisk kraft sammenlignet med "*flytt dej*", som kan høres mer forsiktig og høflig ut. I tillegg til at hun er sjefete, jålete og høylytt, er hun også klønete. Et eksempel på dette er når hun skal ut av hullet i emballasjen og ender opp med å falle ned i en gjørmedam. Ekkel og Lekker liker henne ikke, og når hun i tillegg er klønete, gjør det henne til en enda mer komisk figur. Selv om hun er sjefen, viser hun seg som mindre glup i mange situasjoner, noe som gjør at Ekkel og Lekker framstår som smartere, i tillegg til snillere enn Margrethe.

I sin analyse av *Team Antonsens* sketsjer, kommer Melbye (2007) fram til at standardnært talemål ofte brukes av programlederen, som gjerne er mer normal og intelligent enn karakterene som bruker andre dialekter. Margrethe er ikke normal selv om hun snakker standardnært, da hun har flere markerte og negative personlighetstrekk, men hun er likevel sjefen. Jeg har tidligere vist til at standard gjerne forbindes med autoritet og prestisje (Bourdieu 1991, Sandøy 2000), og sånn sett passer Margrethes dialekt bra. Melby (2007) forklarer også at selv om programlederen med sørøstnorsk dialekt er den intelligente og normale, kan han virke noe kaldere og mer kynisk enn figurene med andre dialekter. Dette ser ut til å være tilfellet med Margrethe, da hun stort sett tenker på seg selv. De på Margrethes "lag"; Kjetil, Stank og Forførika, snakker også et standardnært talemål. Av disse er nok Forførika mest normal ved at hun ikke har noen særlig markerte personlighetstrekk utenom at hun er vakker. I motsetning til Margrethe som har en mørk og skvaldrete stemme, har Forførika en lys og myk stemme. Selv om hun jobber for Margrethe, er hun snill, og skaperne har sannsynligvis benyttet seg av stemmekvalitet for å forsterke skillet mellom Margrethe og Forførika. Stank virker intelligent og noe nerdete, da det er han som står bak dominobanen som redder insektene fra søppelkassen, mens Kjetil er mer klysete og smiskete da han følger Margrethe overalt og gjør det meste for å tilfredsstille henne. Felles for disse fire som snakker standardnært, er at de tilhører ledelsen og er noe finere eller mer snobbete

enn Ekkel og Lekker. I tillegg har vi Fransel og Bestefar som også snakker talemål som ligger tett opp mot bokmål, men det virker ikke som om de er på lag med noen. Her kunne du kanskje legge til noe a la dette: Her ser vi altså at det sørøstnorske, bokmålsnære talemålet ikke knyttes til et bestemt eller noen bestemte personlighetstrekk. Dette talemålet brukes både av sympatiske og mindre sympatiske personlighetstyper. Dermed skapes ingen bestemte stereotypier kanskje bortsett fra at det gis et inntrykk av dette talemålet som noe mer prestisjefullt (siden lederne snakker slik) og kanskje noe mer snobbete.

Originalt har Ekkel og Lekker, eller Erky og Perky som de heter på engelsk, skotsk aksent, mens de andre karakterene snakker kanadisk engelsk. Den skotske aksenten får muligens Ekkel og Lekker til å høres mer tullete ut enn den mer standardnære engelsken. At Ekkel og Lekker både i den norske og den kanadiske dubbingen har fått annen dialekt enn de andre karakterene, skaper et skille mellom disse og de andre. I tillegg til at dette gjør at hovedkarakterene blir lagt mer merke til, skaper det et sosiolingvistisk skille, da Ekkel og Lekker sine dialekter i mindre grad forbindes med prestisje. Dette kan kobles til at sammenlignet med dialekt, oppfattes standardtalemål gjerne som mer nøytralt og umarkert (Vinje 1998), har høyere prestisje i form av å brukes av mennesker med høy utdanning (Theil 2005) og anses som mer korrekt (Bourdieu 1991, Sandøy 2005, Mæhlum 2007).

4.4 Blekkulf

Opprinnelig var *Blekkulf* en barnebokfigur skapt av forfatteren Bente Roestad på 1980-tallet. Temaet i bøkene er miljøvern, og *Blekkulf* ble etter hvert både tv- og radioprogram, kassetter og

sanger. Høsten 2012 startet en ny

animasjonsserie om Blekkulf, og denne gangen har han fått med seg flere venner; laksen Sprelline, reken Pelle, svanen Svanhild, krabben krabbe-Lars og rokken rocke-Ruth. I tillegg er det to slemme figurer med; steinbitene Stein og Bitten. Hver episode tar for seg et tema som har med forurensing og miljø å gjøre. Serien viser språklig mangfold gjennom bruk av flere dialekter. Som analysemateriale bruker jeg episoden som heter ”Plastposen”, som er den første episoden i sesong 1. Jeg bruker også et par språklige eksempler fra episoden som heter ”Skattejakten”.

Sprelline, Blekkulf og Pelle. Bildet er hentet fra Comoyo.com

4.4.1 Handlingsforløp i episoden ”Plastposen”

Episoden starter med at det er mørkt og Blekkulf svømmer ned fra en båt og virker redd. Han får øye på Bitten og Stein, hvor Stein har lyst til å bite på en krok som henger ned, mens Bitten kjefter og mener han ikke bør gjøre det. Blekkulf svømmer til et annet sted hvor han sovner, og våkner dagen etterpå av at Pelle slipper en fis rett over hodet hans. Blekkulf vil leke, men Pelle tror at han skal spise ham og roper på Sprelline. Når Sprelline kommer blir alt oppklart, og alle tre begynner å leke det de kaller gjemme-skremme-leken. De avtaler at Sprelline skal gjemme seg og Blekkulf og Pelle skal skremme henne, men hun blir for utålmodig og skremmer dem i stedet og sier at hun syntes de er så trege.

Etter hvert driver en plastpose forbi. Sprelline tror det er en manet, og prøver å skremme den. Blekkulf sier at det ikke er en manet, men at den ligner en garnpose. Sprelline svømmer inn i posen og kommer seg ikke ut, og så kommer Stein og tar posen og svømmer avgårde med den. Pelle blir kjemperedd for Stein og Bitten, og sier til Blekkulf at de må gjemme seg. Blekkulf sier ”nei, vi må redde Sprelline” og svømmer så fort han kan etter Bitten og Stein. Blekkulf prøver å snakke til Bitten og Stein for å be dem slippe Sprelline, men de bryr seg ikke. Blekkulf tenker seg om for å klemme ut en redningsplan, og kommer på ideen om at Pelle skal prompe en kjempepromp som de skal redde Sprelline med. Planen går som smurt, da Pelle promper foran Bitten og Stein i den grad at Stein mister taket på posen. Sprelline slippes dermed fri. Senere ser vi at Stein spiser posen, noe som fører til at han nesten kveler seg selv. Sprelline og Pelle takker Blekkulf for hjelpen, og Blekkulf takker dem tilbake. Posen flyter forbi igjen, og Blekkulf mener den hører til fiskekroken vi så tidligere i episoden, og henger den på den. Stein prøver også å ta kroken med posen, og har tydeligvis glemt at han tidligere holdt på å bli kvelt av posen. Bitten hindrer ham i å bite på.

4.4.2 Analyse

Det er flere karakterer i serien enn de som vil inngå i denne analysen; Svanhild som har sørlandsdialekt, Krabbelars med sørøstlandsdialekt og Rockeruth med engelsk aksent. Alle disse karakterene er voksne, mens Blekkulf, Sprelline og Pelle virker mer som barn og går ofte til de voksne for å få hjelp eller råd. Svanhild, Krabbelars og Rockeruth fremstilles som snille og intelligente, og det er vanskelig å se noen kobling mellom dialekt og personlighet som kan virke stigmatiserende hos dem. De karakterene som skal analyseres her er Blekkulf

og Pelle som snakker sørøstlandsk, nordlendingen Sprelline, Bitten som snakker talemål fra Oslo øst og totningen Stein. Blekkulf er hovedkarakteren og representerer på mange måter den normale ved at han er rolig, seriøs, intelligent og sympatisk, uten sære og markerte trekk. Pelle er ikke like normal, da han er liten og redd, og har en spinkel og skjelvende stemmekvalitet. Nordlendingen Sprelline er energisk, spontan og utålmodig. Hun er modig, men det hun foretar seg synes mindre gjennomtenkt enn hva Blekkulfs atferd er.

I første episode skjønner man at Blekkulf er snill, ved at han bare vil leke med Pelle, ikke spise ham slik Pelle tror. Blekkulf viser seg også som ansvarsfull og modig ved at han går inn for å redde Sprelline når hun er blitt fanget i plastposen og tatt av Stein og Bitten. At han er intelligent kommer fram ved at han klekker ut en plan for å redde Sprelline:

Pelle: Å nei, det er Stein og Bitten! Vi må gjemme oss!
Blekkulf: Nei! Vi må redde Sprelline! ((svømmer etter Bitten og Stein))
((Hører Sprelline gråte inni posen))
Blekkulf: ((Svømmer slik at han står ansikt til ansikt med Bitten og Stein)) Hei, STOPP! Slipp Sprelline løs!
Bitten: Hæ? Ska vi hive deg oppi der og eller? (.) Stein?
Stein: Hold dej vækk, blekkhue ((krasjer inni Blekkulf og svømmer videre)) ((Blekkulf blekker))
Bitten: hæhhæhhæ
Pelle: Oi, (.) v- hvorfor ble det så mørkt?
Blekkulf: Jeg spruter blekk når jeg blir redd, og ((uforståelig tale)) må stikke av
Pelle: Men nå stikker jo de av med Sprelline
Blekkulf: Ja.. og hva skal vil gjøre nå?
((Pelle promper))
Blekkulf: ((Tar den ene tentakelen foran ansiktet og lager et uttrykk som om han synes det lukter vondt)) ((hoster))
Pelle: Unnskyld. Eh, jeg har nok spist litt mye
Blekkulf: Jeg vet det! Vi redder Sprelline med en kjempepromp! (.) Spis så mye du orker, Pelle!
Pelle: JIPPI! ((kaster en tangbit han hadde i hendene opp og tar imot med munnen)) Hehehehe ((spiser))

Blekkulf viser seg også som intelligent ved at han skjønner at plastposen ikke er en manet, og at den tilhører menneskene. Pelle er en engstelig skapning. Han er for eksempel livredd for Blekkulf ved første møte, og senere har han egentlig ikke lyst til å redde Sprelline. I tillegg ser han veldig liten og skjør ut. Selv om både Blekkulf og Pelle snakker standardnært talemål, er det to meget ulike personlighetstyper.

Sprelline viser seg som modig ved at hun ikke er redd for Blekkulf. Når de skal leke gjemme-skremme-leken kommer det fram at hun også er energisk og utålmodig, da hun synes de andre er trege. At hun kan være spontan og lite gjennomtenkt, kommer fram ved at hun svømmer inn i posen.

Sprelline: ((Tar en liten salto)) Skal vi leke gjemme-skremme?

Pelle: Ja
 Blekkulf: Ja
 Sprelline: Kult! Æ gjemme mæ først ((Svømmer bort for å gjemme seg))
 ((Pelle og Blekkulf svømmer litt rundt))
 Sprelline: ((Sniker seg bak Pelle og Blekkulf)) BØ!
 Pelle: Æh! Me- me- men, nei! Vi skal jo skremme deg!
 Sprelline: Men dokker e så træg! Kom igjen, dokkers tur!
 ((Pelle og Blekkulf svømmer litt bort)) ((Sprelline kommer bak dem igjen))
 Sprelline: BØ!
 Blekkulf: [hehe]
 Pelle: [hehe]
 ((En plastpose kommer drivende))
 Sprelline: Se! Se på den maneten nu ((hvisker)). BØ! ((Snakker til posen/maneten)) Bø! BØ! BØ!
 Blekkulf: Det er ikke en manet. Det ligner en garnpose. Men det er ikke det heller
 Sprelline: ((Sprelline svømmer inn i posen)) Hjælp! Hjælp meg ut!

Sprelline viser typiske nordnorske dialekttrekk som pronomenene ”mæ” og ”dokker”, senkning i ”træg” og ”hjælp” og apokope i ”træg” (Mæhlum & Røyneland 2012). Gjennom Sprellines dialekt får seerne oppleve at dialekter også kan ha ulik syntaks:

Sprelline: Æ e Sprelline. Den skvetne ræka her han hete Pelle. Han bor hos mæ. **Kor du bor?**

I tillegg til at hun bruker den syntaktiske variabelen ”kor du bor”¹⁸, har hun bortfall av trykklett *r* i presens av ”hete” når hun sier ”han hete Pelle”, noe hun også har i ”gjemme” i utdraget over. Slike syntaktiske og morfologiske trekk er typisk for nordnorske dialekter (Mæhlum & Røyneland 2012), og det kan være nyttig input for seerne å oppleve dialektale forskjeller innen både fonologi, morfologi, syntaks og setningsmelodi. Setningsmelodi kommer ikke fram i transkripsjonen, men er selvsagt en sentral del av den språklige variasjonen mellom de ulike karakterene.

Bitten og Stein er ”slemmingene” i serien. Mens Bitten er smart og manipulativ, er Stein noe tregere og gjør som Bitten sier. I tillegg til at Bitten er slem og snakker talemål fra Oslo øst, er hun lite heldig med utseendet, har en grov stemme og snakker på en hissig måte. Hun virker også noe sint og sjefete mot Stein. I de fleste episodene er det

Steinbitten Stein. Bildet er hentet fra svanemerket.no

¹⁸ I nordnorske og vestnorske dialekter er det vanlig med V3 plassering av verb og subjekt i spørresetninger, slik som denne

Bitten som er hjernen bak ulumskhetene de driver med, og det er hun som bestemmer hva Stein skal gjøre. Bitten er altså ikke spesielt hyggelig, mens Stein er litt dum og gjør som hun sier. Utdraget nedenfor viser både noe av personlighetstypene og språket til Bitten og Stein.

Bitten: ja, **er'u dævhørt** eller? (.) Den er ikke din!
((Stein prøver å bite i en krok))
Bitten: du holder dæ unna!
Stein: Åffer det?
Bitten: Hører du hva jeg sier!
Stein: Den er jo så fin jo
Bitten: Den der har jeg dårlig **magafølelse** på
Stein: åååh. MIN!
Bitten: NEI (.) Stein!

Utdraget er fra begynnelsen av "Plastposen" hvor Stein har lyst til å bite på en fiskekrok som henger ned i vannet, mens Bitten skjønner at det ikke er så lurt og nekter ham å bite på den. Bittens språk har flere trekk fra det tradisjonelle østkantsmålet¹⁹: "er'u", "dævhørt" og med jamvekt i ord som "magafølelse" (Røyneland & Mæhlum 2012). I utdraget under ser vi mer av språkene deres:

Bitten: Hæ? **Ska** vi hive deg oppi der og eller? Stein?
Stein: Hold **dej vækk, b'rekkehue** ((krasjer inn i Blekkulf og svømmer videre)) ((Blekkulf blekker))
Bitten: hæhhæhhæ
(...)
Pelle: ((Stopper foran Bitten og Stein og promper masse))
Bitten: ÆSJ! Det STINKER!
Stein: ((Mister posen i det han blir overrasket av prompen))
Blekkulf: ((Tar posen og Sprelline kommer seg løs))
Sprelline: JA!
Stein: Åh, tørk **tå** dej det griset din rækefis!
Bitten: ja, tørk a'ræ
Blekkulf: Vil dere ha denne eller? ((holder posen over Bitten og Stein))
Bitten: ja få 'n da, ditt Blekkehue!
Stein: **Denna** er min! ((svømmer etter posen))
Bitten: Nei, den er min!
Stein: MIN
Bitten: [MIN]
Stein: [**Denna**] er [min!] ((Spiser posen))
Bitten: [min!]
Stein: ((Holder på å kveles av posen))
Bitten: Stein, spytt ut! Hør hva jeg sier da!
((Stein greier å spytte den ut))
Bitten: Den **derre fella** skal v'ikke ha altså

Bitten bruker varianter som "a'ræ" i stedet for "av deg", og "få'n", "derre" og a-endelse i "fella", som er typiske varianter for talemål fra Oslo øst. Stein har senkning i "vækk",

---

¹⁹ Språket som ble snakket av de lavere sosiale lagene, og som en motsetning til det finere danskpåvirkede talemålet, kalles vikamål eller bymål. Dette talemålet har flere likhetstrekk med andre østlandsdialekter som de lenger sør ved Oslofjorden (Mæhlum & Røyneland 2012: 60 – 61).

jamvekt i ”denna” (Mæhlum & Røyneland 2012) og bruker leksemene ”tå” og ”hue”. I utdraget under, som er fra ”Skattejakten”, kommer mer av Bittens østkantsdialekt og Steins Toten-dialekt fram. Bitten har senkning i ord som ”ftøgg”, samt at hun velger leksemet ”tryne” som blir ansett som mindre pent enn for eksempel ”ansikt”. Å bruke dette leksemet gjør at hun framstår som lite jålete og prippen. Steins totendialekt kommer frem gjennom varianter som ”je”, ”dej”, palatalisering i ”kæjn” og senkning i ”tel” og ”hjælpe” (Mæhlum & Røyneland 2012).

Bitten: Øh, hva er’ e du driver med a?
 Pelle: Æ!
 Bitten: Prøver å dra **a dæ** øra? Hehe
 Stein: **Je kæjn** godt **hjælpe tel je**
 (...)
 Bitten: Åh, få bort det **støgge trynet** der
 Sprelline: hehehe, det er jo du!
 Bitten: Det er **dæi** ((snur hodet mot Stein))
 Stein: Nej, det er **dej**
 Bitten: Det er **dæi**!
 Stein: **Dej**

I utdraget over får seerne høre to ulike varianter av ”deg”; Bitten sier ”dæi” og Stein sier ”dej”. At slike språklige ulikheter vises samlet på denne måten, kan være nyttig for seernes opplevelse av det språklige mangfoldet, da det tydeliggjør ulike måter å si det samme på. Både Bitten og Stein har altså varianter som plasserer dem godt innenfor østnorsk fra henholdsvis Oslo-øst og Toten. Valg av leksemer, samt flere eksempler på jamvekt, tjukk / og senkning, gjør at de skiller seg fra de mer standardnære talemålene på sørøstlandet.

Serien om Blekkulf og vennene hans inneholder et stort mangfold av dialekter. I tillegg til bokmålsnært sørøstnorsk, talemål fra Oslo øst, totning og nordnorsk, er det også sørlandsk og norsk med engelsk aksent med i flere av episodene. Man kan se likhetstrekk til Melbys (2007) analyse av Team Antonsen, hvor hun blant annet kom fram til at sørøstnorsk som ligner bokmål brukes av den normale og umarkerte karakteren. Blekkulf, som er hovedpersonen, har ikke like markerte personlighetstrekk som de andre i serien. I Plastpose-episoden har han kun positive egenskaper, mens de andre har flere negative. Det er imidlertid bra at også Pelle og Krabbelars har samme talemål som Blekkulf. Dette viser at brukere av samme dialekt kan være ulike, og at brukere av en bokmålsnær sørøstlandsk også kan være rare. Det er et tydelig skille mellom de snille og de slemme i serien, da Bitten og Stein i tillegg til å være slemme både er dumme, stygge og har grove stemmer. Dialektbruken deres kan derfor oppleves stigmatiserende, noe som skal diskuteres mer i diskusjonsdelen.

4.5 AF1

Af1 (forkortelse for ”alle for én”) er en norskprodusert serie om møtet mellom to ungdomsmiljøer i Oslo. Første sesong gikk høsten 2008, og det er den jeg skal ta for meg her. *AF1* er et tilbud til de eldste i målgruppen til NRK Super, i motsetning til *Ekkel og Lekker* og *Blekkulf*, som er for mindre barn. Dette gjør at både karakterene og handlingen er noe mer avansert i denne serien.

Faiza, Mira, Lisa, Tariq, Nabil og Hac. Bildet er hentet fra nrk.no

4.5.1 Handlingsforløp i sesong 1

I serien møter vi dansegruppen AF1 med medlemmene Tariq, Nabil, Hac og Mira, og ballettjentene Lisa og Faiza. De er alle 12-13 år gamle. I første episode får vi vite at Lisa har fått hovedrollen i Tornerose som skal settes opp i Operaen, men i samme episode skjer det også en forandring i henne. Lisa oppdager en ungdomsklubb og blir fascinert av hiphop-dansen hun ser der. Tv-serien dreier seg om et kulturmøte mellom to miljøer i Oslo; mellom innvandrere og etnisk norske og mellom de to dansestilene hiphop og ballett. Tariq, Nabil og Hac har minoritetsbakgrunn, men det er usikkert om Mira har det eller ikke. Lisas ballettvenninne og nabo Faiza, har også minoritetsbakgrunn, noe som gjør at man ikke kan skille grupperingene kun basert på etnisk bakgrunn. Det er de ulike dansestilene som skaper det største skillet. Dette berører mer enn dansingen, da både væremåte, interesser, musikk- og klessmak er påvirket av dette. Det er tydelig at disse miljøene ikke omgås noe særlig, selv om det ikke ser ut som om de bor langt unna hverandre. Det kommer fram at det i begge miljøene eksisterer fordommer og forestillinger om hvordan de andre er, som etter hvert viser seg å ikke stemme helt.

I serien følger vi Lisa gjennom en identitetskrise. Hun ønsker å bli en del av hiphop-miljøet og dansegruppen AF1, men får ikke innpass. I AF1 opererer Tariq som leder, og han og Mira vil ikke ha noe med Lisa å gjøre. Nabil blir imidlertid forelsket i henne. Lisa får det for seg at hun må bli tøff for å få bli med i AF1, og skriver en liste over hva hun må gjøre; skulke,

tagge, drikke og så videre. Hun begynner å gå med hiphopaktige klær og hører på hiphop-musikk. Mens hun holder på med dette skyver hun både Faiza og foreldrene sine unna. Hiphop-gruppen AF1 øver også til en forestilling, men det er mye krancling dem i mellom. Serien ender godt med at Faiza får hovedrollen i Operaen i stedet for Lisa, da Lisa mistet interessen for ballett. AF1 får gjennomført showet sitt og det ser ut som om Lisa og Nabil blir kjærester i siste episode.

4.5.2 Analyse

Stokke forklarer at når det brukes barneskuespillere i NRKs produksjoner, legges det vekt på at de skal snakke slik de gjør til vanlig. Dette innebærer at det språket vi får høre i denne serien i stor grad er skuespillernes ekte språk, selv om det sannsynligvis er påvirket av manus. Ved første øyekast kan det synes som om serien spiller en del på stereotyper: det er de flinke, snille og vakre jentene som danser ballett, og den tøffe hiphop-gjengen med innvandringsbakgrunn og et kult språk med innslag av multietnolektiske trekk. Stereotypiene blir imidlertid avkreftet allerede i første episode. De multietnolektiske trekkene som forekommer i serien er for eksempel karakteristiske trekk som stakkato setningsmelodi, kraftig rullende uttale av *r* (Opsahl & Nistov 2010, Svendsen & Røyneland 2008) og bruk av engelske lånord.. Lånord fra andre språk, slik som *sjpa* (berbisk) eller *wallah* (arabisk), som er typisk for den multietnolektiske stilen (Svendsen & Røyneland 2008), forekommer ikke. Dette kan ha sammenheng med at språket som brukes på NRK Super skal bli forstått av de fleste seerne. I denne analysen fokuserer jeg på språkene til Lisa, Nabil og Tariq. I et slikt språk- og kulturmøte man ser i denne serien, er Giles' tilpasningsteori (Giles & Smith 1979) interessant. Jeg skal se på hvorvidt karakterene konvergerer eller divergerer for å markere tilhørighet eller avstand, om de snakker etter stereotypiske forventninger og hvordan sammenstillingen mellom karakterer og språk kan påvirke seernes språkholdninger.

Blant de voksne i serien er det en del språklig variasjon; moren til Lisa snakker bergensk, rektoren snakker trøndersk og foreldrene til Faiza snakker norsk med utenlandsk aksent. Faren til Lisa snakker sørøstnorsk som ligner bokmål, noe ballettreneren også gjør. Ballettreneren har imidlertid en del trekk fra tradisjonelt østkantmål, som vekt på første stavelse i fremmedord og a-ender (Mæhlum & Røyneland 2012): ”Som dere skjønner, det er beinhard konkurranse.”, ”så kom igjen, start oppvarminga”, ”vi skal vise dem at vi er den beste ballettgruppa”. Ballett blir ansett som prestisjefyllt og kanskje heller en danseform som

er populær i høyere sosiale lag. Ballettrenerens språklige varianter tyder imidlertid på språklig tilhørighet til Oslo øst, som tradisjonelt har vært bebodd av lavere sosiale lag og gir mer ujålete assosiasjoner. Dette går derfor mot stereotypien om ballett som en noe snobbete aktivitet, som det kan tenkes at mange har. Noe annet interessant er at moren til Tariq snakker norsk uten utenlandsk aksent, mens Tariq er den karakteren som i størst grad har multietnolektisk setningsmelodi og uttale. Dette kan tyde på at Tariq selv har valgt å snakke slik han gjør, som et uttrykk for identitetsvalg og en måte å designe språket sitt for å vise hvem han er (Coupland 2007).

Tariq har en aggressiv talemåte og innslag av engelske ord og uttrykk, i tillegg til den multietnolektiske setningsmelodien. Multietnolektiske trekk blir av mange sett på som ”dårlig” eller ”feil” norsk (Møller 2007, Svendsen & Røyneland 2008), noe som vil si at denne talemåten ligger langt nede i prestisjehierarkiet i flere miljøer. Det er viktig å bemerke at i de miljøene hvor dette talemålet brukes, ligger det nok høyt i prestisjehierarkiet. Dette vil si at Tariqs lingvistiske kapital er høy i sitt miljø, men lavere når han beveger seg utenfor. Utenfor hans miljø vil både språket og han som person risikere å bli lite verdsatt (Bourdieu 1991). Dette ser vi for eksempel i Møllers (2009) forskning, hvor sterke stereotypiske forestillinger om brukere av multietnolekt i Danmark kom fram, som for eksempel koblinger mellom språkbruker og kriminalitet. Svendsen og Røyneland (2008) viser at varieteten gjerne symboliserer tilhørighet og solidaritet til sitt miljø, og avstand til andre. Det virker som om dette er tilfellet for Tariq, da det synes som han ønsker å markere avstand til andre miljøer, som for eksempel Lisas. Personlighetsmessig er Tariq sammensatt. Han har minoritetsbakgrunn og en tøff hiphop-stil i form av språk, klessmak, musikk og dans, men han er også kunnskapsrik, skoleflink og en ledertype. At han er skoleflink strider nok mot typiske holdninger til brukere av multietnolekt, som av mange muligens ses på som mindre opptatt av skole. I utdrag under ser vi flere sider ved Tariqs talespråk:

(Episode 2) ((Lisa og Tariq møtes tilfeldig))

Tariq: Sorry for at jeg var litt dust sist vi møttes. Jeg blir bare litt engasjert. Dette er kulturen min, skjønner? Sjelen min, hjertet mitt ((slår seg på hjertet)). Og hvis folk ikke behandler hiphopen på riktig måte, så er det som de trækker på hjertet mitt.

Lisa: ((smiler))

Tariq: Synes du det er noe å le av?! Synes du kulturen min er noe å le av?!

Lisa: Men jeg ville jo bare—

Tariq: Det er akkurat det! Folk vil bare! Men det er ikke sånn det fungerer skjønner du. Tror du du er en hiphoper bare fordi du har tatt på deg en **jævla** lue?

Lisa: ((Har et skamfullt uttrykk i ansiktet))

Tariq: Skjønner ikke en dritt om hva det handler om. Du lever i et **jævla** trygt liv. Tripper rundt i rosa **trikot**, søt, snill, **pleaser** alle, gjør aldri noe galt, tenker ikke en eneste **selvstendig** tanke, det er bare god-natt-sanger, kakao, lørdagsgodt og søndagsmiddag. Det ække sånn for alle skjønner

du! Men vi har hiphopen! Det er vårt! Bare hold deg langt unna!
Lisa: ((Reiser seg opp og går))
Tariq: Du er ikke en hiphoper! Og du kommer aldri til å bli det! Så pell deg vekk!

Noe interessant her, er at Tariq ikke har trekk fra Oslo-øst som trykk på første stavelse i fremmedord eller tjukk *l*. Dette kan kobles til Stjernholm (2012) som viser hvordan slike trekk i mindre grad brukes av ungdommer. I denne scenen kommer også Tariqs fordommer mot Lisas miljø tydelig frem. Han har en forestilling om hvordan Lisa er, at hun er annerledes og ikke passer inn i hiphop-miljøet. Noe interessant her, er at han nevner ”god-natt-sanger” som et av elementene i Lisas liv som gjør at hun ikke kan være en del av hiphop-kulturen. Likevel ser vi i første episode at Nabil synger norsk god-natt-sang for småsøskenene sine, noe som kan vise at det ikke er så store forskjeller mellom miljøene som Tariq tror. Samtalen mellom Tariq og Lisa begynner rolig, men plutselig blir Tariq hissig og begynner å snakke mer aggressivt. Han tar i bruk et tøft språk ved for eksempel å bruke ”jævlig” to ganger. Generelt bruker han flere engelske ord og uttrykk, og i denne scenen sier han ”pleaser” i stedet for ”tilfredsstiller”, som er typisk ungdomssjargong i både øst og vest i Oslo. Likevel sier han ”trikot” og ”selvstendig”, som kan tenkes å være heller sjeldne ord for en tolvåring å bruke. Dette viser at han er kunnskapsrik på flere områder enn hiphop. Ordvalgene hans viser den sammensatte personligheten han har; samtidig som han bruker leksemer som tyder på et tøft og multikulturelt språk, bruker han avanserte ord som viser høyt kunnskapsnivå på flere områder enn ”street-kulturen”. Denne kunnskapen ser vi også i dialogen under, hvor Tariq snakker om metaforbruk:

(Episode 3)((Afl øver på danseshowet sitt))
Tariq: ((sitter nede i en pappeske)) Så i det samme jeg sier ”fri”, i det første verset, kommer dere to ut på likt. Fri! ((Hopper ut av esken og faller))
((Mira, Nabil og Hac ler))
Tariq: ((Reiser seg opp)) Skjønner?
Mira: Ja, men e jeg skjønner ikke den greia med at pappeskene er et fengsel. Ser jo mer ut som om vi er uteliggere med de greiene her
Tariq: Bruk hue litt da! ((peker på hodet sitt)) Det går jo an å ha litt fantasi!
Hac: Ja, også kan vi jo male dem grå? Og skjære hull sånn at det ser ut som stenger?
Mira: Det ække stenger i fengsler!
Tariq: Herregud, Mira! Det er en **metafor**, ikke sant? Et bilde på at en hiphoper ikke blir akseptert av samfunnet! At de vil bli kvitt oss. Og så sperrer de oss inne.

”Metafor” er et avansert begrep for en tolvåring. I tillegg viser også denne scenen Tariqs fiendtlighet mot andre i samfunnet, da han tror andre er imot dem. Cutler og Røyneland (2013: 2) viser hvordan hiphop har blitt et uttrykk og middel for minoritetsungdom for å vise solidaritet til hverandre, samt å motstå og utfordre rasisme og sosiale problemer. Tariqs språkbruk kan derfor tyde på at han er politisk engasjert. Som Tariq er inne på i utdraget over, føler dette miljøet at de får lite aksept og blir stigmatisert av resten av samfunnet. En

del hiphopere ønsker derfor å utfordre de aksepterte måtene å snakke på (Cutler & Røyneland 2013), noe man kan se i de multietnolettiske trekkene ungdommene i AF1 bruker. Dette kan kobles til Giles' tilpasningsteori (Giles & Smith 1979), ved at disse språkbrukerne markerer avstand til andre miljøer ved å divergere og snakke slik som av mange oppfattes som feil. I neste utdrag brukes begrepet ”respekt”²⁰ og leksetet ”bror”, som gjerne forbindes med hiphop-kulturen:

(Episode 1) ((Tariq er oppgitt over at Nabil ikke kommer tidsnok))
Tariq: Det handler om **respekt**, ikke sant? **Respekt** for tida til venna sine!
Mira: Ikke kjeft på oss da. Vi er her vi.
Tariq: Vi er ikke noen jævla **losere** som sier at vi kommer når vi ikke kommer.
Mira: Si det til Nabil, det er han som ikke er her. Du sier aldri noe til han.
((Nabil kommer))
((Nabil tar Tariq og Hac i hendene og gir Mira en klem))
Tariq: Du skulle vært her for en halvtime siden! Vi har venta!
Nabil: Slapp av, **bror**! Ikke stress a!

”Respekt” er også et avansert begrep for en tolvåring, og igjen viser dette Tariqs modne ordforråd. I hiphop-sanger og rap snakkers det ofte om respekt, og sånn sett viser bruk av begrepet gruppetilhørighet. Det gjør også ”bror”, da ”bro” i USA brukes mye i dette miljøet og betyr noe sånt som bror eller venn. Dette kan være eksempler på globale lingvistiske markører for å vise tilhørighet til hiphop-miljøet, som Alim et al. (2009) skriver om. I utdraget over brukes det engelske ordet ”losere” i stedet for det norske ”tapere”, og nedenfor brukes ”skillsa” i stedet for ”ferdighetene”. ”Skillsa” er et hiphop-ord, og det ville vært utenkelig å bruke ”ferdigheter” som hiphop-evner. I tillegg sier Nabil ”halv fem **sharp**”²¹:

(Episode 2) ((Tariq, Nabil og Hac er på t-banestasjonen. De møter tilfeldigvis gjenger med eldre ungdommer (U) som arrangerer hiphop-konkurransen på ungdomssklubben))
Tariq: Halla!
U: Hei gutta!
Tariq: Er det mange som har meldt seg på Mega-showet eller?
U: Det er mange
Tariq: Blir kult da!
U: Æ-æ, jævlige fett. Men du, vi må nesten stikke ass.
Tariq: Ja, ja, skjønner. Skulle bare vise dere **skillsa** til Nabil. Nabil, vis dem a!

(Episode 3) ((Tariq og Nabil kommer gående og stopper ved et inngangsparti til blokken hvor Tariq bor))
Tariq: Halv fem!
Nabil: Halv fem
Tariq: Ikke fem over?! ((Går mot døren mens han har blikket rettet mot Nabil og peker på ham))
Nabil: Halv fem. **Sharp**

²⁰ I motsetning til mange andre rappere og gangstere, brukes begrepet ”respekt” i dette utdraget i henhold til hvordan det tradisjonelt blir brukt i Norge. Det har oppstått en oppfattelse om at begrepet har med frykt å gjøre: man respekterer noen ved ikke å gå i mot dem fordi man er redd for dem. I norsk tradisjon har begrepet mer med å vise forståelse for at andre er som de er og at man anerkjenner deres atferd, holdninger og lignende.

²¹ ”Sharp” i denne sammenhengen betyr å komme akkurat på det gitte tidspunktet.

Bruk av slike engelske ord og uttrykk viser også tilhørighet til hiphop, da engelsk er en viktig ressurs i det internasjonale hiphop-miljøet (Androutsopoulos 2010: 19). Ved å bruke disse ordene og uttrykkene, har de også et språk som skiller seg fra andre mer ”streite” nordmenn. Brunstad, Røyneland og Opsahl (2010) viser blant annet hvordan det å inkludere engelske ord i norsk syntaks og morfologi, viser både lokal og global tilhørighet. De viser tilhørighet til det globale hiphop-samfunnet ved å bruke engelske ord og uttrykk, samtidig som tilhørighet til lokalsamfunnet ved å inkludere ordene i norsk syntaks, morfologi og norsk ordtilfang. Når det gjelder Nabil, virker det ikke som om han ønsker å markere avstand til andre miljøer, selv om han bruker en del engelske leksemer og uttrykk. Han har heller ikke den multietnolektiske setningsmelodien, slik Tariq har. Nedenfor er et utdrag fra det andre møtet mellom Nabil og Lisa. Nabil går tur med småsøsknene sine, og han har med vilje tatt turen i området hvor Lisa bor:

(episode 2)
 Nabil: Hei
 Lisa: Hei ((ser litt flau ut))
 ((Begge ser seg litt omkring og vet ikke helt hvor de skal feste blikket))
 Nabil: **Nydelig** vær i dag
 Lisa: Sol og greier
 Nabil: Ikke en sky på **himmelen**
 Lisa: ((lattermild))
 ((Lillebroren, som Nabil har gjemt bak en busk, roper på ham. Nabil går få å sjekke hva det er.)) ((Lisa går sin vei))

Nabil er åpenbart betatt av Lisa siden han oppsøker henne, men det virker som om han har vanskeligheter med å finne på noe å si når han møter henne. Det kan synes som om han konvergerer ved å velge samtaletema og ord han ellers ikke ville valgt for å nærme seg Lisa (Giles & Smith 1979). Jeg vil påstå at ”nydelig” er et noe voksent ord og ikke noe en tolv år gammel hiphop-gutt typisk ville valgt. Det samme gjelder hvordan han uttaler ”himmelen”, da man kunne forventet at han sa ”himmen”. I neste utdrag ser vi hvordan Nabil også har god forståelse for norske uttrykk:

(Episode 2) ((Nabil og Tariq går sammen med småsøsknene til Nabil, og snakker om en hiphop-konkurranse de ikke får være med på, da aldersgrensen er 14 år))
 Tariq: De må se deg, så kommer de til å skjøne at vi er bra nok.
 Nabil: Men vi er jo ikke gamle nok likevel
 Tariq: Vi bare må være med, skjønner du? **På toppen av kaka**
 Nabil: **Kransekaka**
 Tariq: Hæ?
 Nabil: **Det heter ”på toppen av kransekaka”**
 Tariq: Okey, da det hadde vært e vært **kremen på toppen av kransekaka**, skjønner du?
 Nabil: Jeg tror ikke det er krem på kransekaka

Dette er en av de få dialogene i serien hvor det snakkes om språk på metanivå. Tariq sier ”på toppen av kaka”, men Nabil presiserer at det heter ”på toppen av kransekaka”. Her viser

Tariq et forsøk på å bruke et uttrykk, men mislykkes til dels ved at han ikke sier det helt riktig. Når Nabil vet hvordan det skal lyde, gir det inntrykk av at han har bedre kunnskaper om norsk språk og kultur. Dette kan igjen vise at han ikke tar avstand fra Lisas typisk norske miljø slik Tariq gjør.

AF1-gjengen har også en del typiske trekk for talemål fra Oslo øst, som a-endelse i ”kaka”, ”gutta” og ”venna”, samt leksemer som ”hue”. Verken ungdommene i AF1 eller Lisa har trykk på første stavelse i fremmedord eller noe særlig bruk av tjukk *l*. Da skuespillerne i stor grad bruker sitt naturlige språk, er dette eksempler på utviklingen Stjernholm (2012) viser til, nemlig at slike trekk, første og fremst trykk på første stavelse, er på vei ut av oslomålet. Dette går også igjen hos Lisa med sitt bokmålsnære oslomål, men som har flere østkantsvarianter enn venninnen Faiza. I utdraget under ser vi at Lisa har a-ender i ”snurra”, ”henda” og ”krokka”, samt tjukk *l* i sistnevnte leksem. I tillegg sier hun ”veit” med diftong og ikke ”vet” slik Faiza gjør:

(Episode 1)

((Lisa går mot Af1 hvor Mira danser))

Lisa: Hei! Jeg så dere danse, dere var så flinke da dere **snurra** rundt på hodet og stod på **henda**!

(Episode 3)

((Lisa sitter i skogen i skolegården og skriver ”skulking” og ”tagging” i en dagbok)) ((Faiza kommer))

Faiza: Skal du ikke være med inn?

Lisa: ((Ser på Faiza og trekker på skuldrene))

Faiza: Det har jo ringt inn da

Lisa: ((Flirer)) Jæ **veit** det

Faiza: Kom da, du må jo gå inn

Lisa: Jeg må ingenting

Faiza: Ja, skal du bare sitte her da?

Lisa: Ja.. Jeg er så lei av at vi alltid gjør som alle sier! Følge reglene uten å tenke selv. Hvem er det som har bestemt at vi skal være på skolen til **krokka** to på fredager for eksempel? Kanskje det passer meg bedre å være her til **krokka** ett. Tenk om jeg ikke har mer å gi etter **krokka** ett?

((Faiza setter seg ned på steinen ved siden av Lisa. De sitter der en stund og bare ser seg omkring))

Faiza: Kom igjen da. Det her er jo dritkjedelig

((Pause hvor de bare sitter der igjen))

Faiza: Er det ikke litt varmt med lue nå? ((Ser på luen Lisa har på hodet)) Den ser skikkelig rar ut! Du **vet** at du aldri kan bli som dem, og de aldri kan bli som oss. Og vi aldri kan bli venner! Sånn er det bare.

At Faiza sier ”vet” og Lisa sier ”veit”, kan markere ulik tilhørighet: Mens Faiza ønsker å være i ballettmiljøet, ønsker Lisa å tilhøre hiphop-miljøet. Selv om det ser ut til at begge gjengene bor på østkanten, vil jeg påstå at ballett i større grad forbindes med vestkanten og hiphop med østkanten, i likhet med at ”vet” forbindes med vestkanten og riksmål, og ”veit” med østkanten. Jeg har ikke lagt merke til noen forandring i Lisas språk utover i serien, så hun har ikke lagt om for å konvergere til AF1 sitt språk. At hun snakker mer østkantspreget

enn Faiza, er nok derfor noe hun har gjort hele tiden. At Lisa har tjukk *l*, men ikke Tariq og Nabil, er også påfallende. Dette betyr at hennes språk i større grad samsvarer med tradisjonelle språktrekk fra Oslo-øst. Utdraget over viser også hvordan Lisa har forestillinger om at hiphopere bryter regler som for eksempel å skulke og tagge. Hun har også tatt på seg en lue selv om det er sommer, noe som er et typisk klesplagg for hiphopere. Dette viser at Lisa har sterke forestillinger om hvordan hiphopere er, selv om ingenting tyder på at AF1 skulker og tagger. Dette kan derfor være identitetstilskrivninger medlemmene i miljøet ikke kjenner seg igjen i. Disse eksemplene er nok utbredte konnotasjoner folk har til dette miljøet, og disse appellerer tydeligvis til Lisa.

Jeg vil si at handlingen i *AF1* i større grad er et kulturmøte enn et språkmøte. Bortsett fra Tariqs multietnolektiske setningsmelodi og resten av AF1 sitt bruk av engelske ord og uttrykk, er det ikke store forskjeller i talemålene mellom Lisa, Nabil og Tariq. Akkurat som Tariq, har Lisa også en sammensatt personlighet. Det er ikke slik at hun enten er snill eller slem, da hun viser gode sider som at hun er åpen mot andre miljøer, tør å nærme seg dem og prøver å forstå dem. Likevel viser hun mindre gode sider ved at hun har forestillinger om at for å få innpass i AF1 må hun gjøre småkriminelle handlinger. Da både Lisa og Tariq har sammensatte personligheter, åpner dette for refleksjon hos seerne. Det er ikke opplagt hvilket parti man skal velge, eller om man i det hele tatt skal velge parti. Serien formidler på denne måten språkholdninger som skiller mellom språk og person. Selv om noen har et tøft språk, betyr ikke det at språkbrukeren er slem eller spesielt tøff. Selv om Tariq har et tøft språk, viser Lisa seg som tøffere da hun tørr å nærme seg hiphop-miljøet, mens Tariq ikke vil ha noe med henne å gjøre. Lisa krysser grensen som har blitt satt mellom miljøene, og gir seg ikke selv om hun ikke får innpass i AF1. Hun er altså modig og muligens tøffere enn det man skulle tro fra før av. Dette kan gå imot stereotypien om ballettjente med et bokmålsnært oslomål, noe vi også kan se i språket hennes. Hun snakker standardnært, men bruker *a*-endelser, samt tjukk *l* et par steder, noe som vil si at språket hennes har flere språktrekk fra Oslo-øst. På samme vis er Tariq med sitt multietnolektiske språk både skoleflink og har et over middels godt ordforråd og kunnskapsnivå. Dette viser at selv om han har multietnolektiske stiltrekk, betyr ikke det at han er dårlig i norsk eller på skolen. Han viser at det går an å både være smart og ”streetsmart”.

For mange seere vil denne serien gi vikarierende erfaringer (Waldahl 1989), da mange ikke har personlige erfaringer med ungdommer med innvandringsbakgrunn og/eller brukere av

multietnolektiske stiltrekk. Når blant annet Møller (2009) og Svensden & Røyneland (2008) viser hvilke negative holdninger mange har til disse språkbrukerne, er det viktig at de presenteres på en ikke-stigmatiserende måte. Det virker som om serien går inn for å *avkrefte* stereotypier, og det formidles et budskap om åpenhet og aksept for ulike miljøer. Igjen er det viktig å påpeke at makten tv har når det gjelder å gjengi virkeligheten, kan innebære å *skape* virkeligheten (Bourdieu 1991), og her brukes makten blant annet til å potensielt skape tolerante språkholdninger. Det kan være nyttig for barn å oppleve en slik skildring av ungdommer med innvandringsbakgrunn, hiphop-klær og et tøft språk, for å få nye perspektiver på og assosiasjoner til denne gruppen og ikke basere holdningene sine på et doxa (Mæhlum 2007). I tillegg vil det også være bra for barn som vokser opp i dette miljøet å se disse skildringene, da hvordan ditt språk og deg som språkbruker blir framstilt av andre, har mye å si for hvordan du ser på deg selv (Bourdieu 1991, Mæhlum 2012). Om seerne gjenkjenner seg i karakterene, vil det være lettere å se på dem som forbilder og lære av dem. I så måte bruker NRK Super den symbolske makten (Bourdieu 1991) de har til å motvirke stereotypier og stigmatisering, og å skape gode forbilder.

4.6 Diskusjon

Alle seriene jeg har analysert består av et dialektmangfold, noe som er positivt med tanke på seernes mulighet til å gjenkjenne sin egen dialekt, samt muligheten til å bli kjent med andre dialekter. Det man ser på tv er både et element i sosialiseringen og forming av egen identitet, og gjennom framstillinger på tv skapes det ulike konnotasjoner til både dialekter og dialektbrukere. I form av repetert framstilling av en dialekt, vil man etter stimulus-respons-teori danne holdninger basert på assosiasjoner (Waldahl 1989). Om dialekten gjentatte ganger kobles til én bestemt personlighetstype, vil dette følgelig føre til at en forbinder dialekten med disse personlighetstrekkene (Preston 2009). Hva slags konnotasjoner andre har til din dialekt, er med på å forme hvordan man ser på egen språkidentitet og på å styrke eller svekke dialektens etnolingvistiske vitalitet (Giles et al. 1977). I tillegg til at tv kan påvirke den etnolingvistiske vitaliteten negativt, har tv også makt til å påvirke denne i positiv retning. Coupland (2007) viser blant annet hvordan britisk barne-tv skapte holdningsendring til stigmatiserte nord-engelske dialekter, ved at måten dialektene ble brukt i barne-tv førte til positive konnotasjoner hos seerne.

Jeg skal nå diskutere hvordan NRK Super bruker makten de har gjennom hva slags språkholdninger som formidles gjennom karakterene og dialektene i tv-seriene jeg har analysert. Diskusjonsdelen er sortert etter dialektene nordnorsk, Toten-dialekt, Østfold-dialekt, Oslo øst og bokmålsnært standardtalemål. Jeg vier mindre plass til diskusjon av nordnorsk og Sprelline enn til de andre dialektene, fordi det ikke er mye som tyder på stigmatisering av sammentstillingen mellom karakter og dialekt i dette tilfellet.

4.6.1 Nordnorsk

Den energiske og snille laksen Sprelline, skiller seg noe fra kjente karakterer fra Nord-Norge som Oluf og karakterer fra *Team Antonsen*. I disse fremstillingene er nordlendingene enkle, fattige og dumme, men de har et godt humør (Melby 2007). Sprelline virker ikke spesielt dum eller enkel, men hun har godt humør. I tillegg er hun modig, spontan og energisk. Tone Gusland (2013: 71) viser i sin masteravhandling hvordan nordnorske stereotypier presenteres i Tine Melks reklame, hvor kuer fra Lofoten intervjues. Stereotypiene kommer ikke særlig frem i kuene, men en geit viser noe som kan synes som en utbredt stereotypi; at nordlendinger er hissige og banner mye. Dette er heller ikke noe som kommer særlig frem i Sprelline-karakteren. Gusland (2013: 72) finner også ut at et flertall av informanter mener nordnorsk dialekt passer best i en reklame som skal være morsom. Å være morsom er vel stort sett en positiv egenskap, og den kan knyttes til Sprelline ved at hun er leken og energisk. Det er vanskelig å finne noe ved henne som kan være stigmatiserende og påvirke seernes holdninger til dialekten noe negativt. Det kan heller tenkes at hun er et positivt forbilde og en god representant for dialekten, da hun viser flere gode personlighetstrekk.

4.6.2 Toten-dialekt

Toten-dialekten tilhører det nordøstlandske dialektlandskapet, som ifølge Mæhlum og Røyneland (2012: 56) er det minst urbaniserte og det mest arkaiske dialektområdet på Østlandet. De kaller det arkaisk, da man finner frekvent bruk av flere tradisjonelle dialektvarianter. Toten-dialekt går igjen i *Ekkel og Lekker* og i *Blekkulf*, da både Ekkel og Stein snakker denne dialekten.

Kjente dialektbrukere fra Toten-området er blant annet karakterene i Vazelina Bilopphøggers. I tillegg har dialekten blitt brukt i flere reklamer, som for eksempel for Pizza Grandiosa, Hoff opphøgde potteter og Tine melk. Vazelina Bilopphøggers skal jeg presentere

gjennom Pizza Grandiosas julereklame. I reklamen ramser det ene medlemmet i bandet opp alle julerettene de har vært gjennom, og ender med å si at i dag skal de ha medisterpølser i ribbefett. Dette blir nedstemt ved at en annen sier ”*skal v’itte hæller ta en sliik en Pizza Grandiosa?*”, med vekt på første stavelse og uttale av o-lyd i stedet for å i ”Grandiosa”. Dette skaper en sammenheng mellom dialekten og det å sette pris på det enkle og ujålete, da Grandiosa og annen frossenmat er enkel mat. Dette ser man også i reklamen for *Hoff opphøgde potteter*. Hoff-fabrikken ligger på Gjøvik, og produktet deres er pommes frites. At de kaller produktet for *opphøgde potteter* i stedet for pommes frites, peker mot et ujålete image. Navnet er skrevet på dialekt, da dobbeltkonsonanten i ”potteter” illustrerer trykk på første stavelse. I tillegg kalles potetene ”opphøgde” i stedet for ”oppskårede” som er mer i tråd med bokmål. Dette gir et folkelig preg hvor produsenten kaller potetene for det de er, og ikke noe ”fancy” fransk navn. Her kobles Opplands-dialekten igjen til det enkle og ujålete. Tine melk sin reklame fra Toten er en del av en serie med reklamer om lokal melk, hvor kuer fra ulike steder i landet blir intervjuet. I Toten-reklamen ser vi et bondelandskap, og kuene forklarer hvorfor akkurat deres melk er god. De snakker selvfølgelig totning, og de legger vekt på det rolige livet og den friske og naturlige luften de har der. Den ene kua forklarer hva hun ser for seg når det er snakk om en bonde fra Toten, og beskriver ham som godhjertet med si bukse og treg gange. Her blir altså Toten fremstilt som et friskt og naturlig landbruksområde, og totningen som en snill og rolig bonde.

Basert på dette kan man tenke seg at mange forbinder totninger med enkle, ujålete og godhjertede folk fra landet. Når det gjelder Ekkel og Stein, stemmer det at disse karakterene er enkle og ujålete. Stein virker enkel i så måte at han ikke viser seg som spesielt smart og gjør alltid som Bitten sier, og ujålete ved at han ikke ser spesielt flidd ut. Ekkel virker også noe uflidd, og han er enkel ved at han stort sett er opptatt av mat. Han virker imidlertid ikke dum slik Stein gjør. Både Stein og Ekkel er i tillegg litt tjukke. Men, ingen av disse karakteren virker spesielt snille og godhjertede, slik som kua i Tina-reklamen beskriver Toten-bonden som. Stein er slem ved at han og Bitten i hver episode av *Blekkulf* gjør ugagn. Ekkel er ikke spesielt slem, men han viser seg som mindre snill enn Lekker. Framstillingene av karakterene med Toten-dialekt, er derfor på flere måter stereotypisk, men de mangler snillheten som synes som den positive assosiasjonen med dialekten. Det er imidlertid bra at det er flere forskjeller mellom Ekkel og Stein, da dette gjør at det ikke blir en ensidig framstilling av Toten-dialekten.

4.6.3 Østfold-dialekt

Det viser seg at mange ikke synes denne dialekten er spesielt fin, og da Fredrikstad blad utkom på lokal dialekt 6. mars i år, skapte det reaksjoner. Vinje uttalte blant annet til Dagbladet (2013) at han mener dette er Norges styggeste dialekt, i tillegg til at han mener stuntet viser manglende forståelse for forskjellen mellom muntlig og skriftlig språk. Avisens nyhetsredaktør, René Svendsen, forklarer stuntet som et humoristisk tiltak for å fremme dialekten. I nettartikkelen er det også mulig å stemme over om dette er Norges styggeste dialekt, med svaralternativene ja, nei eller vet ikke. 46 % prosent har svart ”ja”, noe som viser at det er mange, ikke bare Vinje, som synes dialekten er stygg. Dialektens omdømme har derfor forbedringspotensialer.

Østfoldningen Lekker deler dialekten sin med kjente figurer som revykarakteren Raymond, Pumba fra *Løvenes konge* og karakterene i filmen *Lange, flate ballær*. Felles for disse er at ingen av dem virker spesielt intelligente, men de er alle snille. I likhet med Toten-dialekten, framstår språkbrukerne som enkle og ująlete. Flere av mennene i *Lange, flate ballær* og Raymond går i slitne klær og er ganske tјukke. Pumba er også tјukk, i tillegg til urenselig og smådum²², men veldig snill. Lekker virker noe dummere enn Ekkel, men er til gjengjeld snillere. Han er også ująlete, og som Ekkel er det stort sett mat han er opptatt av. I motsetning til hva Pumba, Raymond og karakterene i *Lange, flate ballær* er, er Lekker ganske slank, men i likhet med disse karakterene er han noe skitten og uflidd. Vivi Haug er også østfolding og revyskuespiller, og er muligens mest kjent gjennom VG-reklamen med replikken ”jæ prekær og prekær”. Karakteren framstår som meget skravlete og glad i å snakke i telefonen. Hun har pyntet seg og ser derfor mer flidd ut enn de andre Østfold-karakterene jeg har nevnt. Det er heller ingenting som gjør at hun virker dum, men hun framstår komisk siden hun snakker så mye og sier flere rare ting. Dialekten kommer i tillegg godt fram, og hun bruker leksemer man gjerne forbinder med regionen, som ”ille”, ”prekær”, og ”beken” (i stedet for mer engelsk uttale av ”bacon”). Det gjøres et poeng ut av at hun er østfolding da dialekten er såpass framtreddende, og det er mulig at mange forbinder disse dialektbrukerne med mennesker som skravler mye. Bortsett fra at begge er komiske, ser jeg ikke mange likhetstrekk mellom denne karakteren og Lekker.

---

²² Det viser seg etter hvert i *Løvenes konge* at Pumba slett ikke er så dum, da han er den eneste som vet at stjerner er baller av gass, og ikke forfedre eller ildfluer slik Simba og Timon tror. Simba og Timon ler imidlertid av Pumbas oppfattelse av hva stjerner er, og synes det han tror stjerner er høres dumt ut.

Personlighetstrekkene Lekker deler med flere av de andre kjente karakterene fra Østfold, kan oppfattes som stigmatiserende. At dialektbrukerne gjentatte ganger framstilles som dumme, kan gi østfoldingene et negativt syn på egen språkidentitet, i tillegg til at det ikke forbedrer dialektens omdømme på noe vis. Det bør likevel fokuseres på at Ekkel og Lekker er hovedpersonene i serien og det er dem det er meningen man skal heie på. Basert på dette er det positivt at Lekker har fått østfoldsdialekt.

4.6.4 Oslo øst

Tradisjonelt har Oslo vært delt i de to dialektområdene øst og vest. Sistnevnte kan sies å ha fungert som et standardtalemål, mens bymålet øst har vært dialekt (Stjernholm 2012). Dette illustrerer også klassetilhørighet, da middel- og overklassen tradisjonelt har bodd på vestkanten, mens østkanten har vært bosatt av mennesker med mindre økonomisk kapital. I likhet med kjente karakterer som Harald Eias *Oslolosen* og karakterene i filmene om *Olsenbanden*, snakker Bitten fra *Blekkulf* talemål fra Oslo øst. *Olsenbanden* er en serie komediefilmer fra 70-tallet om tre kriminelle menn som alltid er ute etter å gjøre kriminelle kupp. Bandens leder, Egon, er hjernen bak de planlagte kuppene, mens Benny og Kjell ikke er like intelligente og ødelegger ofte operasjonene. Tross i at de er kriminelle, virker ikke Kjell og Benny like utspekulerte som Egon. Selv om de ikke synes spesielt slemme, er de likevel kriminelle, noe som i seg selv er et negativt trekk. *Oslolosen* er en karakter fra serien *Tre brødre som ikke er brødre*, laget av Harald Eia, Bård Tufte Johansen og Atle Antonsen. Karakteren er en oslopatriot som jobber som guide i byen og forteller om gamledager. Han ser ujålete ut og snakker oslomål med grov og hissig stemme. Karakteren smiler ikke, virker belærende, lite sympatisk og heller ikke spesielt intelligent. Olsenbanden og Oslolosen gir et bilde av dialektbrukerne som lite sympatiske og de har en litt slitt og uflidd stil. Når det gjelder Bitten, kan man se likhetstrekk til Egon Olsen, da de begge er leder og hjernen bak småkriminelle operasjoner. Hun viser også likhetstrekk til Oslolosen, men da mest i den grove stemmekvaliteten og hissige talemåten. Det kan være verdt å nevne at det tradisjonelle bymålet i Oslo ser ut til å dø ut (Stjernholm 2012: 48), da det blant ungdom er visse markører, som trykk på første stavelse, ser ut til å forsvinne. Grunnen til dette kan være stigmatisering av talemålet, noe som har gitt denne dialekten en lite appellerende identitet. På den andre siden, mener Stjernholm (2012) at også vestkantsmål eller standardtalemål, rykker ned i prestisjehierarkiet og at dette talemålet stadig domineres av flere a-ender og tjukk l. Dette vil si at det er en gjensidig nivelleringsprosess mellom øst og vest i Oslo.

Selv om Stjernholm (2012) hevder at det standardnære vestkantsmålet ikke lenger er på toppen av prestisjehierarkiet, anses det av mange som det mest prestisjefulle og korrekte (Mæhlum 2007, Garrett 2010). Om ett talemål ses på som mer korrekt, kan dette føre til at disse språkbrukerne ses på som mer intelligente, ved at de vet hva som er ”korrekt” å si. Som Bourdieu peker på, risikerer dialekter som blir sammenlignet med standard å oppfattes som slang eller som ”feil” (1991: 50 – 51). Multietnolektiske trekk synes å ha lav prestisje hos mange, og ses ofte på som ”feil” og uttrykk for svak norskspråklig kompetanse (Møller 2007, Svendsen & Røyneland 2008). *AF1* tar opp slike konnotasjoner på en eksplisitt måte, ved at Lisa tror hun må stjele, skulke, drikke og tagge for å få innpass i miljøet. Dette viser seg å ikke stemme med interessene til AF1-gjengen, da Tariq for eksempel er intelligent og skoleflink, i tillegg til samfunnsengasjert. Andre eksempler fra film og tv hvor det flerkulturelle miljøet på østkanten beskrives, er blant annet i filmen *Izzat* fra 2005 og tv-serien *Taxi* fra 2011. Både filmen og serien viser et bilde av østkanten som tøff og med mye kriminalitet, noe som stemmer med stereotypien Møller (2007) viser. Fra *AF1* kan man også få inntrykket av at miljøet er noe tøffere, men ungdommene gjør ikke noe kriminelt. De har en tøff tone til hverandre, men de er gode personer allikevel. Det er mulig at eldre mennesker som ser på serien vil stemple AF1 som et lite bra miljø med tanke på språket de snakker, men av seriens målgruppe er det nok mange som synes språket er tøft i positiv forstand og ser på karakterene som kule.

4.6.5 Bokmålsnært standardtalemål

Blekkulf, Pelle, Margrethe, Forførrika, Lisa og Faiza kan sies å snakke standardtalemål, og gjennom analysene viser det seg at karakterene er bærere av et bredt spekter av personligheter. Pelle og Margrethe er komiske figurer, da Margrethe er slem og klønete, og Pelle er pysete og promper en del. Både bipersonene Forførrika og Faiza og hovedpersonene Blekkulf og Lisa virker imidlertid normale ved at de ikke har markerte og sære personlighetstrekk.

Blekkulf og Lisa er begge modige og synes intelligente, og er i så måte gode forbilder. Lisa viser noen negative trekk ved at hun for eksempel begynner å skulke både skole og ballett, men utviklingen hennes er noe seerne kan lære mye av. I henhold til Vinje (1998), fungerer standardtalemål som et nøytralt og umarkert språk som taler til hele landet og er

nasjonsbindende. Det er lagt opp til at det er Lisa og Blekkulf seerne skal heie på og ha sympati med. Når disse snakker standardtalemål, er det mulig at flere lar seg identifisere med dem. Om karakteren snakker en annen dialekt, blir språket mer markert og seerne får muligens flere konnotasjoner til talemålet, noe som kan gjøre det vanskeligere å identifisere seg med karakteren. Som Myles (2010) viser til, har dialekten til en radiovert mye å si for hvordan lytterne oppfatter ham, da dialekter kan gi mange personlige konnotasjoner. Preston (2009) og Coupland (2007) viser hvordan språklig struktur kan skape assosiasjoner og kategoriseringer av språkbrukeren, i motsetning til bruk av standardtalemål hvor strukturer ikke blir lagt merke til i samme grad. Standardtalemål forbindes ikke i like stor grad med visse personlighetstyper eller grupperinger, som jeg har vist i analysene ved at dette talemålet brukes av et bredt spekter av personlighetstyper. For å nå de mange mener Vinje (1998) at standard, eller normaltalemål som han kaller det, fungerer bedre på tv og i radio. Dette kan være noe av grunnen til at Lisa og Blekkulf snakker dette talemålet. Men, Ekkel og Lekker er også hovedpersoner og de snakker ikke standard. Disse figurene er heller ikke ”normale” ved at de på mange måter er komiske figurer. Dialektene deres gjør dem (dessverre) muligens mer morsomme, mens standardtalemål kanskje ville gjort dem for ”streite”.

Standardtalemål blir ofte sett på som det mest korrekte og prestisjefulle (Garrett 2010, Mæhlum 2007, Bourdieu 1991), og et talemål som brukes av mennesker med høy utdanning (Theil 2005). Det virker som om det er et slikt klasseskille mellom duoen Ekkel og Lekker og Margrethe og hjelperne hennes. Dette klasseskillet synes også å gjelde i *AF1*, hvor ungdommene med det markerte og multietnolektiske språket kommer fra det tøffe miljøet, mens Lisa og Faiza med standardtalemålet kommer fra det ”gode” miljøet og driver med prestisjeaktiviteten klassisk ballett. Bourdieu (1991) forklarer hvordan prestisje knyttes til den riktige smaken, da man gjennom dette og et prestisjefyllt språk kan oppnå høyere symbolsk og økonomisk status. Selv om Lisa og Faiza danser klassisk ballett, som kan tenkes å være en del av den riktige smaken, kommer de ikke fra et utpreget prestisjefullt miljø. De bor begge i vanlige leiligheter og faren til Faiza jobber som t-banesjåfør, noe som ikke ses på som et spesielt prestisjefullt yrke. De virker altså ikke nevneverdig rike eller av noen høyere klasse enn ungdommene i hiphop-miljøet. Det er også viktig å huske på at jeg ikke fant store forskjeller i talemålet mellom ballettmiljøet og hiphopmiljøet, men kun noen få trekk som gjorde hiphop-gjengens språk mer markert. Et annet aspekt er at mange av seerne muligens ser på hiphop-miljøet som mer prestisjefullt og attraktivt enn ballettmiljøet. Dette gjelder også for serien om Ekkel og Lekker, hvor de fleste nok heller vil identifisere seg med

totningen og østfoldingen Ekkel og Lekker, enn vestkantfruen Margrethe. Standardtalemålet blir altså ikke framstilt som noe bedre enn de andre dialektene, noe som heller ikke er tilfellet i *Blekkulf*. Selv om Blekkulf er intelligent, snill og modig, er ikke han den eneste som snakker standardtalemål. Når Pelle med sine komiske trekk også snakker slik, viser serien at andre faktorer enn språket har mer å si for hva slags person man er.

Basert på mine tre analyser viser altså standardtalemålet større spennvidde av ulike personligheter enn de andre dialektene. Da det generelt er overvekt av dette talemålet på tv, er det ikke så rart at det ikke i like stor grad forbindes med visse markerte personlighetstrekk. Flere teoretikere (Mæhlum 2007, Garrett 2010, Bourdieu 1991) påpeker standardspråkets prestisje og høyere grad av legitimitet enn andre dialekter. Dette finner jeg til en viss grad i analysene mine, da det i stor grad forbindes med det normale og nøytrale, og i så måte er det mer korrekte.

5 Avslutning

5.1 Funn

Det er som regel med noen slemme eller mindre intelligente karakterer i barneserier, og disse må også snakke en dialekt. Bitten og Stein må følgelig snakke et eller annet talemål, men når det er østkantsdialekt og Toten-dialekt de snakker, kan dette virke noe stigmatiserende. Da man finner flere personlighetstrekk som kan anses som negative hos figurene, og som går igjen i andre karakterer med disse dialektene, spiller Bitten og Stein på stereotypier som kan oppleves stigmatiserende. Bokmålsnært standardtalemål formidles også som det mest normale, ved at den normale karakteren Blekkulf bruker dette talemålet. Seerne opplever likevel noe motvekt mot dette synet, da den mer sære karakteren Pelle også snakker et bokmålsnært talemål.

Svaret på om Ekkel og Lekker spiller på stereotypier, kan være *ja* basert på likhetene man finner til andre kjente karakterer med samme dialekt. Men, behøver dette å være negativt? Det er godt mulig at noen føler det stigmatiserende at karakterene snakker disse dialektene. Det er også godt mulig at det ville være mer politisk korrekt å velge dialekter som fra før av ikke forbindes med karakterens personlighetstrekk. På den andre siden er det de morsomme og sympatiske hovedpersonene som snakker disse dialektene. Jeg vil tro at det finnes flere barn rundt om i landet som er fan av Ekkel og Lekker, noe som kan være bra for holdningene til disse dialektene. Serien formidler et visst prestisjehierarki, ved at bokmålsnært standardtalemål kobles til karakterene som synes å være ledelsen på kjøkkenet. Selv om Margrethe er slem og lite appellerende, bruker den vakre og snille Forførerica og den smarte Stank også dette talemålet.

At det er de kule hovedpersonene som snakker disse dialektene, teller etter min mening i dialektbrukernes favør. I serien om *AF1* er det også slik at de med det markerte språket, altså medlemmene i *AF1*, av mange seere nok betraktes som kule. Denne serien prøver å avkrefte fordommer og stereotypier gjennom karakterenes økende forståelse og kjennskap til hverandres miljøer. Ved at Lisa og Tariq verken er snille eller slemme og at de går i mot stereotypiske forventninger, formidles andre perspektiver enn det som synes å være utbredt i samfunnet. Dette vil kunne føre til mer reflekterte oppfatninger av språkbrukerne og holdninger til de ulike talemålene som presenteres.

5.2 Konklusjon

Oppgavens problemstillingen er hva slags språkholdninger NRK Super formidler, med fokus på om det fremstilles et språklig prestisjehierarki. Stokke mener NRK Super er bevisst på å formidle at alle dialekter er like verdifulle. At kanalen fokuserer på dette, ser vi ved at de bruker ekstra ressurser på å oppnå dialektmangfold i både egenproduserte og importerte programmer. Ut fra mine analyser, møter de til en viss grad målet om å formidle at alle dialekter er like verdifulle. Kanalen viser språkmangfold som sannsynligvis ikke oppfattes særlig stigmatiserende, med unntak av Bitten og Stein i *Blekkulf*. Ved å se på *AF1*, *Blekkulf* og *Ekkel og Lekker*, møter seerne flere ulike talemål og personlighetstyper som kan være et godt bidrag til utvikling av egen språkidentitet, holdninger til andre dialekter og sosialisering inn i Norges dialektmangfold. Dette kan bidra til å øke flere dialekters etnolingvistiske vitalitet (Giles et al. 1977). Det formidles imidlertid et visst prestisjehierarki ved at bokmålsnært standardtalemål til en viss grad brukes som det normale og umarkerte. Dette vil si at NRK Super formidler språkholdninger om at språkmangfold er viktig, det er ingen særlig stigmatiserende bruk av dialekter, men bokmålsnært standardtalemål fremstilles som det normale og umarkerte.

(Oppgaven er i alt 114785 tegn uten mellomrom. I henhold til regler for oppgavens omfang, skal den være på maksimalt 50 sider á 2300 tegn uten mellomrom, noe som vil si maksimalt 115000 tegn).

Litteraturliste

- Alim, Samy H., Ibrahim, Awad & Pennycook, Alastair (2009). *Global Linguistic Flows. Hip Hop Cultures, Youth Identities, and the Politics of Language*. La Vergne: Routledge
- Androutsopoulos, Janis (2010). "Multilingualism, Ethnicity and Genre in Germany's Migrant Hip Hop" i (Red.) Terkourafi, Marina. *Languages of Global Hip Hop*. Milton Keynes: Continuum. s. 19 – 43
- Auer, Peter (2005). "Europe's Sociolinguistic Unity, or: A Typology of European Dialect/Standard Constellations" i (Red) Delbesque, N: et al. *Perspectives on Variation. Sociolinguistic, Historical, Comparative*. S. 7 – 42.
- Bourdieu, Pierre (1991). *Language & Symbolic Power*. Cambridge: Polity Press.
- Bourdieu, Pierre (1998). *Om fjernsynet*. Oversatt av Annick Prieur. Oslo: Gyldendal.
- Brunstad, Endre, (2007). "Språkverdiar" i Gunnstein Akselberg & Johan Myking (red.): *Å sjå samfunnet gjennom språket. Heidersskrift til Helge Sandøy på 60-årsdagen 14.06.2007*. Oslo: Novus. S. 33-42.
- Brunstad, Endre, Røyneland, Unn & Opsahl, Toril (2010). "Hip Hop, Ethnicity and Linguistic Practice in Rural and Urban Norway" i (Red.) Terkourafi, Marina. *Languages of Global Hip Hop*. Milton Keynes: Continuum. S. 223 – 255
- Coupland, Nikolas (2007). *Style. Language variation and identity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cutler, Cecelia & Røyneland, Unn (2013). "Where the fuck am I from?: Hip-Hop youth and the (re)negotiation of language and identity in Norway and the US" i Nortier J. & B. A. Svendsen (eds.) *Urban Youth Language in Late Modern Europe and Beyond*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Eckert, Penelope (2011). "Three waves of variation study: The emergence of meaning in the study of variation".

- Garrett, Peter. (2010) *Attitudes to language. Key topics in sociolinguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Giles, Howard, Bourhis, Richard Y. & Taylor, Donald M. (1977). *Towards a Theory of Language in Ethnic Group Relations. Language, Ethnicity and Intergroup Relations*. London: Academic Press.
- Giles, Howard & Smith, Peter (1979). "Accommodation Theory". Optimal Levels of Convergence" i Howard Giles & Robert St. Clair. *Language and Social Psychology*. Oxford: Basil Blackwell. S. 45 – 65.
- Grønmo, Sigmund (1996). "Forholdet mellom kvalitative og kvantitative tilnærminger i samfunnsforskningen" i Harriet Holter og Ragnvald Kalleberg (red.) *Kvalitative metoder i samfunnsforskning*. Gjøvik: Universitetsforlaget. S. 73 – 108.
- Gusland, Tone Beate (2013). *Vi må jo bare si 'mø'.* En sociolingvistisk analyse av reklamefilmer for melk. Masteravhandling ved instituttet for lingvistiske og nordiske studier, UiO.
- Haugen, Einar. (1978) "Språket: en sociolingvistisk profil" i Eric Papazian & Vigdis Ystad. *Språk og tekst*. Oslo: Universitetsforlaget. S. 149 – 283.
- Haugen, Richard & Larsen, Ann Kristin (2000). *Barn og unges læringsmiljø 2*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Hårstad, Stian (2010). *Unge språkbrukere i gammel by. En sociolingvistisk studie av ungdoms talemål i Trondheim*. Ph.d-avhandling, NTNU.
- Jahr, Ernst Håkon & Mæhlum, Brit (2009). "Har vi et standardtalemål i Norge?" i *Norsk lingvistisk tidsskrift* årgang 27, hefte 1. Oslo: Novus forlag. S. 3 – 6.
- Johnstone, Barbara (2000). *Qualitative Methods in Sociolinguistics*. New York/Oxford: Oxford University Press.

- Kulbrandstad, Lars-Anders. (2007) Dialekt og aksentpreget norsk – en språkholdningsstudie. I Gunstein Akselberg & Johan Myking (red.) *Å sjå samfunnet gjennom språket. Heidersskrift til Helge Sandøy på 60-årsdagen*. Oslo: Novus. S. 115-125.
- Lippi-Green, Rosina (1997). *English with an Accent. Language, ideology, and discrimination in the United States*. London/ New York: Routledge
- Martinussen, Willy (1984). *Sosiologisk analyse: en innføring*. Oslo: Universitetsforlaget
- Melby, Guri. (2007) *Dialekt og parykk. En sosiolingvistisk studie av dialektbruk i Team Antonsen*. Mastergradsavhandling i nordisk språkvitenskap, våren 2007. Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap, NTNU.
- Melby, Guri. (2008) ”Språk og symbolsk makt i Team Antonsen” i (Red) Akselberg, G. *Målbryting. Skrifter frå prosjektet Talemålsendring i Noreg 9*. 2008. Nordisk institutt, Universitetet i Bergen. ss. 35 – 68.
- Meyerhoff, Miriam (2011). *Introducing Sociolinguistics*. London and New York: Routledge.
- Morgenbladet, Gunderen, Bjarne Riiser (2013). ”Og så var jeg kongen, og du var dronningen”, artikkel i papirutgaven 10. – 15. mai 2013.
- Myles, John F. (2010) *Bourdieu, Language and the Media*. Haudmills: Palgrave Macmillian.
- Mæhlum, Brit (2007). *Konfrontasjoner. Når språk møtes*. Oslo: Novus
- Mæhlum, Brit, Akselberg, Gunnstein, Røyneland, Unn & Sandøy, Helge. (2008). *Språkmøte. Innføring i sosiolingvistikk*. Oslo: Cappelen akademisk forlag.
- Mæhlum, Brit & Røyneland, Unn. (2009). ”Dialektparadiset Norge – en sannhet med modifikasjoner” i Hovmark, H., I. S. Sletten & A. Gudiksen (red.): *I mund og bog : 25 artikler om sprog tilegnet Inge Lise Pedersen på 70-årsdagen d. 5. juni 2009*. København: Københavns Universitet. S. 219-230.
- Mæhlum, Brit & Røyneland, Unn. (2012). *Det norske dialektlandskapet. Innføring i studier av dialekter*. Latvia: Cappelen Damm akademisk.

- Møller, Janus Spindler. (2009). "Stereotyping Categorisations of Speech Styles among Linguistic Minority Dans in Køge" i (Red) Maegaard, M. *Language Attitudes, Standardization and Language Change*. 2009. Novus Forlag. S. 231 – 254.
- Opsahl, Toril & Nistov, Ingvild. (2010). "Ch. 6: On some structural aspects of Norwegian spoken among adolescents in multilingual settings in Oslo", i (Red) Quist, Pia & Svendsen, Bente Ailin. *Multilingual Urban Scandinavia. New Linguistic Practices. Multilingual Matters*. S. 49 – 64.
- Preston, Dennis. (2009). "Are you really smart (or stupid, or cute, or ugly, or cool)?" i (Red) Maegaard, M. *Language Attitudes, Standardization and Language Change*. Novus forlag. S. 105 – 129.
- Rommetveit, Ragnar. (1978). "Språk, tanke og kommunikasjon" i Papazian, E. & Ystad, V. *Språk og tekst*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Sandøy, Helge (2000). "Utviklingslinjer i moderne norske dialekter", i *Folkemålsstudier* (39). Föreningen för nordisk filologi. S. 345 – 383.
- Silverman, David. *Interpreting Qualitative Data. 4th edition*. Padstow Cornwall: Sage
- Stjernholm, Karine (2012). *Stedet velger ikke lenger deg, du velger et sted. Tre artikler om språk i Oslo*. Ph.d-avhandling, UiO.
- Språkutvalget i NRK. (2007). *Språkhåndbok for NRK. En hjelp for redaktørene til å håndheve språkreglene i nrk*. NRK.
- Svendsen, Bente Ailin & Røyneland, Unn (2008). "Multiethnolectal Facts and Functions in Oslo, Norway" i *International Journal of Bilingualism. Volum 12. Nr. 1 & 2*. Ss. 63 – 83. Multilingual Matters.
- Svendsen, Bente Ailin (2012). Et språklig bakholdsangrep? "Østfold l-ens" inntog i Oslo, I Unn Røyneland & Hans-Olav Enger (red.), *Fra holtijaR til holting. Språkhistoriske og språksosiologiske artikler til Arne Torp på 70-årsdagen*. Novus Forlag, s. 349 - 366

Sønnesyn, Janne (2011). *The use of accents in Disney's animated feature films 1995-2009: a sociolinguistic study of the good, the bad and the foreign*. Masteroppgave.

Department of Foreign Languages, Universitetet i Bergen.

Theil, Rolf. (2005). "Språkvariasjon" i Kristoffersen, Kristian Emil, Simonsen, Hanne Gram & Sveen, Andreas (red.) *Språk. En grunnbok*. ss. 464 – 500. Otta:

Universitetsforlaget.

Trudgill, Peter (1986). *Dialects in Contact*. 1986. Oxford: Basil Blackwell.

Trudgill, Peter (2002). *Sociolinguistic Variation and Change*. Edinburgh: Edinburgh University Press

Vinje, Finn-Erik (1998). "Talemålsnormering i NRK" i Fjeld, Ruth Vatvedt, Wangensteen, Boye, Gundersen, Dag *Normer og regler: festskrift til Dag Gundersen 15. januar 1998*. ss. 143 – 157. Oslo: Nordisk forening for leksikografi.

Waldahl, Ragnar (1989). *Mediepåvirkning*. Oslo: Ad notam Gyldendal.

Litteratur fra internett

Adressa.no, Fuberg, Kristoffer & Moen, Sophie B (2012). "Raringer på barne-tv er trøndere".

<http://www.adressa.no/nyheter/sortrondelag/article4791849.ece> (lastet ned 10.05.13)

Dagbladet, Grønneberg, Anders (2013)

<http://www.dagbladet.no/2013/03/01/kultur/dialekt/fredrikstad/26009130/> (Lastet ned 14.05.13)

NRK (2013). "NRK årsrapport 2012". <http://www.nrk.no/aarsrapport/2012/#> . (Lastet ned 14.04.13.)

Sandøy, Helge (2004). "Språkstyring og språkendring i Noreg. Politikk eller kulturelt

hegemoni?". Språkrådet.no. <http://www.sprakrad.no/upload/sandoy.pdf>. (Lastet ned 03.05.13)

Skeie, Torgreir, NRK.no (2009). "Ikke alle liker at Ingerid Stenvold får snakke egen dialekt i Dagsrevyen". http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/troms_og_finnmark/1.6911813

(Lastet ned 15.04.13).

TNS Gallup (2013). "Årsrapport TV 2012". <http://www.tns-gallup.no/?aid=9076857> (Lastet ned 15.05.13)

Muntlig kilde

Stokke, Nils. Redaktør i NRK Super, intervju 14.02.2013

Vedlegg

1. Transkripsjon av Ekkel og Lekker

"Tilbake igjen"

Ekkel: ((stopper opp og gnir seg i øynene)) Å Lekker, **je** er så sulten at **je** ser syner,
Lekker: ((rister flere ganger på hodet)) **Jeg** også Ekkel, hehe, **jeg** ser en pølse, (.) hva ser du?
Ekkel: Å ja! Det samma!
Ekkel: Vent litt no! ((holder en pekefinger opp)). Hvis du **kæn sjå** 'n,
Lekker: og du **kan se** 'n,
((Begge løper bort til pølsen))
Ekkel: Dette er ækte pølse!
((Begge kryper inn i hullet i emballasjen))
((Insektet Kjetil kommer flyvende og ser dem))
Kjetil: Ferska! ((flyr vekk igjen))
((Ekkel og Lekker er nå inni emballasjen))
Ekkel: Den er (.) **nydelig!** ((Vi ser en stor pølse))
((Ekkel og Lekker løper bort til den))
Ekkel: Det er nok mat her for æll evighet!
((De begynner å spise))
Lekker: Du (.) Hvis ikke noen andre insekter oppdager'n ((tar en bit i munnen))
Ekkel: Dø (.) Pass på **hølet** så ingen **kjem** inn
Lekker: Åffer skal jeg alltid **gjør**ra det a?
Ekkel: vel, det er billigere enn å bare kope veit du, hvis begge skulle vokte hølet, for da vil vel ingen tå oss kunne **eta itte** sant?
Lekker: Å ((spiser)) Godt poeng ((går mot hullet))
Fransel: ((Titter inn gjennom hullet)) Nå, hva skjer her da, Lekker?
Lekker: ((gjisper)) ((svelger en stor pølsebit)) Ingenting! Hehe. Slettes ingenting! ((begynner å presse Fransel, som er på vei inn, ut)) Og du kanke komme inn for vi må holde pølsa hemmelig
Fransel: Hehe ((Hopper inn))
((Ekkel, Lekker og Fransel står ved pølsen og spiser))
Ekkel: Lekker! (.) Du gjør itte jobben din!
Lekker: Jæ er sulten! (.) Er din tur ved hølet
Ekkel: ((Skvetter til))
Bestefar: ((Sitter plutselig der og spiser)) ((vinker med hånden))
Margrethe: STOPP DER! ALLE SAMMEN! ((prøver å presse seg inn gjennom hullet))
Ekkel: Fort, ælle sammen, et så mye dere klarer
((Ekkel, Lekker og de to andre insektene grafser i seg))
((Margrethe får presset seg gjennom hullet, og havner med et brak på bakken. Forførika er også med))
Margrethe: Gå vekk fra maten. Jeg sa slutt! ((Margrethe og Forførika flyr mot de andre)) SLUTT! ((tar fram en tavle og skraper neglene sine nedover den))
((insektene reagerer på lyden og slutter å spise))
Margrethe: Kjetil, overfør dette til reiret mitt.
Kjetil: Å.. ja.. overføring.. reir.. ((virker kraftløs og oppgitt))
Margrethe: Forførika, du tar det.
Forførika: Hva?!
Margrethe: RESTEN AV DERE! Gi meg smulene deres.
Forførika: Eh ((oppgitt)) dette er bare så urettferdig!
((Lekker gir Forførika matbiten sin. Han ser tydelig betatt ut av henne))
((Forførika fly avgårde))
((Det blir mørkt i posen))
Ekkel: Hej! Å i sva-

Bestefar: Nå er det natten! Nattinnatt! ((snorkelyder))

Margrethe: HVEM ER DET, jeg kan høre en som spiser
((Det begynner å riste))

Fransel: Vi beveger oss!

Margrethe: Eh.. Hvem har håndvesken min? ((skjelven i stemmen)) ALBERT!! ((navnet på veksen))

Lekker: EKKEL!

Ekkel: Hej, Lekker, je vet å som har skjedd!

Lekker: Gjør du?
((Rister enda mer))

Ekkel: Hej, hør på meg. Alle sammen. Lekker og je har opplevd detti før! Detti var å som skjedde da vi kom te att kjøkkenet! Så nå må vi vara på veg hematt, tel pølsebua!

Lekker: Ååååh.. Drar vi fra kjøkkenet?
((Rister enda mer)) ((Blir lyst igjen)) ((Samtlige ligger på bakken og har slått seg))

Margrethe: Fransel! Få den tilbake ((Fransel står med håndvesken, Albert, i hendene))
((River Albert ut av hendene hans)) Åh, min stakkars, stakkars, lille Albert. Aåhå (gråtende)

Ekkel: Hehe, vi er her, vi er heme! ((vandrer mot hullet i posen)) Velkommen mine venner, tel pølsebua!

Lekker: Eh, v-vent Ekkel. Er du sikker på at det er trygt?

Ekkel: Ælle sammen følger mej pent og pyntelig!

Margrethe: Så fløtt deg jålegutt! ((Sparker Ekkel i rompa så han forsvinner vekk fra hullet))

Ekkel: HEJ!

Margrethe: He, hvem tror han at han e:::r! ((Går ut hullet og faller ned))

Ekkel: Som je sa! Pen og pyntelig!
((Sceneskifte. Vi er må utenfor posen og vi ser masse søppel))

Fransel: Hæhæ! Lukter herlig!
((Margrethe sitter i en slags gjørmedam hun ikke kommer ut av. Hun synker lenger og lenger ned))

Margrethe: Ikke bare stå der! Få meg ut herifra!

Ekkel: Nej, sjå på dej. Spik spenna gjerne Margrethe. Mæ møkk opp tæ øra og fræmdeles gir oss ordre.

Margrethe: uhu (gråtende) KJETIL!

Kjetil: Margrethe! ((faller ned på hodet til Margrethe)). MARGRETHE!

Margrethe: Sånn ja Kjetil. Løft m- ((Kjetil greier ikke løfte henne)) Uhu, redd meg! Redd meg!
((Ekkel sitter og slapper av og studerer neglene sine))

Lekker: Ja men Ekkel, vi kan ikke bare gå fra ho!

Ekkel: Åffer itte?

Bestefar: Det er (uforståelig). Aldri forlat et insekt i nød!

Margrethe: Vær så snill, jeg ber, vær så snill!

Ekkel: På en betingelse ((holde pekefingeren opp)) Margrethe, hvem er sjæfen i pølsebua?

Margrethe: eh.. he.. he.. ÅH! Er dette et lurespørsmål? Å.. huu.. huu..

Ekkel: Je sa, hvem er sjæfen?

Margrethe: ((Ekkel og Margrethe ser sint mot hverandre en stund)) Okey, det er deg. Du er sjæfen.

Ekkel: Hehe! Je er sjæfen! ((reiser seg opp)) Kom igjen! Dra opp!

Bestefar: Å ja ((uforståelig))

Lekker: ((Lekker går bort til hullet hvor Margrethe er)) ((Tar tak i Margrethe)) åh, hi:: ((Han greier å dra henne opp, men vingen hennes løsner i det han drar henne))

Margrethe: Å nei.. Jeg har ikke reserve med meg! ((River vingen ut av hendene til Lekker))

Ekkel: Ja, da får du vel gå som ælle oss andre. Denne vegen!
((Lekker står stille og virker redd))

Ekkel: Lækker! ((løper bort til Lekker og tar armen rundt ham)) Å kom igjen

kamerat! Du han gå fyrst hvis du vil! ((dytter Lekker framfor seg))

Lekker: Jeg liker meg ikke her jeg. Jeg vil dra tilbake til kjøkkenet jeg

Ekkel: Nej, da vil du vel itte. Vi er heme! Pølsebua!

Lekker: Dette ække pølsebua!

Ekkel: Je blir flau te dej nå! Insektshimmelen er rett fram. Margrethe, opp med deg nå!

Margrethe: Nei.. jeg har ikke lyst e ((holder armene i kors)) eh.. Sjef

Ekkel: Vi er berre 'n liten spaseretur unna! (uforståelig) fylt av (uforståelig) og dammer med rau guffe så breie at 'n faktisk kan svømme i dom! Synes du'tte dæ høres veldig bra ut a, bestfar? ((legger armen rundt det gamle insektet som sover)) (uforståelig)

Bestefar: Jeg trenger ikke din medlidenhet ((slår Ekkel med stokken sin)) Tenner eller ikke tenner, jeg kan tygge gjennom akkurat det samme som deg! Gamle brødskorper så harde som betong! Tørket frukt fra 60-åra! Jeg er tøffere enn toget!

Ekkel: Lekker! Blir du her i historietimen ((hører at bestefar fortsatt snakker i bakgrunnen)) eller skal du ta Ekkel-ekspressen?

Lekker: Eh.. Je bar- jeg mener- jeg bare.. øh..

Ekkel: Dett var dett! Je går! ((vandrer bortover))

Margrethe: Ring oss når du kommer til pølseboden! Sjef!

Lekker: Løkke tel, Ekkel! ((vinker))
((Ekkel går avsted))

Bestefar: Selvfølgelig så var det tipptipponkelen min, Gilbert, kjeve så sterke så de kunne bite gjennom plastemballasje!

Fransel: ((Legger fra seg en stor matbit av noe slag foran de andre)) Se hva jeg fant!

Bestefar: I onkel Gilberts navn (.) Gi meg den! ((prøver å vite gjennom))

Fransel: Så ((uforståelig)) bestefar.. hehe. HEY, hvor er Ekkel?

Margrethe: Vår heroiske turleder har gått for å lete etter pølseboden.

Ekkel: Je har funni pølsebua!

Lekker: EKKEL! ((løper bortover))

Insekt: Pølsebua, her kommer vi, iha! ((løper))

Bestefar: Hæ? Pølseboden? He? Å, ja! Haha! ((sovner))

Margrethe: Å, haha, flott, det blir den dagen.
((Insektene har vadret bort til Ekkel. Han står på toppen av et popcornspann som står på hodet))

Margrethe: Ingenting

Ekkel: Kæn du itte kjenne lufta? Feite, varme pølser badet i sjø av sennep. Mengder tel løyk og riva ost! Og vi er ratt under det!
((jubel fra alle insektene utenom Margrethe))

Margrethe: Snakk om å ha flaks!
((Scenebytte)) ((Vi ser nå Forførika og Stank som er på kjøkkenet. Forførika står med en stor kul, ser ut som et pepperkorn, som hun skal til å dytte ned et sugerør))

Forførika: Er du sikker på at dette funker?

Stank: Jeg har planlagt dette til den endte usikkerhetsetalj
((Forførika slipper pepperkornet ned sugerøret)) ((Pepperkorner utløser en dominobane som ender med en sko som lander på pedalen som åpner søppelkassen))

Forførika: [ja!]

Stank: [ja!]

Ekkel: ((Står på kanten av søppelkassen)) Je har ført dere tel pølsebua! ((han mister det stolte uttrykket han hadde i ansiktet da han oppdager Forførika, Stank og kjøkkenet))

Lekker: Forførika?

Forførika: Lekker! ((Holder hendene sammen og blunker slik at øyevippene vifter. Hun ser forelsket ut))

Ekkel: Vi er... havnet... på.. kjøkkenet?

Forførika: Japp!

Margrethe: Takk for ingenting! Fryktløse leder ((Ser på Ekkel som sitter på rompa og

ser nedtrykt ut)) ((Begynner så å fly, men har glemt at hun har mistet den ene vingen og faller langt ned)) Kjetil! Hent en reserve!
 ((Flyr og lander foran Lekker))

Lekker: ((virker litt nervøs)) heh.. jeg trudde vi hadde dratt uten deg jeg

Forførika: Jeg.. trodde du var borte for alltid
 ((Lekker og Forførika ser forelsket på hverandre))

Ekkel: ((Kremter))

Lekker: ((snur seg og ser på Ekkel)) ((ser på Forførika)) ha det!

Forførika: Vi sees ((Forførika og lekker ser forelsket på hverandre, før hun flyr avgårde))

Ekkel: Åh.. je var sikker på vi var heme

Lekker: Å smil nå, Ekkel. Det ække bare ille. Jeg er sammens med deg jo!

Ekkel: Dæ stemmer, Lekker. Du og je er fangi her langt unna pølsebua

Lekker: Du mistær poenget!

Ekkel: Nej, je mister motet

Lekker: Ja, ja men, du er her, og jeg er her. Så vi er her sammen! Så kanskje hvor hen vi er sammen, er hjemme?

Ekkel: Je vil fremdeles dra tel pølsebua

Lekker: Ja men vi er på kjøkkenet. Kjøkkenet er hjemme.

Ekkel: Pølsebua!

Lekker: Kjøkkenet!

Ekkel: Pølsebua!

2. Transkripsjon av Blekkulf

”Plastposen”

((Blekkulf overhører))

Bitten: ja, erru dævhørt eller? Den er ikke din!

((Stein prøver å bite i en krok))

Bitten: du holder dæ unna!

Stein: Hvorfor det?

Bitten: Hører du hva jeg sier!

Stein: Den er jo så fin jo

Bitten: Den der har jeg dårlig magafølelse på

Stein: åååh, min!

Bitten: NEI, Stein!

((Blekkulf svømmer avgårde))

((Finner seg et sted hvor han sovner))

((Det er morgen og Blekkulf ligger fortsatt og sover))

Pelle: ((synger)) Åh! ((Finner seg litt tang å spise)) ((Spiser over Blekkulf)) ((Pelle promper, Blekkulf våkner))

Blekkulf: Åh..!

Pelle: æh ((høres skremt ut)) ((svømmer litt vekk))

Blekkulf: hehe! Vent! Skal vi leke?

Pelle: ((Prøver å gjemme seg bak en stein)) ((skjelver))

Blekkulf: ((svømmer bort til hvor Pelle er)) Bø

Pelle: æhh

Blekkulf: Hehe ((Svømmer til andre siden av steinen)) Titt tei!

Pelle: Hjelp! Sprelline! SPRELLINE! ((Snur seg mot Blekkulf)) Ikke spis meg! Ikke spis meg!

Blekkulf: Hæ? Nei

((Sprelline kommer))

Pelle: Sprelline, han vil spise meg

Blekkulf: Nei. Jeg trodde vi lekte gjemme-skremme-leken jeg

Sprelline: Kem er du?

Blekkulf: Blekkulf

Sprelline: Æ e Sprelline. Den skvetne ræka her han hete Pelle. Han bor hos mæ. Kor du bor?

Blekkulf: Ingen steder ((ser trist ut)) Hjemmet mitt ble ødelagt av en stor garnpose som fanget meg

((Viser bilder av hva som skjedde)). Men jeg klarte å stikke av! ((smiler))

Sprelline: Æ har rømt fra et stort oppdrettsanlegg æ

Blekkulf: Oppdretts-anlegg? Hva er det?

Sprelline: Det er et stort bur der det bur masse fisk. Det var dødskjedelig der. Og så trangt at æ fikk ikke puste

((Tar en liten salto)) Skal vi leke gjemme-skremme?

Pelle: Ja

Blekkulf: Ja

Sprelline: Kult! Æ gjemme mæ først ((Svømmer bort for å gjemme seg))

((Pelle og Blekkulf svømmer litt rundt))

Sprelline: ((Sniker seg bak Pelle og Blekkulf)) Bø!

Pelle: æh! Me- me- men, nei! Vi skal jo skremme deg!

Sprelline: Men dokker e så træg! Kom igjen, dokkers tur!

((Pelle og Blekkulf svømmer litt bort)) ((Sprelline kommer bak dem igjen))

Sprelline: BØ!

Blekkulf: [hehe]

Pelle: [hehe]

((En plastpose kommer drivende))

Sprelline: Se! Se på den maneten nu ((hvisker)). Bø! ((Snakker til posen/maneten)) Bø! BØ! BØ!

Blekkulf: Det er ikke en manet. Det ligner en garnpose. Men det er ikke det heller

((Sprelline svømmer inn i poser))

Sprelline: Hjælp! Hjelp meg ut!

Blekkulf: Sprelline!
 ((Stein kommer svømmende))
 Stein: Denna er min ((tar tak i posen med munnen og svømmer med den))
 Pelle: Å nei, det er Stein og Bitten! Vi må gjemme oss!
 Blekkulf: Nei! Vi må redde Sprelline! ((svømmer etter Bitten og Stein))
 ((Hører Sprelline gråte inni posen))
 Blekkulf: ((Svømmer slik at han står ansikt til ansikt med Bitten og Stein)) Hei, STOPP! Slipp Sprelline løs!
 Bitten: Hæ? Ska vi hive deg oppi der og eller? Stein?
 Stein: Hold dæ vækk, blekkhue ((krasjer inni Blekkulf og svømmer videre)) ((Blekkulf blekker))
 Bitten: hæhhæhhæ
 Pelle: Oi, v- hvorfor ble det så mørkt?
 Blekkulf: Jeg spruter blekk når jeg blir redd, og (uforståelig) må stikke av
 Pelle: Men nå stikker jo de av med Sprelline
 Blekkulf: Ja.. og hva skal vil gjøre nå?
 ((Pelle promper))
 Blekkulf: ((Tar den ene tentakkelen foran ansiktet og lager et uttrykk som om han synes det lukter vondt)) ((hoster))
 Pelle: Unnskyld. Eh, jeg har nok spist litt mye
 Blekkulf: Jeg vet det! Vi redder Sprelline med en kjempepromp! Spis så mye du orker, Pelle!
 Pelle: JIPPI! ((kaster en tangbit han hadde i hendene opp og tar imot med munnen)) Hehehehe
 ((spiser))
 ((Scenebytte)) ((Bitten og Stein svømmer med posen)) ((Blekkulf og Pelle har gjemt seg bak en stein))
 Blekkulf: Nå! ((dytter Pelle ut fra gjemmedet i det Bitten og Stein kommer))
 Pelle: ((Stopper foran Bitten og Stein og promper masse))
 Bitten: ÆSJ! Det STINKER!
 Stein: ((Mister posen i det han blir overrasket med prompen))
 Blekkulf: ((Tar posen og Sprelline kommer seg løs))
 Sprelline: JA!
 Stein: Åh, tørk a deg det gliset din rekefis!
 Bitten: ja, tørk a dæ
 Blekkulf: Vil dere ha denne eller? ((holder posen over Bitten og Stein))
 Bitten: ja få 'n da, ditt Blekkhue!
 Stein: Denna er min! ((svømmer etter posen))
 Bitten: Nei, den er min!
 Stein: MIN
 Bitten: [MIN]
 Stein: [Denna] er [min!] ((Spiser posen))
 Bitten: [min!]
 Stein: ((Holder på å kvelses av posen))
 Bitten: Stein, spytt ut! Hør hva jeg sier da!
 ((Stein greier å spytte den ut))
 Bitten: Den derre fella skal vi ikke ha altså
 ((Bitten og Stein svømmer videre))
 Blekkulf: Den posen er jo livsfarlig
 Sprelline: Æ holdt på å bli kvalt inni der
 Blekkulf: Vi må få den vekk herifra
 Sprelline: Ja, det må vi
 Pelle: Ja
 ((Svømmer bort til posen))
 Blekkulf: Jeg tror jeg vet hvor den kommer fra. Og nå skal den tilbake. Kom dere ((smiler))
 ((Tar tak i posen og svømmer))
 Sprelline: Kor den kom fra? ((ser på Pelle))
 ((Alle svømmer bort til fiske kroken)) ((Blekkulf fester posen på kroken))
 Pelle: Hehehe
 Sprelline: Det var en god idé
 ((Blekkulf drar til i tråden, og kroken og posen stiger oppover)) ((Stiger forbi Bitten og Stein))
 Stein: Denna er min!
 Bitten: NEI! STEIN!
 ((Sprelline, Blekkulf og Pelle svømmer avgårde))

Blekkulf: Hehe
Pelle: JIPPI!
Sprelline: Forresten.. Takk for hjelpa
Pelle: Å ja, takk for hjelpen, Blekkulf!
Blekkulf: Takk selv! Skal vi være bestevenner?
Sprelline: Avtale
Pelle: Avtale!

Utdrag fra "Skattejakten"

Sprelline: Blækkulf, Pelle, æ har funne et skipsvrak med en skatt!
Blekkulf: Oi
Pelle: Å nei
Sprelline: Det var det magiske lyset inne i vraket. Kom vi må se ka det er for nokka ((Sprelline og Blekkulf svømmer))
Pelle: Nei titt tei! Blekkulf!
Blekkulf: Hæ?
Pelle: Sånne skipsvrak, ække de veldig farlige egentlig?
Blekkulf: Nei ((rister på hodet)) Det er jo kjempespennende!
Sprelline: Det er en heelt ny lekeplass!
Pelle: Et skipsvrak, lekeplass?
Sprelline: Tør du ikke eller? E du feig?
Pelle: Feig? Jeg? Nei ((rister på hodet)) Je- jeg bare kom på at jeg har e lovet e Rockeruth å å å lage lyder ((promper))
Sprelline: ((ler))
Blekkulf: Ja du er kanskje litt for liten til å bli med på skattejakt du
Sprelline: Men du, ikke fortæll når andre om skatten da
Pelle: Nei, nei da
((Blekkulf og Sprelline svømmer avgårde. Pelle er igjen alene))
Pelle: Jeg er ikke feig, jeg er bare liten. Jeg er ikke feil, jeg er bare liten ((snakker til seg selv))
((Møter på Bitten og Stein))
Bitten: Øh, hva ære du driver med a?
Pelle: Æ!
Bitten: Prøver å dra a dæ øra? Hehe
Stein: Je kæn godt hjelpe tel je
Pelle: BLEKKULF! SPRELLINE!
Bitten: Å stakkars rekefisen har ingen venner som bryr seg om 'n.. Buhuhu!
Stein: ((ler))
Pelle: Jo! Det har jeg vel! De er bare på skattejakt
Stein: He?
Pelle: Nei....
Bitten: eh.. eh.. Skattejakt?
Pelle: Nei, nei nei.. De er ikke det
Bitten: Rekefis ((skummel stemme)) ((Bitten og Stein svømmer nærmere Pelle))
Pelle: I i et skipsvrak ((puster redd)) der ute ((peker))
Bitten: [hehehe]
Stein: [hehehe]
Bitten: Jæ skal fikse skatten
((Bitten og Stein svømmer avgårde))
(...)
((Sprelline og Blekkulf har funnet skipsvraket))
Sprelline: Blækkulf, se!
Blekkulf: Se der da! Vi må finne en inngang
((finner en dør som Blekkulf åpner))
Blekkulf: Sånn
((Svømmer inn))

Sprelline: Det var visst ikke en skatt allikevæl ((det er et speil som reflekterer lys inni vraket, ikke en skatt som skinner))

Blekkulf: ((Tar opp speilet)) Nei, men det er ganske magisk ((Bitten og Stein svømmer inn i vraket))

Bitten: Hvor er skatten?!

Blekkulf: Det er ingen skatt. Bare dette ((holder opp speilet slik at Bitten ser seg selv))

Bitten: Åh, få bort det støgge trynet der

Sprelline: hehehe, det er jo du!

Bitten: Det er dæi ((snur hodet mot Stein))

Stein: Nej, det er dej

Bitten: Det er dæi!

Stein: Dej

(...)

((Rockeruth hjelper Blekkulf og Sprelline som har blitt stengt inne i vraket, ut))

Blekkulf: Tusen takk for hjelpen!

Sprelline: Takk for hjelpa

3. Transkripsjon av utdrag fra AF1

Dette er utdrag jeg transkriberte, men som ikke ble med i analysen

Det første møtet mellom Lisa og Af1:

(Episode 1) ((Lisa og Faiza går hjem fra trening. Lisa forteller om hva hun så på ungdomsklubben))

Mira: ((snur seg mot resten av Af1 og snakker til dem og fortsetter på planlegge koreografien)) Jo også har vi den drittfete **beaten**, ikke sant?

Lisa: Jeg bare lurte på om dere gikk på noe hiphop-kurs vi kunne begynt på?

Tariq: Jeg **trøkke** det **ass** ((rister på hodet))

Lisa: Er det ikke noe kurs eller?

Tariq: Stikk nå, vi holder på med noe her!

Faiza: ((går bort til Lisa)) Kom a Lisa, vi går ((tar Lisa i armen))

Lisa: ((Stopper opp)) Vi vil bare lære å danse hiphop sånn som dere!

Mira: Du **ækkke** noen hiphoper, okey?

Tariq: Begynn heller i korps, det er **beats** der og

Hac: Korps hadde vært **jævlig** kult da, hvis det hadde vært korps oppå scenen? ((ironisk ment))

Tariq: ((ler))

((Faiza og Lisa går))

Af1: ((Ler))

Mira: Korps faktisk

Mira: Vi kunne jo kanskje fått noen trinn fra korps eller no da? ((ironisk ment))

Tariq: Ja begynn selv da, din tulling

I denne scenen hvor utdraget over er fra, ønsker Lisa å få innpass i Af1, men de er fiendtlig innstilt til henne. Selv om karakterene i Af1 prøver å markere forskjeller og distansere seg fra Lisa, er det ikke store forskjeller i språkene deres her.

Tariq: Nei, nettopp, men det burde vært det, og vi er kremen

((Et par jenter går forbi))

Nabil: Så du det eller, hu jenta smilte til deg

Tariq: Hvis vi får dem til å smake på kremen--

Nabil: Hu var skikkelig søt da

Tariq: Hører du hva sier eller?!

Nabil: Hadde det ikke vært kult med noen flere jenter i gjengen?

Tariq: (sukker) ((virker oppgitt))

Nabil: Jenter kan jo være skikkelig koselige noen ganger

Tariq: Ja særlig.. Tror du de ville likt det de smakte og hvis de ikke veit hvor vond kremen er en gang, så må du vise dem

4. Spørsmål som ble sendt til Nils Stokke på forhånd

1. Hvorfor er det bra for barn å se på barne-tv?
2. Hvilke pedagogiske mål har NRK super?
3. Hvordan kan barne-tv påvirke seernes selvfølelse og identitet?
4. Hvordan kan barne-tv bidra til å skape positiv identitetsfølelse til egen dialekt?
5. Har dere noen visjon om hvordan språket i NRK super skal føre til positive språkholdninger til andre dialekter?
6. Hva kan være positivt og hva kan være negativt med dialektbruk i barne-tv?
7. Hvordan jobber dere for å unngå stigmatiserende språkstereotyper i programmene?
8. Hvordan kan programmene inneholde dialekt uten at det kan oppfattes som stereotypisk eller stigmatiserende?

5. Transkripsjon av intervju med Nils Stokke

Barne-tv er et begrep som egentlig ikke finnes. Barne-tv er fra gammelt av - 18- 18.30, selve programmet. er et ikke-eksisterende begrep. Barneprogram er kanskje bedre for det du skriver om.

NRK Super er fem år gammelt nå. Sender 13 timer om dagen på tv, også har vi radio også har vi nett. Det er 130 stykker i NRK-avdelingen. Også gjør vi ting i Førde, Tromsø, Trondheim. Også starter vi i Bergen om noen måneder. Det er de faste kontorene til NRK, i tillegg til eksternproduksjon, altså prosjekter som vi bestiller, men som eksterne produksjonsselskap lager for oss. Det skjer også ganske mange steder i landet. Sabeltan er eksternt og lages i Kristiansand, fjellgården i Trollheimen ble laget på Nord-Vestlandet. Blekkulf ble mye av arbeidet der ble gjort i Bergen. Så det skjer stort sett over lat.

75 % av det vi sender på Super er innkjøp, 25 % er egenproduksjon. I prime-time, altså fra 18 - 19. 30, så er det jo mye større andel norsproduksjon, også er det mye mer innkjøp på dagtid og sen formiddag. Vi dubber, altså av det innkjøpte så dubber vi nesten alt. Det handler om at småbarna skjønner ikke tekst, og de store barna får heller ikke med seg alt de heller. Vi er veldig opptatte av at barn skal få med seg helheten av det som skjer. Voksne greier å lese bildene på en annen måte, mens barna må få med seg både lyd og bilde for å skjønne alt. Ellers får de bare med seg bruddstykker. Så vi dubber ganske mye og vi ser at historien blir mer tilgjengelig av det. Og av det nordiske dubber vi stort sett alt for de små barna, også tekster vi stort sett for de store barna. Altså småbarn under sju, store barn over sju. Svensk for store barn tekster vi stort sett og dansk er det litt blanding. Også skjer det at vi tekster utenlandske også. Star Wars, animasjonsserien, teksten vi. Vi kan bruke det som en slags aldersindikator ved at å tekste en animasjonsserie blir den ikke særlig aktuell for de minste barna. Vi dubber ingenting internt. Vi bestiller dub, vi bruker tre - fire dubbingfirmaer. De ordner skuespillere osv. vi gjør ingenting av det internt. 1 % bare.

Vi har jo som resten av NRK et krav på å ha 25 % nynorsk, vi har økt vår nynorskandel betraktelig de siste årene, og jeg tror vi i 2012, de tallene er ikke offentlige ennå, men det blir de snart. Der tror jeg vi for første gang er over 25 %. jeg tror faktisk vi er den kanalen i NRK med høyest nynorskprosent. Vi lå på 9 % i 2010, så vi har gjort noen store grep for å få det til. Og dialektbruk, som vi skal snakke mye om etterpå, dialektbruk regnes som sånn 50/50 nynorsk og 50/50 bokmål, men dubbingfirmaene holder stort sett til i Oslo. Bare for å gå gjennom grunntankene i Super, hva er det vi tenker: det finnes jo 5 - 6 barnekanaler, internasjonale, og det gjorde det før vi startet, ulike Disney-kanaler, Cartoon Network, Nickelodeon. Vi sier alltid at vi ønsker at, eller der de internasjonale kanalene sender internasjonale drømmer, altså Dinsey må lage program som funker i hele verden, så skal vi lage norsk virkelighet. Også skal vi spesielt hvordan norske barn har det, og fortelle historier som de kjenner seg igjen i, og som de vokser på som tar opp problemer som de er opptatt av, og det er det bare vi som kan, Disney kan det ikke, for den historien de lager om Hannah Montana skal funke i Brasil, USA, Frankrike, New Zealand og Norge. Vi må lage historier som speiler barnas virkelighet. Vi vet hvordan det er i skolegården, vi vet hvordan leksene er, vi vet hvordan korpsundervisningen er, vi vet hvor vondt gymtøy lukter dagen etter. Alle de småtingene som er norske barns virkelighet. Det gjør at vi kan lage helt andre historier. også må vi lage historiene på den måten at de blir mer attraktive å se på enn Hannah Montana, for barn er de mest illojale seerne som finnes. Barn zapper sekundet de ikke er engasjert, men så skal ikke vi bare lager sukker og sukkerspinn og tant og fjas, for vi har et annet oppdrag som NRK. Men vi skal fortelle viktige historier, men på en kul måte. Og jeg har tusen eksempler på at vi har fått det til.

Barn er den målgruppen i Norge som ser minst på tv. Barn ser rundt 100 min. tv om dagen, også blir det gradvis mer til du dør. Av den tiden norske barn ser på tv, så bruker de 40 % av tiden sin på Super. Det gjør at vi er uten tvil den største barnekanalen. Mye større enn nummer to, tre og fire. Og vi er også større enn alle de tre Disney-kanalene tilsammen.

Og når jeg sier at vi har et helt spesielt oppdrag, så handler det om at vi skal speile norsk oppvekst og barndom. Og da må vi også lage program som er fra hele landet, vi må lage program fra utenom ring 3 og det som skjer på Shell-stasjonen her nede, eller oppå Blindern. Vi må lage program som barn kjenner seg igjen i, og det betyr at vi også skal fortelle historier fra hele landet. En historie fortalt i Oslo er annerledes enn en fortalt i Volda. Vi skal vise annen natur, norsk natur, vi skal vise norske dialekter og språk, og historien og alt som er norsk identitet da. Noe av grunntanken og hovedtanken hos Super, og hvorfor vi har så mye barn på skjermen: at når barn ser andre barn på skjermen som er som seg selv, så ser de at "ok, de som er på tv er viktige, de er som meg og da har jeg en plass i samfunnet". det er selve grunntanken. Det skaper identitet og gjør dem viktige i samfunnet, og da må vi vise barn utenom Oslo, og det er derfor vi har produksjon i Tromsø, Trondheim, Førde, og produserer mye eksternt fra hele landet.

Så, ned på språk. identitet handler om mye, og språk er en viktig del av identiteten. Derfor ønsker vi å ha det språklige mangfoldet på skjermen. Hos de voksne, men kanskje enda viktigere hos barna, at barn hører barn på skjermen som snakker som dem selv, at det ikke bare er normert oslomål. Og at det sier at dere språk og dialekt er verdifullt og viktig. Og derfor er vi såpass mye rundt. Og da med dubbing; når 75 % av kanalen er dubbet, så er det jo viktig hvordan vi løser det. Norske dubbingfirmaer er primært i Oslo. Vi pusha dem veldig på å få nynorske stemmer, men nynorske stemmer i Oslo er nesten umulig å finne. Det er lett for voksne, for da tar du noen fra teatret også slår de om. Og det finner du blant noen barn, men det er kunstig nynorsk, det er veldig sannstivt, det finnes veldig få barn som snakker naturlig nynorsk i Oslo, og vi vil ikke ha sånne teatraliske teaterbarn. Vi skal ha den ektheten, ikke sant, og det finnes ikke her og vi liker heller ikke å ha voksne som spiller barn. Vi vil ha barn. Så da fikk vi Nordubb til å starte i Volda, og de startet for noen år siden, men de har lagt ned nå for det går ikke rundt. De får støtte fra oss, men de må ha en større bredde i produksjonen. For at dette skal kunne gå rundt hele tiden, de må ha noen spillefilmer, reklameoppdrag. Dette fikk de ikke til. Jeg vet det er et annet firma som snakker om å starte på nytt i Volda, de har jo hele høyskolen så der er det endel teknisk utstyr, noe du kan dra veksel på der.

Så er det noen av de firmaene som aktivt har dratt ut, vi lagde jo norsk dub på Bakkebygrenda, noe som ble et veldig spektakkel av i fjor. Den ble lagt til Solør, Kongsvinger-traktene. Bakkebygrenda er jo innlands og med gårdsbruksamfunnsetting, og da funker det ikke så godt å ha det med oslostemmer. For å gjøre den mest mulig troverdig og ekte, så er det et område som passer med bildene man ser. Da dro et dubbingfirma opp dit med utstyr og alt og rigga seg til og fant lokale barn og gjorde hele innspillingen der. Innspilling med barn, ikke bare dubbing, men innspilling generelt, er jo komplisert. For man har så strenge regler fra arbeidstilsynet. Hvor mange timer du kan jobbe, reisetid er en del av arbeidstiden, pauser. Voksne står mye friere. Det var derfor bedre å gjøre dubbingen der, i stedet for at barna kjørte inn til Oslo. Dette ble dyrt, men det er verdt det. Også ser vi jo nå når vi har et språkmangfold på egenproduksjonen vår og også på dub, og det gjør at vi har fått opp den nynorskandelen dit vi skal. Vi er opptatt av å ha nynorsk fordi vi må, og fordi mange skriver nynorsk, men jeg er mer opptatt av å ha dialekter. Dette fordi jeg synes denne identifikasjonen som barna får av å høre andre som snakker som seg selv, er mye viktigere enn selve nynorskandelen, selv om den også er viktig. Det handler ikke bare om å høre sin egen dialekt, men også språket til den fetteren som bor i Stavanger. Du får den helhetsfølelsen da, og det skaper en annen identitet enn om alt flatt dubbles på østnorsk. Vi legger nok mer arbeid i både oversettelse, språklig mangfold og instruksjoner slik at det skal fungere godt, enn det mange andre gjør. Vi har et annet ansvar siden vi er lisensfinansiert og har et helt annet oppdrag. De andre barnekanalene er i Norge av en annen grunn enn det vi er; Nickelodeon skal jo til slutt tjene penger, men vi skal jo skape og ha et norsk innhold, og bygge innholdet rundt norsk kultur på en annen måte. En kommersiell kanal ville vel aldri brukt ekstra penger på produksjon i Førde, Tromsø og Trondheim.

Er det noen ulemper med å bruke dialekter?

Hvis jeg skulle tatt på meg Nickelodeon- eller Disney-hatten; det er dyrt som et resultat av at det er komplisert å finne flere stemmer i stedet for å bare bruke de samme ti, så må du gjøre et helt annet research-arbeid. Og stemmene brukes færre ganger, noe som også gjør det dyrt. Jeg tror en del kommersielle kanaler hadde vegret seg noe da det vil skape en distanse for mange, noe jeg ikke er enig i det hele tatt. Jeg mener det er en styrke. Jeg mener at en fra Moss føler seg nærmere en fra Mosjøen enn Oslo. Byer utenfor de tre store føler kanskje et samhold og tilhørighet mot hverandre enn mot storbyen da. At Mandal og Mosjøen kanskje er nærmere enn Mandal og Oslo. Dette tror jeg, men det er vel ikke så vitenskapelig begrunnet, men jeg tror i hvert fall ikke at de kommersielle kanalene hadde tenkt sann. Dette ser du også på spillefilmer; det er veldig få av dem som dubbles til noe annet enn ren bokmål. Men jeg mener at de ofte gjør en feil. Jeg mener det blir mer autentisk ved å ha et språklig mangfold.

Vi hadde en dansk serie som het "Pakten", svær dansk dramaserie på 24 episoder, som vi dubbet. Og den er satt i et dansk univers som ligner veldig mye på vårt, ikke sant. Både relasjoner, hvordan de omtaler eller omgås venner, familie, og også naturen du ser. Den var vi opptatt av å gjøre så troverdig og god som mulig, og i stedet for at alle stemmene var østnorske, hadde vi en stor bredde av stemmer i produksjonen. Det er et sånt samtidsdrama, ikke sant. Jeg husker ikke de eksakte dialektene, men helheten er viktig. Læreren er liksom fra Stavanger, moren er fra Bergen, faren er fra Oslo, og bestevenninnen kommer fra Finnmark. For det er den hverdagen barn lever i, det er sånn de har det. Det kan høres rart ut ved førstegangslytting, men det er jo sånn det er, og vi har gjort det bevisst og gjort det i mange serier. Det blir jo mer komplisert dubbing, da man ikke bare rulle inn 15 stk. fra teater i Oslo og trykke "record", men jeg tror det styrker den serien og det gjør også at vi oppfyller oppdraget vårt og blir en bedre allmennkringkaster av det.

Vi hadde en utenlandsk animasjonsserie, tror den var australsk, som heter "Helt hekta". Det er en sånn surfe-serie. Litt spesiell strek, men sånn klassisk surfe-serie. Vi la stemmene til rogalandsområdet, Gjøren, som er det største surfe-miljøet i Norge, for å gjøre den mer troverdig. Så kan man spørre seg om det er stereotypier, men stereotypier kan jo være sanne og ikke negative. "Gjengen på taket" er en svensk dukkeserie som vi dubbet, og der er alle stemmene Østfold-dialekter. Dette gjorde vi bare for å skape språk mangfold. Det er ikke noe med dukkene som ser ut som de kommer fra Fredrikstad, hva nå enn det skulle sett ut som, det vet jeg ikke.

Dubbing dukker ofte opp i mediene, og språk engasjerer veldig. Og når de da hører en politimann fra Trondheim sa "alle politimenn er fra Trondheim og alle har bart". "nei? men vi må ha en, for det er politimenn der og, men hvis man ser på helheten hos oss sa har vi 20 andre politimenn som er fra alle andre steder". Eller alle kjeltringer er fra Bergen. "ja du fant en". Hvis man tar alle kjeltringene som er vist på Super, så er det kanskje ikke så mange fra Bergen allikevel. Vi er opptatte av å ikke bygge på slike stereotypier. Vi har sikkert noen, men jeg tror vi har få.

Er det tilfeldig hva slags personlighetstyper som får hva slags dialekt?

Akkurat på personlighetstypen så tror jeg det er tilfeldig. Jeg tror ikke det er mulig å se sammenheng mellom personlighetstype og dialekt. Gar man på univers, så ja. Når det kommer til geografi, f.eks i Bakkebygrenda og Helt hekta, har vi valgt dialekter som passer til landskaper. Når det kommer til karakter, så nei. Det jobber vi ganske aktivt mot. Hvis man har en utpreget blond bimbo, som vi ikke har så mye på Super da dette er et uttrykk vi prøver å unngå litt, kan man nok "researche" seg fra til at det er en stor andel av dem som snakker eller prøver å snakke Oslo vest. Om vi ville gjort det på den måten? Kanskje. Kanskje det hadde vært mer bedre om den snakket tung totning. Det ville kanskje ikke vært troverdig i det hele tatt. En blond, bimbo rosablogger fra Toten ville nok selv ha lagt om dialekten.

Vi må snakke litt om AF1 også. Det er jo indre by-gjenger mer hiphop-rettet som møter ballettdansere i sesong 1, og hiphop som moter rock i sesong 2. I sesong 1 får klassiske, pene, mer vestkantjenter draging mot hiphop-miljøet og motsatt. Og de kulturkrasjene som skjer der og familiekonsultasjoner. Hun ene jenta ned pakistansk bakgrunn får ikke omgås de guttene i hiphop-miljøet, og der er språk en veldig viktig del av det. Er du fra indre Oslo må du snakke slik. De snakket sitt ekte språk. Sånn sett er språk viktig for å underbygge historien. Sånn sett er det vel stereotypier, men det er jo sant i de casene der.

Det er to dokumentarer du skal sjekke ut. Det er "Sånn er jeg og sånn er det" og "Klart eg kan". Sistnevnte er lagt til Førde og forløperen til denne serien var "Her er eg". Disse handler om ekte barn i ekte situasjoner med ekte følelser. I "Klart eg kan" er greia barn som skal gjøre noe for første gang, og den reisen de går gjennom og hva de mestrer. Primært fra Førde. "Sånn er jeg og sånn er det" har et større mangfold fordi.. viser barn med handicap og hvordan de takler hverdagen. Viser at de er som alle oss andre. Språk blir en naturlig del. Og du nevner Hjerterådt her, som er en dramaserie som går nå, norsk kultur møter samisk kultur. Dette er det første samtidsdramaet fra Sameland noen gang, tror jeg. I hvert fall på veldig mange år, som viser hvordan de vanlige samiske barna lever. Viktig da barna får se hva slags kultur og leveste som er der og at det er mer enn den forenklete versjonen. Bidrar til å øke barns nysgjerrighet på det og vise at det er flere likheter enn ulikheter. Språket er en veldig viktig del gjennom naturlig bruk av samisk i serien.

Er det unikt for Norge med slikt språklig mangfold på tv?

Vi har nok et større språklig ansvar pga. bokmål og nynorsk sammenlignet med Sverige og Danmark. Danmark har bare ett språk, Sverige har samisk i tillegg. Vi gjør mer produksjon i distriktene også med det språklige som mål, enn det svenske gjør. Vi føler nok et litt annet oppdrag. Sverige gjør litt i sør, men ikke språklig begrunnet. Det er bare delvis språklig begrunnet hos oss også. Det er en liten utfordring med nyheter. Vi har Supernytt. Språk i Dagsrevyen er noe som engasjerer veldig. Skal Ingerid Stenvold snakke dialekt eller skal hun snakke normert. Og vi har det samme hos oss. Det er noen språkregler i NRK. Det blir en liten krasj med vare sendinger, for vi er opptatt av at Supernytt skal føles ekte og troverdig for barna. Programlederne er voksne og skal snakke naturlig språk, ikke barnespråk, men ekte og troverdig til barn. Og da handler det om å snakke sin dialekt. Vi bruker programledere og reportere med ulike dialekter. Det hadde ikke funket like bra med formelt bokmålspråk.

Er det noen ganger det passer med talt bokmål?

Ja, og det er flere av programlederne våre. Margrethe som er det nærmeste du kommer Elvis i Super, hun med rastahår og sånn, hun snakker jo vanlig østlandsk. Og det er det mange av de som gjør. De snakker jo naturlig

språk, det er manus, men det er også naturlig språk. Mange som snakker bokmål, også dramaseriene. Julekongen og Dauingene var primært østlandsk. Når det måles så sies det at 75 % av det vi sender er bokmål, så det er jo mer normen. Men når du måler bokmål, hva er bokmål. Benedikte i Supernytt har mange a-ender og mer enn det du hadde hørt i Dagsrevyen, men vi krysser jo av for bokmål selv om man kan kalle det en dialekt. Men det er noe vi har diskutert mye og det er faktisk et interessant poeng når vi dubber og bruker dialekter. Skal manuset skrives på bokmål eller nynorsk? Vi burde kanskje ha mer nynorskmanus som uttales på egen dialekt. Dialektifisert. Vi har nok mye mer bokmålmanus som blir påvirket av egen språkdrakt.

Er det noen fordeler med å høre andre dialekter man ikke har kjennskap til?

Det øker forståelsen for Norge totalt. Tusen eksempler på at barn rundt i Norge leker på østlandsk, fordi det de ser på tv og forbildene deres på tv snakker østlandsk. Også er det veldig gøy når jeg hører historier om det motsatte som når barn i Oslo leker på Tromsø-dialekt fordi de har sett Krakeklubben fra Tromsø. Vi har et ansvar for å vise norske barn at de er en del av Norge og den norske kulturen. Og bli nysgjerrig på hva dette er. Store diskusjoner i 2012 ang. sending av svensk og dansk. Noen mener man bør vise mer av disse språkene og også tekste på svensk og dansk. Jeg mener ansvaret for det norske språket veier tyngre. Pga. større mobilitet og andre familiesammensetninger er språklig mangfold en større del av norske barns hverdag. Vi kan bidra til å gjøre dette litt mer synlig.

Har kanalen noen bestemte pedagogiske mål?

Vi skiller mye mellom små og store barn. Vi følger jo læreplanen både for skole og barnehage ganske tett. Vi har læreprogram som f. eks Lesekorpsset eller matematikkprogram og andre hyperpedagogiske program. Så følger vi skolen ganske tett. Spesielt for de små barna. Jeg mener det er mye læringsinnhold i alle programmene våre. Om du ser Supershow, som ved første øyekast bare er tant og fjas og tjo og hei, men det ligger kjempemye læring for en fire-, fem-, seksåring. Bare det å knekke humorkoden, hva er humor for fem- seksåringer, hva er gøy, hva ler jeg av selv. Vi kan det, men det er ikke gitt at de kan det. Det å lære dem opp i den sosiale omgangen der, er kjempeviktig, selv om det ikke er lesing eller matematikk. Eller om du tar "Jenter", som er et nettdrama. Der ser man daglig situasjoner, lærer av hvordan karakterene reagerer, reflektere hvordan jeg ville reagert og hva jeg ville ha gjort. Hvorfor reagerer de på skjermen som de gjør. Ligger mye læring og sosialisering i dette. (...) Elsa, liten serie hvor hver episode er sju min. om en jente på 4 - 5 år som gjør ting jenter på 4 - 5 år gjør. Barna på 4 - 5 år blir helt oppslukt, for de ser andre barn som er som seg selv i situasjoner, de kjenner seg igjen i. Blir nysgjerrig på hvordan de reagerer og oppfører seg. Enkle ting. Ekte barn ekte følelser.

Hvilke språkholdninger ønsker du at Super skal formidle?

Jeg håper vi kan gjøre norske barn mer tolerante for andre dialekter. Slik at om du hører Totning, så tenker du en sidruppa fyr. Eller Østfolding, som etter 20 år med Raymond har ødelagt et helt fylke. Handler mye om i hvilken grad har vi en oppdragerrolle? Skal vi speile eller oppdra? Skal vi godta barn som har talefeil? Skal vi godta den østfold-/l-en som sprer seg? I Oslo finner man knapt barn som ikke har det. Hva er vår rolle i det? Skal vi rette opp "skjole" i stedet for "kjole", eller skal vi la det passere? Speile eller påvirke? Og er det forskjell mellom barn og voksne? Skal vi ha en strengere policy blant våre voksne? Vi sender jo en del av våre voksne programledere til logoped. Jeg mener vi har et større ansvar når det er en voksen programleder i barne-tv enn når vi har en femåring i supershow. Det vi sender ut må jo være forståelig og riktig, men grad av riktighet, er jo vanskelig. Hva skal være naturlige tilpasninger? Hva er feil og hva er dialekt? I Oslo, hva skyldes dårlige norskkunnskaper og hva skyldes sosiolekter? AF1 sesong 1, viser språklig bredde. Vi godtar ikke banning, men det skjer en sjelden gang, og da skal det være godt begrunnet og rettfærdiggjort i handlingen. Og jeg skal vite om det i forkant, for det tar tid å besvare alle klagebrevene som kommer inn. Men, vi skal ikke ha banning. Barn banner mer i virkeligheten enn de gjør på skjermen. Får mye klagebrev på barn som ikke snakker korrekt. Bra at det er engasjement for NRK og språk. Vi får klagebrev på alt, og det er bra. Det gjør at vi må være skjerpa. AF1 og Hjerterådt er nok to interessante caser. Viser språkene og kulturene på nye måter.

6. Supernytts språkplakat

«BARE FÅR Å SI I FRA MEN KAN DERE SI TING LIT NØJERE IKKE FÅR AT DERE SIER DET
DÅLIG TIL Å FÅRKLARE DET MEN DET ER IKKE ALT VI SKJØNNER LIKE BRA SOM KANSKJE
ANDRE TING SÅ KAN DERE VÆR SÅ SNILL Å BLI LIT BEDRE PÅ DET»

Sendt inn av Julia Andrea den 20. februar 2011

NRKs språkregler

- 1. Regler
  - 1.1 I nyhetssendinger og programinformasjon skal programledere og annonsører bruke offisielt bokmål eller nynorsk. Redaktørene kan gjøre unntak dersom det ikke er i strid med reglene og retningslinjene nedenfor.
  - 1.2 I andre sendinger og i nyhetsinnslag (reportasjer, rapporter, kommentarer, intervjuer osv.) kan dialekt brukes, også i riksdekkende sendinger, dersom det ikke er i strid med reglene og retningslinjene nedenfor.
  - 1.3 I distriktssendingene bør lokale talemål få godt rom.
  - 1.4 Person- og stedsnavn, tall og tegn skal skrives og uttales i samsvar med regler og råd godkjent av Språkrådet.
  - 1.5 NRK skal følge reglene for offisiell rettskriving. Redaktørene kan gjøre unntak dersom særlige sjangerkrav gjør det hensiktsmessig.

Språket i NRK

- Forslag til ny organisering av det interne språkarbeidet i NRK
- Presentert for K-sjefen 19. juni 2012
- Artikkel på Torget:

http://160.67.134.21/article.php?category_id=3&article_info_ID=70345

Språkregler i Supernytt

- Vi følger reglene for offisiell rettskriving, på nett, i ENPS og i supringer
- Vi unngår så langt som mulig vanskelige ord. Hvis de må brukes forklarer vi ordet eller begrepet i samme setning eller rett etterpå
- Vi er konsekvente i bøyningsform gjennom hele saken og sendingen
- Vi må formidle nyhetene på en mest mulig naturlig og muntlig måte

Dialektbruk i Supernytt

- Vi ønsker at folk i Supernytt bruker dialekten sin, både reportere og programledere. MEN dersom dialekten har ord vi ikke forstår – bruk et ord som barn i Norge kjenner!
- Vi må si i fra dersom det er ord en kollega bruker som vi ikke forstår – eller som vi antar at seerne våre ikke forstår

Dialektbruk i Supernytt

- Seernes forståelse av det som blir sagt må gå foran reporters dialektbruk
- Dette sier språkreglene om dialekt i NRK:
tydelig, konsekvent og forståelig

Hvordan jobber Supernytt med språket?

- Ett av de overordnende målene i mandat er at vi skal *forklare det som skjer slik at barna forstår*
- Da er vi nødt til å jobbe med språket hele tiden
- Ekstra viktig er det at språket i Supernytt er forståelig og riktig for at vi skal kunne være en troverdig nyhetsformidler av nyheter til barn
- Men det er selvsagt forskjell på hva en 8-åring og en 12-åring forstår
- Derfor ser vi for oss en 11-åring når vi lager introer og skriver blokker
- Det er en balansegang ikke å gjøre ting FOR enkelt (som kan bli feil) og "barnslig", samtidig som vi skal klare å forklare hva saken faktisk handler om

Språkstøtte i Supernytt

- Flere i redaksjonen leser gjennom introene og blokkene for å sjekke at språket er enkelt og forklaringene gode og riktige
- Vi bruker grafikk for å støtte opp om det som blir sagt
- Er vi usikre på hvordan ord skrives, sjekker vi for eksempel ordnett.no eller hva som er korrekt språkbruk i NRK (språkboka) og regler og råd godkjent av Språkrådet (for eksempel tellemåten)

- Er vi usikre på uttalen av person eller stedsnavn spør vi språkkontaktene i nyhetsavdelingen /Super
- I tillegg finnes det i redaksjonen et eget uttaleleksikon for stedsnavn i Norge – Norsk stadnamnleksikon

7. Språkregler i NRK

De offisielle språkene i NRK er norsk og samisk. NRK skal bidra til å styrke og utvikle disse språkene. Minst 25 prosent av verbalinnslagene i radio og fjernsyn skal være på nynorsk.

1. Regler

1.1 I nyhetssendinger og programinformasjon skal programledere og annonsører bruke offisielt bokmål eller nynorsk. Redaktørene kan gjøre unntak hvis det ikke er i strid med reglene og retningslinjene nedenfor.

1.2 I andre sendinger og i nyhetsinnslag (reportasjer, rapporter, kommentarer, intervjuer osv.) kan dialekt brukes, også i riksdekkende sendinger, hvis det ikke er i strid med reglene og retningslinjene nedenfor.

1.3 I distriktssendingene bør lokale talemål få godt rom.

1.4 Person- og stedsnavn, tall og tegn skal skrives og uttales i samsvar med regler og råd godkjent av Språkrådet.

1.5 NRK skal følge reglene for offisiell rettskriving. Redaktørene kan gjøre unntak når særlige sjangerkrav gjør det hensiktsmessig.

2. retningslinjer

2.1 Språket skal være tydelig med naturlig betoning og muntlig setningsbygning.

2.2 Medarbeiderne bør være konsekvente i bruken av ord- og bøyningsformer innenfor det enkelte innslag eller program.

2.3 Det bør ikke brukes ord eller uttrykk som er lite kjent eller uforståelige for målgruppa.

2.4 Norske ord og uttrykk skal velges i størst mulig grad.

2.5 NRK skal avspeile mangfoldet i det norske språket, også når det gjelder dialektbruk og uttale farget av andre språk.

3. Råd

Godt språk = funksjonelt språk. Språket kan være emosjonelt, saklig, usaklig, provoserende, forsonende, korrekt, tøysete osv., men hensikten med språkbruken bør alltid være klar.

Vær særlig oppmerksom på virkemidler som:

3.1 tempo (talehastighet, pauser og pust),

3.2 frasering,

3.3 setningsmelodi, klang og høyde,

3.4 ordvalg og språkbilder,

3.5 struktur og komposisjon,

3.6 kroppsspråk og energi,

3.7 stil og tone,

3.8 personlighet og naturlighet.

Virkemidlene skal bidra til at språkbruken i NRK blir klar, kritisk og kreativ.

4. Ansvar

Redaktørene har ansvar for at språket i NRK er i samsvar med disse reglene.

Språkreglene ble vedtatt på direktørmøtet 19. juni 2007.

8. IPA

- ç   ustemt, palatal frikativ (kjøre)
- ɾ   retrofleks flap (østnorsk «tykk» *l*) som i hard
- ʃ   ustemt palato-alveolar frikativ (østnorsk skjære)
- ʊ   åpen o-lyd (hoste)
- ɫ   velarisert (mørk) *l*
- ŋ   retrofleks nasal (østnorsk hjerne)
- ɲ   palatal nasal (fransk champagne, trøndersk han)